

POL ANDERSON
MOŽDANI TALAS

1.

Zamka se sklopila u smiraj dana. Pri poslednjim crvenim zracima svetla zec je udarao o njene zidove sve dok bol nije učinio da oseti strah i obamrlost, pa se skupio, uzdrman treptajima sopstvenog srca. Kad je pala noć, i s njome došle zvezde, to su mu bili jedini pokreti. Ali kada se Mesec uzdigao, svetlost njegovu, kao led, uhvatiše zečje velike oči, zagledane kroz senke u šumu.

Vid zeca nije stvoren da bliske predmete dovodi u žižu; ipak, posle nekog vremena pogled mu je pao na ulaz u zamku. Kada je ušao u nju, hitro je tresnula za njim, a posle toga se čulo samo njegovo sopstveno jednoliko, satiruće udaranje o drvo. Sada se, polako, napinjući se kroz belu nestvarnu izmaglicu mesečine, prisetio padanja vratašca, i zaskvičao od užasa, blago. Jer vratašca su sad bila tamo, čvrsta i sumorna na pozadini šume koja je žamorila, a ranije su bila gore i uz tresak se jesu spustila dole; ovo sad-pre dvojstvo bilo je nešto što zec nikada ranije nije iskusio.

Mesec se podigao još više, krenuo nebom punim zvezda. Sova je zahukala i zec se sledio kad su njena krila projezdila iznad njega. U sovinom glasanju bilo je straha i čuđenja, a i jedne nove vrste bola. U trenu je nestala i oko njega su ostali samo laki mrmor i mirisi noći. A on je dugo sedeo, gledao u vratašca i prisećao se kako su se spustila.

Pa je Mesec počeo da se spušta, prema zapadnom nebu, koje je bledele. Možda je zec malo i plakao, na svoj način. Zora, bolje reći tek izmaglica u tami, oslikavala je rešetke zamke na sivom drveću. A nisko na vratima nalazila se poprečna reza.

Polako, jako polako, zec se primicao, sve dok nije stigao do ulaza. Grozio se stvari koja ga je zatvorila unutra. Mirisala je na čoveka. Onda ju je onjušio i osetio rosnjikavu hladnoću i vlagu na gubici. Nije se micala. Ali onda je pala.

Zec se šćućurio; naslonio ramena na rešetke. Onda se ispravio, nadimajući grudi, i drvo se zatreslo. Njegovo disanje bilo je brzo i odsečno, zviždukavo između zuba; pokušao je ponovo. Vratašca su krenula naviše po vođicama, i zec je suknuo napolje.

Na trenutak je mahnito odmerio sve oko sebe. Mesec koji je tonuo zaslepljivao ga je. Vratašca su tresnula na svoje mesto, i on se okrenuo i utekao.

Arči Brok do kasno je vadio panjeve u severnom delu šume. Gospodin Rosman želeo je da svi budu izvađeni pre srede, da bi mogao da krene s oranjem na ovom novom polju, pa je obećao Broku dodatni honorar ako to uspe. Zato je Brok poneo s sobom nešto za večeru i radio sve dok nije postalo suviše mračno. Onda se pešice uputio kući, udaljenoj tri milje, jer mu nisu dozvoljavali da koristi džip ili kamion.

Bio je umoran, ali nije razmišljao o tome; malo ga je bolelo telo i žudeo je za jednim dobrim pivom. Ali uglavnom uopšte nije razmišljao; podizao je noge i spuštao, a put je klizio pod njim. S obe strane bila je mračna šuma i duge senke padale su preko mesečinom izbeljene zemlje; čulo se cvrčanja cvrčaka, a jednom se oglasila i sova. Mora da uzme pušku i skine tu sovu pre nego što odnese koje pile. Gospodin Rosman nije mario što Brok ide u lov.

Bilo je zanimljivo to da večeras nije prestajao da razmišlja. Obično bi prosto hodao, pogotovu kad je bio ovako umoran, ali sad - možda zbog Meseca - misli su sustizale jedna drugu, i reči su se nekako oblikovale u njegovoj glavi kao da neko priča. Razmišljao je o svom krevetu i kako bi bilo

lepo odvesti se kući posle posla; naravno, on bi se sav zbunio kad bi vozio, a imao je i nekoliko sudara. Čudno, jer se činilo da to nije tako teško; treba naučiti neke signale i držati oči otvorene - to je sve.

Bat njegovih stopala na putu bio je šupalj. Duboko je udahnuo - uvukao hladan večernji vazuh u pluća i pogledao naviše, pored Meseca. Večeras su zvezde baš velike i svetle.

Još se nečeg prisetio; neko je rekao da su zvezde kao Sunce, samo su dalje. To mu tada nije imalo puno smisla. Ali možda je zaista tako, jer je i svetlo malo sve dok mu ne priđeš, a tada može da bude jako veliko. Samo, ako su zvezde velike kao Sunce, onda mora da su grozno daleko.

A onda se ukopao u mestu, jer je iznenada osetio nalet jeze. Gospode Bože! Koliko visoko gore mora da su zvezde!

Činilo se da mu zemlja izmiče ispod nogu; kao da visi na majušnoj steni koja se ludo vrti kroz večitu tamu, a velike zvezde gore i tutnje oko njega, tako daleko gore da je zacvileo a da toga nije ni bio svestan.

Počeo je da trči.

Dečak je ustao rano, iako je bilo leto pa škola i doručak nisu bili ni blizu. Ulica i grad s druge strane njegovog prozora delovali su jako čisto i svetlo na ranom suncu. Da nije bilo jednog kamiona koji je prokloparao ulicom, i čoveka u plavom radničkom odelu koji je prošao ka mlekari, noseći posudu s ručkom, ceo svet bio bi samo njegov. Otac mu je već otišao na posao, mama je volela da se na još jedan sat vrati u krevet pošto bi ocu spremila doručak, a seka je još spavala, tako da je cela kuća bila njegova.

Trebalo je da mu dođe drug i da krenu na pecanje, ali prvo je hteo da malo radi na modelu aviona. Umio se onoliko detaljno koliko se to obično zahteva od jednog desetogodišnjaka, zgrabio zemičku iz ostave, vratio se u svoju sobu i ščistio sve sa stola. Avion će biti prava lepota: Meteor sa CO₂ punjenjem

da daje mlaz. Samo, nekako, jutros nije delovao onako dobro kao sinoć. Poželeo je da može da mu napravi pravi mlazni motor.

Uzdahnuo je, odgurnuo ono na čemu je radio u stranu i izvadio list papira. Uvek je voleo da žvrlja brojeve, a jedan učitelj ga je naučio nešto malo o algebri. Neki momci su ga zbog toga zvali učiteljska maza, dok ih nije prebio, ali bilo je to stvarno zanimljivo, ne ono uobičajeno učenje tablice množenja. Tu su brojevi i slova nešto činili. Učitelj mu je rekao da će, ako stvarno želi da gradi svemirske brodove kad odraste, morati da se ozbiljno pozabavi matematikom.

Počeo je da crta grafikone. Različite vrste jednačina pravile su različite slike. Bilo je zabavno gledati kako $x = ky + c$ čini pravu liniju, dok $x^2 + y^2 = c$ uvek pravi krug. A šta ako promeniš jedno od x , da bude 3 umesto 2? Šta će se tada dogoditi sa y ? To mu nikada ranije nije palo na pamet!

Čvrsto je stegao olovku; jezik mu je virio iz ugla usta. Moraš da se nekako prišunjaš x -u i y -u, promeniš jedno od njih samo malčice, a onda...

Kada ga je majka pozvala na doručak, već je daleko bio odmakao u pronalasku diferencijalnog računa.

2.

Piter Korint izišao je ispod tuša - i dalje je bodro pevao - i video da Šila prži slaninu i jaja. Podigao joj je meku smeđu kosu, poljubio je u vrat, a ona se okrenula i nasmešila mu se.

"Izgleda kao anđeo i kuva kao anđeo", rekao je.

"Daj, Pite", odgovorila je, "ti nikad..."

"Nikad ne nalazim reči", složio se. "Ali to je čista istina, ljubavi moja."

Nagnuo se nad tiganj i udahnuo jak miris, uz zadovoljan uzdah. "Imam osećaj da je ovo jedan od onih dana kada sve ide kako valja", rekao je. "Malo Hibris zbog koje će bogovi bez sumnje poslati Nemezis do mene. Ata: Gerti, drolja,

spaliće cev. Ali ti ćeš sve to popraviti."

"Hibris, Nemezis, Ata." Jedna majušna bora razdelila joj je široko glatko čelo. "I ranije si koristio ove reči, Piter? Šta one znače?"

Trepnuo je prema njoj. Dve su godine prošle od njihovog venčanja a on je i dalje iskreno voleo svoju ženu - dok je stajala tamo, srce mu se preturilo u grudima. Bila je dobra, vesela i prelepa, i dobro je kuvala - ali nije bila neki intelektualac; kada bi mu došli prijatelji, tiho je sedela u pozadini i nije učestvovala u razgovoru. "Ma, nije važno" rekao je.

"Samo me je zanimalo", ona će.

Ušao je u spavaću sobu i počeo da se oblači. Ostavio je vrata otvorena i krenuo da izlaže osnove grčke tragedije. Bilo je suviše rano za razgovor o tako ozbiljnoj temi, ali ona je pažljivo slušala i povremeno postavljala pitanja. Kada je izišao, nasmešila se i prišla mu.

"Ti slatki nespretni fizičaru", rekla je. "To si jedini meni poznati čovek koji obuče sveže ispeglano odelo a izgleda kao da si popravljao kola u njemu." Namestila mu je kravatu i povukla naniže zgužvan kaput. On je prošao rukom kroz svoju crnu kosu i odmah je raščupao, a zatim je pošao za ženom ka stolu u čajnoj kuhinji. Mlaz pare iz lončića za kafu zamaglio mu je naočari s rožnatim okvirom, pa ih je skinuo i obrisao o kravatu. Njegovo mršavo lice, polomljenog nosa, izgledalo je drukčije bez njih - mlađe, staro samo trideset tri godine, koliko mu je zaista i bilo.

"Palo mi je na pamet upravo kad sam se probudio", rekao je dok je mazao buter na tost. "Mora da mi je podsvest ipak dobro istrenirana."

"Misliš rešenje tvog problema?" upitala je Šila.

Klimnuo je, previše obuzet da bi razmišljao o tome šta je njena upadica značila. Obično bi ga pustila da priča, povremeno ubacivala 'da' i 'ne' na pravim mestima, ali nije ga istinski slušala. Njoj je njegov rad bio u celini tajanstven. Ponekad je razmišljao da ona živi u svetu deteta, da ništa ne zna u

potpunosti, da je za nju sve prosto vedro i čudno.

"Pokušavam da izgradim fazni analizator za intermolekularne rezonantne veze u strukturi kristala", rekao je. "U stvari, nije važno. Stvar je u tome da sam se proteklih nekoliko nedelja mučio da projektujem kolo koje bi radilo ono što želim, i stalno grešio. A jutras sam se probudio s idejom koja bi mogla da bude ona prava. Da vidimo..." Oči su mu skliznule mimo nje, jeo je a da nije znao šta jede. Šila se nasmešila, vrlo blago.

"Možda ću večeras okasnuti", rekao je s vrata. "Ako ovo upali, možda neću da prekidam posao do ... sam Gospod zna kada. Nazvaću te."

"Važi, dušo. Dobar ulov."

Kada je otišao, Šila je za trenutak stajala i smešila se za njim. Pit je bio ... pa, baš je imala sreće, to je sve. Nikada joj nije bilo zaista jasno koliko je imala sreće, ali ovoga jutra činilo se nekako drukčije. Sve je bilo oštro i jasno, kao da se nalazila negde gore u Zapadnim planinama, koje je njen muž tako voleo.

Zviždukala je dok je prala sudove i spremala stan. Sećanja su navirala: devojaštvo u gradiću u Pensilvaniji, biznis koledž, dolazak u Njujork pre četiri godine pošto je dobila posao u kancelariji porodičnih prijatelja. Blagi Bože, bila je tako nepripremljena za takav život! Jedna zabava i jedan momak za drugim, svi blagoglagoljivi, žustri, bezosećajni i pametni, gomila ljudi okrenutih poslu i sticanju novca, u kojoj je uvek morala da bude na oprezu... U redu, udala se za Pita pošto ju je Bil ostavio i nazvao je glupačom... Nema veze. Ali njoj se oduvek sviđao taj stidljivi tihi čovek, i ona nije pobešla samo od raskinute veze, već od celokupnog načina života.

I tako se sada dosađujem, rekla je sama sebi, i drago mi je zbog toga.

Običan život domaćice, najkrupniji događaj nekoliko prijatelja na pivu i ćaskanje s njima, povremeni odlasci u crkvu dok Pit, agnostik, spava do kasno; odmori u Novoj Engleskoj ili na Stenovitim planinama, plan da uskoro

imaju dete... Da li je nešto više potrebno? Njeni raniji prijatelji uvek su bili spremni da se izruguju dosadi lišenoj posebnosti koja čini život buržoazije; ali kad razmisliš o suštini stvari, uvidiš da su oni jednu kolotečinu zamenili drugom, a jedan niz slogana drugim, i kao da su u toj trampi izgubili deo stvarnosti.

Odmahnula je glavom, zbunjena. Nije imala običaj da ovako sanjari. Čak su joj i misli zvučale nekako drugačije.

Završila je kućevne poslove i pogledala oko sebe. Obično bi se odmorila malo pre ručka, uz kakav džepni krimić - to joj je bio glavni porok; posle ju je čekala kupovina, možda šetnja u parku, možda poseta nekoj od prijateljica, a onda pripremanje večere i očekivanja Pita. Ali danas...

Uzela je detektivski roman koji je nameravala da čita. Za trenutak su se jarke korice nalazile između njenih nesigurnih prstiju, gotovo da je već i sela, s njim u rukama. Onda je odmahнула glavom, spustila roman, prišla natrpanoj polici za knjige, izvadila Pitov pohabani primerak Lorda Džima i vratila se do fotelje. Tek popodne shvatila je da je potpuno zaboravila na ručak.

Korint se sreo s Feliksom Mandelbaumom dok su se spuštali liftom. Bili su redak par, susedi u njujorškoj stambenoj zgradi koji su se sprijateljili. Šila, odrasla u malom gradu, navaljivala je da upoznaju svakoga na njihovom spratu, i Korintu je, u slučaju Mandelbaumovih, bilo drago zbog toga. Sara je bila punašna, tiha vrsta odumirućih hausfrau, prijatna ali ne naročito zanimljiva; njen muž bio je sasvim druga sorta.

Feliks Mandelbaum rodio se pre pedeset godina u buci, prljavštini izrabljujućih fabrika donjeg Ist Sajda, i život ga je od tada šutirao na sve strane; ali i on je odgovarao na udarce, s ogromnim zadovoljstvom. Bio je sve: od sezonskog berača voća do iskusnog mašiniste i službenika Biroa strateških službi u prekomorskim zemljama tokom rata, gde mu je njegov dar

za jezike i poznavanje ljudi verovatno dobrodošlo. Paralelno je tekla njegova karijera sindikalnog aktiviste, od starih Voblija do prilično značajnog sadašnjeg mesta: službeni izvršni sekretar mesnog sindikata, što je praktično značilo lutajući posrednik u pregovorima, sa značajnim glasom u nacionalnim većima. Od svojih dvadesetih nije bio radikal; govorio je da je iznutra upoznao radikalizam i da je to dovoljno svakom zdravom čoveku. Tvrdio je da je jedan od poslednjih istinskih konzervativaca - samo, da bi se konzerviralo, mora se i potkresivati, kalemiti i podešavati. On je bio samouk ali načitan, sposobniji za život od bilo kog iz Korintovog kruga, osim možda Neta Luisa. Zabavna činjenica.

"Zdravo", rekao je fizičar. "Danas kasniš."

"Ne baš." Mandelbaumov glas imao je oštar njujorški ton, brz i odsečan. Mandelbaum je bio nizak, žilav i sedokos, kvrgavog lica, orlovskog nosa i silno tamnih očiju. "Probudio sam se s jednom idejom. Planom za reorganizaciju. Zapanjuje me da se niko toga ranije nije setio. Prepoloviće papirologiju. Pa sam skicirao grafikon."

Korint je žalostivo odmahnuo glavom. "Felikse, do sada je već trebalo da ti bude jasno da Amerikanci toliko vole papirologiju da ne bi odustali ni od jednog jedinog lista", rekao je.

"Nisi video Evropljane", progundao je Mandelbaum.

"Znaš", rekao je Korint, "čudo da ti je baš danas pala na pamet ta ideja. (Podseti me da te kasnije pitam za detalje, zvuči zanimljivo.) I ja sam se probudio s rešenjem problema koji me je izluđivao ceo prošli mesec."

"Hm?" Mandelbaum se tako okomio na tu činjenicu da je gotovo moglo da se vidi kako je prevrće po rukama, njuška i odlaže u stranu. "Neobično." Bilo je to odbacivanje.

Lift se zaustavio i oni su se razišli. Korint je, kao i obično, krenuo metroom. Trenutno nije imao kola; u ovom gradu naprosto nije bilo isplativo

imati ih. Odsutno je primetio da je voz tiši nego obično. Ljudi su manje žurili i bili manje nepristojni; činilo se da su zamišljeni. Bacio je pogled na novine, proletela mu je kroz glavu misao da je ono možda počelo, ali nije bilo ničega senzacionalnog - osim možda jedne gradske vesti o psu koji je, u suterenu u kome je boravio preko noći, uspeo da nekako otvori zamrzivač, izvuče meso da se otopi i zadovoljno se nažderao. Osim toga: borbe tu i tamo širom sveta, štrajk, komunističke demonstracije u Rimu, četvoro poginulo u sudaru automobila - reči, kao da mašine za rotacionu štampu istiskuju krv iz svega što prođe kroz njih.

Izašao je na donjem Menhetnu i prepešačio tri bloka do Rosmanovog instituta, pomalo hramajući. U istoj nesreći u kojoj je pre mnogo godina slomio nos, povredio je desno koleno, i to ga je oslobodilo vojske; iako bi i direktno prebacivanje sa brzog diplomiranja na koledžu pravo na Projekt Manhatan moglo da se dovede u neku vezu s njom.

Trgnuo se na sećanje koje se vuklo u njemu. Hirošima i Nagasaki još su predstavljali teško breme na njegovoj savesti. Prestao je tamo da radi odmah posle rata, a to nije bilo samo da bi nastavio studije niti da pobjegne od beskonačne birokratije, ispitivanja i sitnih spletki koja prate istraživanja za vladu u loše plaćeni razuman akademski život; bilo je to bekstvo od krivice. Pretpostavljao je da su time bile obojene i njegove kasnije aktivnosti - atomičari, Ujedinjeni svetski federalisti, Partija napretka. Kada je razmišljao o tome kako su ove propale ili izdane, i prisećao se vrljih fraza koje su kao oklop stajale između njega i sovjetske napasti - koju je mogao da vidi svako ko je imao oči - pitao se koliko su uopšte profesori razumni.

Samo, da li je njegovo sadašnje povlačenje u čisto istraživanje i političku pasivnost - glasanje za obeshrabrenu Demokratsku stranku i ništa više, ništa uravnoteženije? Nejtan Luis, koji se otvoreno izjašnjavao kao reakcionar, bio je mesni republikanski odbornik, jedan potpuni i veseli pesimista koji je još

pokušavao da spase ponešto; a Feliks Mandelbaum, ništa manje realističan od svog partnera u šahu i grupnim neformalnim diskusijama, Luisa, imao je više nade i energije, čak je jedva čekao da se najzad stvori istinska Američka radnička partija. Među njima, Korint se osećao prilično bledunjavo.

A mlađi sam od obojice!

Uzdahnuo je. Šta mu je? Misli su kipele niotkud, izbijale zaboravljene stvari, vezivale se u nove lance i zvečale mu u glavi. I to baš sada kad ima rešenje problema koji ga je mučio.

Ta pomisao oterala je sve ostale. I to je, još jednom, bilo neobično: obično je sporo menjao tokove misli. Krenuo je dalje, s obnovljenom žustrinom.

Rosmanov institut bio je gomila kamena i stakla; zauzimao je pola bloka i delovao gotovo blistavo među starijim susednim zgradama. Bio je poznat kao raj za naučnike. Sposobni ljudi iz svih krajeva i iz svih oblasti okupljali su se tamo, manje vođeni mogućnošću dobre zarade, a više šansom da obavljaju nesputana istraživanja po svom izboru, sa prvorazrednom opremom i bez formalnosti koje su gušile čistu nauku u vladinim, industrijskim i u previše univerzitetskih institucija. Bilo je i tu neizbežnog politikantstva i ujedanja za vrat, ali u manjoj meri nego na prosečnom koledžu; bio je to Institut za napredne studije - manje težak za razumevanje i energičniji možda, a sasvim sigurno sa mnogo više prostora. Luis ga je jednom naveo Mandelbaumu kao dokaz kulturnih potreba privilegovane klase. "Je l' ti misliš da bi ijedna vlada dotirala tako nešto, a onda, štaviše, imala smisla da ga prepusti samome sebi?"

"Brukhaven se sam snalazi", rekao je Mandelbaum, ali to je za njega bio slab odgovor.

Korint je klimnuo devojci u kiosku za prodaju novina u predvorju, pozdravio nekoliko poznanika i pobesneo zbog sporosti lifta. "Sedmi", mehanički je rekao kada je ovaj stigao.

"To bi trebalo da mi je poznato, doktore Korint", iskezio se lift-boj. "Ovde ste već - da vidimo - gotovo šest godina, zar ne?"

Fizičar je zatreptao. Ovaj službenik uvek je za njega predstavljao deo mašinerije; izmenjivali su uobičajene ljubaznosti, ali to ništa nije značilo. Iznenada, Korint je u njemu ugledao ljudsko biće, živ i jedinstven organizam, deo ogromne bezlične mreže koja na kraju postaje čitava vaseljena, a koji ipak nosi u sebi sopstveno srce. A zašto bih, zapitao se začuđeno, o tome razmišljao?

"Znate, gospodine", rekao je službenik, "probudio sam se jutros i zapitao zašto ovo radim i da li zaista želim da to bude nešto više od običnog posla, zbog penzije i..." Zastao je, u neprilici, kad su stali da puste jednog putnika na treći sprat. "Ja vam zavidim. Vi nekuda idete."

Lift je stigao na sedmi. "Mogli biste... pa, ako želite možete da krenete u večernju školu", rekao je Korint.

"Mislim da možda i hoću, gospodine. Ako biste bili tako ljubazni da mi preporučite... Uostalom, kasnije. Sad moram da idem." Vrata su glatko skliznula duž kabine i Korint je krenuo po tvrdim mermernim pločama do svoje laboratorije.

Stalno osoblje sačinjavala su dvojica ljudi: Johanson i Grinevald, prodorni momci koji su verovatno i sami sanjali da jednoga dana imaju ovakvu laboratoriju. Već su bili tamo kada je ušao i skinuo kaput.

"Dobro jutro... 'Jutro... 'Jutro."

"Razmišljao sam, Pite", iznenada je rekao Grinevald, kad je šef prišao njegovom stolu. "Pala mi je na pamet ideja za kolo, koja bi mogla da upali..."

"Et tu, Brute", promrmljao je Korint. Seo je na stolicu i podvio duge noge poda se. "Da vidimo."

Grinevaldov predlog začuđujuće je ličio na njegov. Johanson, obično ćutljiv i pouzdan, i ništa više, žustro je upadao, onako kako bi mu misli

navirale. Korint je preuzeo vođstvo u raspravi i za pola sata ispunili su papir ezoteričnim simbolima iz elektronike.

Rosman možda nije bio potpuno nezainteresovan za ustanovljavanje Instituta, iako bi čovek s njegovim bankarskim računom mogao da sebi dopusti i altruizam. Čisto istraživanje pomagalo je industriji. On je svoje bogatstvo zaradio na lakim metalima, na tome putu od sirove rude do završnih proizvoda, isprepletenom s desetinama drugih poslova; službeno napola u penziji, on je i dalje držao, u svojim finim vitkim šakama, sve konce. Čak se i bakteriologija mogla pokazati korisnom - nedavno je tako i rađeno bakterijsko vađenje nafte iz škriljaca - a Korintovo proučavanje veza u kristalima moglo bi dosta toga da znači za metalurgiju. Grinevald se iskreno naslađivao onim što bi uspeh mogao da učini za njihovu profesionalnu reputaciju. Pre podneva postavili su nizove parcijalnih diferencijalnih jednačina koje će uneti u kompjuter kad dođe za njih određeno vreme, i crtali elemente kola koje su želeli.

Telefon je zazvonio. Bio je to Luis; predlagao je da ručaju zajedno. "Danas sam na vrućem tragu", rekao je Korint. "Mislio sam da mi samo pošalju gore par sendviča."

"Pa, ili sam i ja, ili sam se uvalio u znaš već šta do guše", rekao je Luis. "Nisam siguran šta je u pitanju i možda bi mi pomoglo da raspetljam misli ako bi ih izlio pred tebe."

"Oh, dobro. Menza odgovara?"

"Ako samo hoćeš da napuniš stomak, rekao bih da je u redu." Luis je bio za ručkove od tri sata sa vinom i violinama - navika koju je stekao tokom godina provedenih u Beču, pre anšlusa. "Odgovara u jedan? Seljačine će se već naždrati do tada."

"U redu." Kolin je spustio slušalicu i ponovo utonuo u hladnu ekstazu posla. Bilo je pola dva kada je primetio koliko je sati, i požurio je, psujući.

Luis se tek smeštao za sto kada je Korint doneo svoj poslužavnik. "Po govoru znao sam da ćeš da zakasniš", rekao je. "Šta si uzeo? Uobičajen meni iz menze, pretpostavljam: miš udavljen u obranom mleku, fileti od morskog krastavca, prženi specijalitet kuvara, prženi kuvar... pa, nema veze." Otpio je malo kafe i trgnuo se.

Nije delovao nežno: nizak, četvrtast četrdesetogodišnjak, pomalo debeljuškast i proćelav, sa prodornim očima iza debelih naočara bez okvira. Bio je zaista široka duša za stolom, ili u kafani. Ali osam godina u Evropi istinski su mu izmenili ukus i on je istrajno ponavljao da su posleratne posete bile čisto gastronomske.

"Ono što je tebi potrebno", rekao je Korint sa samodopadljivošću preobraćenika, "jeste da se oženiš."

"I ja sam tako mislio kad su raspusne godine počele da ostaju za mnom. Ali, pa, nije važno. Sad je prekasno." Luis je napao instant šniclu i mrštio se s punim ustima. "Sada me više interesuju histološki aspekti biologije."

"Kazao si da imaš problem..."

"Uglavnom s asistentima. Danas svi deluju uzbuđeno, a mladi Robert iznosi još luđe ideje nego obično. Ali, to mi je posao. Rekao sam ti, zar ne? Proučavam nervne ćelije - neurone. Pokušavam da ih održim u životu u različitim medijumima i proučavam kako se njihova električna svojstva menjaju s uslovima. Imam ih u isečenim delovima tkiva - Lindberg-Karelova tehnika, modifikovana. Napredovalo je prilično dobro; a onda danas, kada smo obavili rutinske probe, rezultati su bili drugačiji. Zato sam ih sve testirao - i svi su se promenili!"

"Hm?" Korint je podigao obrve i neko vreme žvakao u tišini. "Nešto ti nije u redu s apraturom?"

"Nisam mogao da ustanovim. Ništa se ne razlikuje, osim samih ćelija. Mali ali značajan pomak." Luisov glas se ubrzao, s tračkom narastajućeg

uzbuđenja. "Znaš kako rade neuroni? Kao digitalni kompjuter. Stimuliše ih, ovaj, stimulans, ispaljuju signal i posle su neaktivni jedno kratko vreme. Sledeći neuron u nervu hvata signal, ispaljuje, i takođe je nakratko neaktivan. Pa, izgleda da je danas sve zbrkano. Vreme neaktivnosti je dobrih nekoliko mikrosekundi manje i ... pa, recimo naprosto da ceo sistem značajno brže reaguje nego što je to normalno. A i signali su jači."

Korint je zakratko vario informaciju, a onda, polako: "Izgleda da si nabasao na nešto krupno."

"Pa, gde je uzrok? Medijum, aparatura, sve je isto kao i juče, kad ti kažem. Poludeću pokušavajući da otkrijem da li je u pitanju potencijana Nobelova nagrada ili samo brljava tehnika!"

Jako polako, kao da mu um uzmiče od nejasno viđenog shvatanja, Korint je rekao: "Čudno da se ovo dogodilo baš danas."

"Hm?" Luis oštro podiže pogled i Korint mu ispriča svoje susrete.

"Jako čudno", složio se biolog. "A u poslednje vreme nije bilo velikih oluja, jer ozon stimuliše um; ali, bez obzira na to, moje kulture su zapečaćene u staklu..." Nešto mu je blesnulo u očima.

Korint se osvrnuo oko sebe. "Hej, eno Helge. Pitam se što tako kasno stiže? 'Alo, tamo!" Ustao je, mahnuo preko prostorije, i Helga Arnulfsen je, s poslužavnikom u rukama, prišla njihovom stolu i sela.

Bila je visoka, lepa žena, vitkih udova; dugačka plava kosa bila joj je čvrsto skupljena uz ponosito uspravljenu glavu, ali nešto u njenom ponašanju - neka bezlična energija, uzdržanost, možda samo neženstvena otresitost u govoru i oblačenju - činilo ju je manje privlačnom nego što bi to mogla da bude. Promenila se od onih starih dana, odmah posle rata, pomislio je Korint. On je radio doktorat na Minesoti, ona je tu studirala novinarstvo, i zajedno su se zabavljali, iako je on bio suviše mnogo i suviše beznadežno zaljubljen u svoj posao i jednu drugu devojkicu da bi ozbiljno razmišljao o njoj. Posle su se

dopisivali i on joj je pre dve godine našao mesto sekretarice u Institutu. Sada je bila pomoćnik šefa administracije, i taj posao je dobro obavljala.

"Auh! Kakav dan!" Prošla je snažnom, vitkom rukom kroz kosu, zagladila je i umorno im se nasmešila. "Svi živi imaju probleme i to svaljuju na mene. Gerti je iskalio bes..."

"A?" Korint ju je obeshabreno pogledao. Računao je da će tog dana na velikom kompjuteru rešiti svoje jednačine. "Šta nije u redu?"

"To samo Bog i Gerti znaju, a nijedan neće da kaže. Alanbi je jutros obavljao rutinske testove i ništa nije kako treba. Nije strašno, ali dovoljno da svakoga kome su potrebni tačni odgovori izbacij iz igre. Od tada kopa po njemu i pokušava da ustanovi u čemu je problem, ali bez uspeha. A ja moram da svima pomerim vreme!"

"Vrlo neobično", promrmljao je Luis.

"Uz to i razni instrumenti, pogotovu u fizičkim i hemijskim sekcijama, pomalo luduju. Merčinsonov polarimetar greši... Oh, neka grozna cifra reda veličine desetog dela jednog procenta, ne znam."

"A je l'?" Luis se nagnuo i nabio čeljust nad posuđe. "Možda nisu otkačili neuroni već moji uređaji... Ne, ne može biti. Ne toliko. Mora da je nešto u samim ćelijama... Ali kako da to izmerim kada su sve spravice zaribale?" Odao se živopisnom nemačkom bogohuljenju, iako su mu oči ostale užagrene.

"Takođe su odjednom mnogi nahrupili s vrlim novim projektima", nastavila je Helga. "Želeli su smesta pristup velikoj centrifugi, i pukli su od jeda kada sam im rekla da moraju da sačekaju da na njih dođe red."

"I svi danas, a?" Korint je odgurnuo desert u stranu i izvadio cigaretu. "'Zanimljivije i zanimljivije', rekla je Alisa." Njegove oči raširile su se a ruka kojom je palio cigaretu neznatno je drhtala. "Net, pitam se..."

"Opšti fenomen?" Luis je klimnuo glavom; s naporom je obuzdavao uzbuđenje. "Može biti, može biti. Al' sigurno je da će najbolje biti da

proverimo."

"O čemu to pričate?" upitala je Helga.

"O činjenicama." Korint je objašnjavao dok je Helga završavala jelo. Luis se ćutke zavalio, povukao u sebe i otpuhivao dimove cigarete.

"Hm." Helga je kuckala po stolu dugim nelakiranim noktom. "Zvuči ... zanimljivo. Da li su se sve nervne ćelije, uključujući i one u našim mozgovima, iznenada ubrzale?"

"Nešto još suštinskije je u pitanju", rekao je Korint. "Nešto se možda dogodilo sa ... čim? Elektrohemijskim fenomenima? Kako da znam? Da ne idemo dublje dok ne ispitamo ovo."

"Aha. Prepustiću to vama." Helga je izvadila cigaretu za sebe i duboko udahнула. "Pada mi na pamet nekoliko očiglednih stvari koje bi trebalo proveriti - ali to je vaša beba." Ponovo se okrenula da se nasmeši Korintu, nežnim osmehom koji je ćuvala samo za odabrane. "Apropo, kako je Šila?"

"Oh, dobro je, dobro. Kako si ti?"

"Dobro sam." U odgovoru se osećala nezainteresovanost.

"Moraš da nam dođeš na večeru." Bilo mu je pomalo teško da nastavlja ovaj ljubazan razgovor kada mu je um vrištao da treba da se posveti novom problemu. "Nismo se dugo videli. Povedi novog momka ako želiš, ko god da je."

"Džima? Ma, pusti ga. Dala sam mu korpu prošle nedelje. Ali ja ću da dođem, sigurno." Ustala je. "Nazad za vesla, drugovi. Vidimo se."

Korint ju je pratio pogledom dok je krupnim koracima grabila ka kasi. Gotovo protiv volje - misli su mu se danas razletele na sve strane - promrmljao je: "Pitam se zašto ne može da zadrži ćoveka. Dobro izgleda i dovoljno je pametna."

"Ne želi", kratko je rekao Luis.

"Ne, rekao bih da ne želi. Ohladila se od onog vremena kada sam je

poznavao u Mineapolisu. Zašto?"

Luis slegnu ramenima.

"Mislim da znaš", rekao je Korint. "Uvek si bolje poznavao žene nego što bi na to imao pravo. A mislim da joj se sviđaš više nego bilo kome drugom u okolini."

"Oboje smo zagrejani za muziku", rekao je Luis. Po njegovom mišljenju, od 1900. tu nije stvoreno ništa. "A oboje znamo da držimo jezik za zubima."

"Dobro, dobro", nasmejao se Korint. Ustao je. "Idem opet u laboratoriju. Mrzim da se borim s faznim analizatorom, ali ovaj novi posao..." Zastajući: "Vidi, da uključimo i druge i podelimo posao, a? Svako da nešto proveriti. Tada će kraće trajati."

Luis je kratko klimnuo i pošao za njim.

Do večeri imali su rezultate. Dok ih je proučavao, Korintovo zanimanje lagano je ustupalo mesto jezi koja je rasla u njemu. Odjednom je osetio kakvo je on malo i bespomoćno biće.

Elektromagnetski fenomeni su se promenili.

Ne mnogo, ali sama činjenica da se promenilo ono za šta se verovalo da su prirodne konstante, bacala je u prašinu stotine teorija. Istančanost problema sadržavala je nešto elementarno. Kako nanovo izmeriti osnovne činioce kada su vam se sami uređaji za merenje promenili?

Pa, ima načina. Nema apsoluta u ovoj vasseljeni; sve zavisi od svega ostalog, tako da je od važnosti i činjenica da su se određeni podaci promenili u relativnom odnosu prema nekim drugim.

Korint je radio na određivanju električnih konstanti. Za metale bile su iste, ili gotovo iste kao i pre, ali specifična otpornost i dielektrične konstante izolatora merljivo su se promenile... Postali su neznatno bolji provodnici.

Osim kod precizne aparature, kao što je bio kompjuter Gerti, promena elektromagnetskih karakteristika nije bila dovoljna da stvori bilo kakve

primetne razlike. Ali najsloženiji i najfinije uravnoteženi mehanizam koji čovek poznaje jeste živa ćelija; a neuron je ćelija koja je najdalje od svih otišla u procesu evolucije i specijalizacije - posebno onaj varijetet neurona koji je moguće pronaći u kori ljudskog mozga. A i tu su se razlike primećivale. Slabašni električni impulsi koji su predstavljali funkcije neurona - čula, motorne reakcije, same misli - tekli su brže, jače.

A promena je možda tek započela.

Helga je zadrhtala. "Treba mi piće", rekla je, "jako."

"Poznajem jedan bar", rekao je Luis. "Idem s vama na jedno piće, a onda se vraćam da još malo radim. A ti, Pite?"

"Idem kući", rekao je fizičar. "Na zabavu." Reči su mu zvučale ravnodušno.

Izišao je napolje, jedva svestan zatamnjenog hola i vremena. Ostalima, ovo je još bilo nešto novo i predivno; ali on nije mogao da se otme utisku kako se možda vasseljena sprema da u jednom ogromnom, nehajnom potezu obriše celu ljudsku rasu s lica Zemlje. Kakvi će biti efekti na živo telo...?

Pa, za sada su uradili sve što je bilo u njihovoj moći. Proverili su sve što su mogli. Helga je stupila u kontakt s Biroom za standardizaciju u Vašingtonu i obavestila ih. Razumela je, prema onome što je čovek odatle rekao, da je i nekoliko drugih laboratorija, raštrkanih širom države, takođe prijavilo anomalije. Sutra, pomislio je Korint, već sutra će se pronaći glas o tome.

Napolju je scena još bila Njujork uveče, malo toga se promenilo; možda je samo bilo malo tiše nego obično. Na uglu je kupio novine i bacio pogled na njih dok je stajao. Da li je pogrešio, ili se neznatna razlika zaista uvukla: više književnih izraza, nešto lično što se provuklo kroz barijere pisaca naslova u novinama, jer su se i oni lično promenili a da toga nisu ni bili svesni? Ali još nije bilo pomena velikog povoda - on je još bio suviše krupan i suviše nov - niti su se stare priče izmenile: rat, nemir, sumnja, strah, mržnja i pohlepa;

raspadanje bolesnog sveta.

Odjednom je postao svestan da već deset minuta čita načičkanu naslovnu stranu Tajmsa. Nabio je novine u džep u požurio ka metrou.

3.

Svuda su se javili problemi. Ogorčeni povik, u ranu zoru, naterao je Arčija Broka da otrči do kokošarnika, gde je Sten Vilmer spustio kofu hrane i pesnicom mahao na svet.

"Vidi ovo!" drao se. "Samo gledaj!"

Brok je proturio glavu kroz vrata i zazviždao. Unutra je bio kaos. Više telesa okrvavljenog perja ležalo je tu i tamo na slami, još nekoliko drugih kokošaka nervozno je kokodakalo na prečkama - i to je bilo sve. Ostalih nije bilo.

"Izgleda da je neko ostavio vrata otvorena i da su lisice ušle", rekao je Brok.

"Aha." Vilmer je progutao bes kao da bučno guta knedlu. "Neki smrdljivi kuč..."

Brok se setio da je Vilmer bio zadužen za kokošarnik, ali je odlučio da to ne pominje. Onaj drugi se i sam toga setio i zato je zastao, mršteći se.

"Ne znam", polako je rekao. "Proverio sam prošle noći, kao i obično, pre nego što sam pošao u krevet, i kunem se da su vrata bila zatvorena i da je kuka bila namaknuta onako kako uvek stoji. Pet godina sam ovde i nikada nije bilo problema."

"Možda je onda neko kasnije otvorio vrata, kad je pao mrak, a?"

"Aha. Neki kradljivac kokošaka. Iako je čudno da se psi nisu oglasili... Uvek laju kad neki čovek dolazi." Vilmer je gorko slegnuo ramenima. "Pa, u svakom slučaju, neko je morao da otvori vrata."

"A onda su kasnije došle lisice." Brok je nogom okrenuo jednu mrtvu

kokošku. "A možda su morale da pobegnu kad su psi nanjušili šta je bilo, i ostavile ovo."

"A većina je odlutala u šumu. Trebaće nam nedelju dana da ih u'vatimo... one žive. O, Judo!" Vilmer je izleteo iz kokošarnika, zaboravivši da zatvori vrata. Brok je to učinio umesto njega, maglovito iznenađen što se toga uopšte setio.

Uzdahnuo je i nastavio sa svojim jutarnim poslovima. Sve životinje su tog dana delovale uznemireno. A vrag nek ga odnese ako i u njegovoj glavi nešto nije bilo čudno. Setio se sopstvene panike od pre dve večeri i čudnog načina na koji je od tada razmišljao. Možda hara neka vrsta groznice.

Pa, kasnije će morati nekoga da pita o tome. Danas je trebalo obaviti dosta posla: porati severni deo šume onaj koji tek što je bio raščišćen. Svi traktori su bili zaposleni, pa će morati da upregne par konja.

To mu se sviđalo. Brok je voleo životinje; uvek ih je razumeo i slagao se s njima bolje nego s ljudima. Nije da su ljudi prema njemu bili zli, bar ne već odavno. Deca su ga začikivala, dok je bio dete, a onda su usledili neki problemi s kolima i neke devojke su se preplašile pa ga je istukao brat jedne od njih. Ali to je bilo pre mnogo godina. Gospodin Rosman mu je pažljivo objasnio šta može da radi, a šta ne; u neku ruku, preuzeo vlasništvo nad njim, i od tada stvari su krenule kako treba. Sad je mogao da ode u kafanu kad bi otišao u grad, i da popije pivo kao i svako drugi, a ljudi su ga pozdravljali.

Stajao je neko vreme i pitao se zašto o tome razmišlja kad mu je sve vrlo dobro poznato, i zašto ga to pogađa onako kako ga pogađa. Dobro sam, pomisli on. Nisam nešto naročito pametan, možda, ali sam jak. Gospodin Rosman kaže da nikada nije imao boljeg radnika na farmi.

Slegnuo je ramenima i ušao u štalu da izvede konje. Bio je mlad čovek, srednje visine, ali čvrsto građen i mišićav; grubih, jakih crta lica i okrugle, kratko podšišane riđe glave. Njegovo plavo radničko odelo bilo je iznošeno,

ali čisto; gospođa Bergen, žena glavnog nadzornika, u čijoj kućici se nalazila njegova soba, brinula se umesto njega o takvim pojedinostima.

Štala je bila velika i mračna, puna oštrih bogatih mirisa sena i konja. Snažni peršeroni nemirno su toptali kopitima i frktali dok ih je zauzdavao. Čudno - ranije su uvek bili tako mirni. "Daj, daj, miran, momak. Miran, Tom. Dobar, Džeri. Lakše, lakše." Umirili su se malo, pa ih je poveo napolje, privezao ih za stub i krenuo u spremište po plug.

Njegov pas Džoi, visoki irski seter sa krznom koje je na Suncu ličilo na zlato i bakar, poskakivao je oko njega. Džoi je, naravno, pripadao gospodinu Rosmanu, ali Brok je pazio na njega još otkad je ovaj bio kućence, pa je pas uvek pratio, i voleo, Broka. "Sedi, momče, sedi. Koj' li je đavo uš'o u tebe? Smir' se, 'oćeš li već jednom?"

Posed se prostirao u zelenilu oko njega, zgrade na farmi s jedne strane, kućice za posluđu iza zastora od drveća, s druge, sa mnogo jutara šume iza njega. Bilo je puno livada, voćnjaka i bašti između ovog farmerskog dela i velike bele kuće vlasnika, kuće koja je uglavnom bila prazna otkako se kćerka gospodina Rosmana udala a žena umrla. On sam je, međutim, sad bio tamo: provodio je nekoliko nedelja ovde, u visokim delovima države Njujork, sa svojim cvećem. Brok se pitao zašto bi jedan milioner kakav je gospodin Rosman želeo da se bavi gajenjem ruža, bez obzira što stari.

Vrata spremišta zaškripaka su dok su se otvarala. Brok je ušao unutra, dohvatio veliki plug i otkotrljao ga napolje; lako je stenjao od napora. Malo njih bi ga sami mogli izvući napolje, pomisli on s trunkom ponosa. Zakikotao se kad je video kako su konji zatoptali kad su ga ugledali. Konji su lenje zverke, nikad neće da rade ako mogu da se izvuku.

Odgurao je plug iza njih, poneo jezičak napred i privezao ga. Spretnim pokretom odmotrao je uzde sa stuba, seo i trznuo konopcima preko širokih sapi. "Điha!"

Konji su samo stajali i pomerali noge.

"Điha, kad kažem!"

Tom je počeo da uzmiče. "Miran! Miran!" Brok je uzeo slobodni kraj uzdi i pucnuo njima tako jako da su zazviždale. Tom je frknuo i položio jedno svoje veliko kopito na jezičak. Jezičak se slomio.

A Brok je ostao da sedi, nije mogao da dođe do reči. Onda je odmahnuo riđom glavom. "To je bilo slu-čaj-no", glasno je rekao. Jutro je iznenada postalo veoma mirno. "To je bilo slu-čaj-no."

U spremištu je bio još jedan jezičak. Doneo je njega i nešto alata, i usredsredio se na to da ukloni slomljeni.

"Mirni, tamo! Stoj! Stoj kad kažem!"

Brok je podigao pogled. Cičanje i roktanje došli su kao udarac. Video je kako promiče jedna crna pruga, a zatim još jedna, pa još jedna... Svinje su pobile!

"Džoi", viknu on; još i tada pomalo se pitao kako je brzo reagovao. "Drži ih, Džoi! Opkoli ih, momče!"

Pas se ustrenio kao blistava munja. Izleteo je pred krmaču, koja ih je predvodila, i škljocnuo zubima prema njoj. Roknula je i skrenula u stranu, a on se bacio na sledeću. Sten Vilmer trčao je iz pravca obora. Lice mu je bilo belo.

Brok je potrčao da presretne sledeću svinju i okrenuo ju je, ali četvrta je promakla i izgubila se u šumi. Trebalo im je nekoliko zbrkanih minuta da većinu nateraju nazad u obor; nekoliko ih je nestalo.

Vilmer je stajao i dahtao. Glas mu je bio grub. "Video sam to", zavapio je. "Bože moj, video sam. To je nemoguće."

Brok je naduvao obraze i obrisao lice.

"Čuješ li me?" Vilmer ga je ščepao za ruku. "Kažem ti, video sam to, video sam svojim očima. Ove svinje same su otvorile vrata."

"Ma, 'ajde!" Brok je osjetio kako mu se usta razjapljuju.

"Kažem ti, video sam to! Jedna se podigla na stražnje noge i njuškom skinula rezu. Uradila je to sama. A ostale su se gurale iza nje. O, ne, ne, ne!"

Džoi je izišao iz šume goneći pred sobom svinju podrugljivim lavežom. Činilo se da se ona posle nekog vremena pomirila i ćutke otkasala u obor. Vilmer se okrenuo kao mašina, ponovo otvorio vrata i pustio je unutra.

"Dobar momak!" Brok je potapšao svilastu glavu koja se trljala njuškom o njega. "Pametna kuca!"

"Boga mu, prokleta prepametna." Vilmer je suzio oči. "Da li je ikada pas učinio tako nešto?"

"Jašta", nesigurno je rekao Brok.

Džoi se odmakao od njegovih bedara i vratio u šumu.

"Kladim se da je pošao po još jednu svinju." U Vilmerovom glasu naslućivao se užas.

"Jašta. On je pametan pas, neg' šta."

"Idem do Bila Bergena da vidim šta je ovo." Vilmer se okrenuo na petama. Brok je neko vreme gledao za njim, onda slegnuo teškim ramenima i vratio se na započeti posao. Dok je on to radio, Džoi je pronašao još dve svinje, doterao ih nazad, i sada čuvao stražu na vratima obora.

"Dobra kuca", rekao je Brok. "Za ovo ćeš da dobiješ kosku." Cimnuo je Toma i Džerija koji su dokono stajali. "Dobro, ništarije, da krenemo. Ćiha!"

Polako, konji su ustuknuli. "Hej", vrisnuo je Brok.

Ovoga puta nije se završilo na jezičku. Vrlo pažljivo, stali su na sam plug, savili svojom težinom njegov gvozdeni okvir i slomili nož. Brok je osjetio kako mu se grlo osušilo.

"Ne", promrmljao je.

Vilmera gotovo da je udarila kap kad je čuo za konje. Bergen je samo

stajao i nemelodično zviždukao. "Ne znam." Počešao se po kosi boje peska. "Da vam nešto kažem. Dići ćemo ruke od sveg posla koji ima veze sa životinjama, osim hranjenja i muže, naravno. Stavite katance na sve kapije i neka neko proveri celu ogradu. Videću šta stari kaže na ovo."

"A ja, ja ću da uzmem pušku", rekao je Vilmer.

"Pa, to možda i nije tako loša ideja", rekao je Bergen.

Arči Bruk je trebalo da pregleda jednu sekciju, potez od četiri milje koji je okruživao šumu. Poveo je Džoijsa, koji je veselo skakutao iza njega, i udaljio se, radostan što za promenu može da bude sam.

Kako je šuma bila mirna! Sunčeva svetlost koso se probijala kroz nepomično lišće pegama šarajući tople smeđe senke. Iznad, nebo je bilo potpuno plavo, bez oblaka, bez vetra. Stopala bi mu muklo zaškripala po mestimično razbacanom grumenju zemlje ili na kamenu, očešao bi se o granu a ona bi sasvim slabo zagrebala duž njegove odeće; osim toga, zemlja je bila potpuno nema. Ptice kao da su sve odjednom zaćutale, nijedne veverice na vidiku, kao da su se i one povukle dublje u šumu. S nelagodom je pomislio da sve deluje kao da čitav zeleni svet nešto očekuje.

Kao pred oluju možda?

Mogao je da razume da će se ljudi poplašiti ako životinje postanu pametnije. Da su one zaista bile pametne, zar bi dozvolile da ih ljudi zaključavaju, koriste za rad, škope, ubijaju, deru i jedu? Na primer da Tom i Džeri, sad... Ali oni su bili tako nežni!

A - čekaj - zar nisu i ljudi postali pametniji? Činilo se kao da poslednjih dana više govore, i to ne samo o vremenu i susedima, pričalo se o tome ko će pobediti na sledećim izborima i zašto je kod kola bolje da je motor pozadi. O tome se, tu i tamo, uvek razgovaralo, naravno, ali ne toliko mnogo, a ranije nisu imali ni bogzna šta da kažu. Pa čak je i gospođu Bergen video da čita neki časopis, a ranije je u slobodno vreme samo gledala TV.

A i ja postajem pametniji!

To saznanje došlo je kao udar groma. Dugo je stajao tamo, nepomičan, pa mu je Džoi prišao i zbunjeno onjušio ruku.

Ja postajem pametniji.

Naravno - mora da je tako. Način na koji se u poslednje vreme stalno nešto pitao, i kako se sećao stvari, i kako bi progovrio tamo gde bi ranije gotovo uvek ćutao - šta bi to drugo moglo da bude. Ceo svet je postajao pametniji.

Umem da čitam, rekao je sam sebi. Ne baš najbolje, ali naučili su me azbu-ku, i umem da čitam stripove. Možda sad umem da čitam i prave knjige.

U knjigama su se nalazili odgovori na ona pitanja o kojima je sada razmišljao, stvarima kao što su Sunce, Mesec i zvezde, zašto postoje zima i leto, zašto postoje ratovi i predsednici, i ko živi s druge strane sveta, i...

Odmahnuo je glavom, nesposoban da obuhvati divljinu koja je rasla u njemu i širila se, dok nije prekrila svet dalje nego što je bio sposoban da sagleda. Ranije se nikada nije pitao. Stvari su se naprosto dešavale i onda bile zaboravljene. Ali... Pogledao je svoje ruke, zadivljen. Ko sam ja? Šta radim ovde?

Nešto je ključalo u njemu. Naslonio je glavu na hladno stablo i osluškivao kako mu krv kola u ušima. Molim te, Bože, neka to bude stvarno. Molim te neka budem kao ostali ljudi.

Posle nekog vremena prebrodio je to i nastavio da proverava ogradu, kako mu je bilo rečeno.

Uveče, kad je obavio sve poslove, obukao je čisto odelo i pošao gore, do velike kuće. Gospodin Rosman je sedeo na tremu, pušio lulu i mršavim prstima okretao stranice knjige, praktično je i ne gledajući. Brok je nesigurno stajao, s kapom u ruci, dok vlasnik nije podigao pogled i spazio ga.

"O, zdravo, Arči", rekao je blago. "Kako si večeras?"

"Dobro sam, hvala." Brok je gnječio kapu zdepastim šakama i premeštao

se s jedne noge na drugu. "Molim vas, mogu li da vas malo prekinem?"

"A što da ne? Uđi unutra." Gospodin Rosman je odložio knjigu i ostao da sedi i puši dok je Brok otvarao zaštitna vrata i prilazio mu. "Evo, sedi ovde."

"U redu je, hvala. Ja..." Brok je prešao jezikom preko suvih usana. "Samo bi' da vas nešto pitam."

"Pitaj, Arči." Gospodin Rosman se zavalio. Bio je visok suvonjav čovek, mršavo oblikovanog lica, ponositog ispod trenutno prijateljskog držanja, sede kose. Brokovi roditelji uzimali su od njega zemlju u zakup, a kada je postalo jasno da od njihovog sina nikad neće biti ništa, on je preuzeo brigu o dečaku. "Sve je u redu?"

"Pa, u pitanju je ova, ovaj, promena ovde."

"A?" Rozmanov pogled se izoštrio. "Kakva promena?"

"Znate, životinje postaju pametnije i drskije."

"A, da. To." Rosman je dunuo oblak dima. "Reci mi, Arči, jesi li primetio neku promenu u sebi?"

"Da, ja, pa, ovaj, mislim da jesam."

Rosman klimnu. "Ne bi ni došao ovamo da se nisi promenio."

"Šta se to dešava, gospodine Rosman? Šta nije u redu?"

"Ne znam, Arči. Niko ne zna." Starac se zagledao u plavi suton koji je nadirao. "Samo, jesi li siguran da to nije u redu? Možda najzad nešto dolazi u red?"

"Ne znam..."

"Da. Niko ne zna." Rosmanova bleđa šaka s plavim venama potapšala je novine koje su se nalazile na stolu pored njega. "Ovde postoje neki nagoveštaji. Znanje curi. Siguran sam da je mnogo više toga poznato, ali da je vlada sprečila da se informacije rašire iz straha od panike." Široko se osmehnuo, s izvesnom dozom pakosti. "Kao da se može prikrivati fenomen koji se zbiva u celom svetu! Ali oni u Vašingtonu uporno se drže svojih

gluposti."

"Ali, gospodine Rosman..." Brok je podigao šake i pustio ih da opet padnu. "Šta ćemo mi?"

"Da čekamo. Da čekamo i da vidimo. Uskoro idem u grad da sam otkrijem - moji mozgići u Institutu trebalo bi..."

"Odlazite?"

Rosman odmahnu glavom, nasmejan. "Jadni Arči. Užasno je biti bespomoćan, zar ne? Ponekad se pitam da li se zato ljudi boje smrti - ne dakle zbog zaborava, već zbog toga što je unapred proreknuta, zbog toga što se ništa ne može učiniti da se spreči. Čak i fatalizam je bekstvo od toga, na neki način... Ali tu već skrećem s teme, zar ne?"

Dugo je sedeo i pušio. Oko njih cvrčao je i romorio letnji sumrak. "Da", najzad je rekao, "i ja to osećam u sebi. I to nije u celini prijatno. Ne samo zbog nervoze i noćnih mora - pretpostavljam da je to samo fiziološki - već zbog misli. Uvek sam zamišljao da hitro, ispravno, logički razmišljam. Sad se u meni rađa nešto što uopšte ne razumem. Ponekad mi se čini da mi je ceo život bio samo žalosno i besmisleno koprcanje. A ipak mislim da sam dobro služio svojoj porodici i svojoj zemlji." Još jednom se nasmešio. "Ipak, iskreno se nadam da ću dočekati kraj ovoga. Mora da će biti jako zanimljivo!"

Broku su suze navrle na oči. "Šta ja tu mogu da uradim?"

"Da uradiš? Živi. Živi od danas do sutra. Šta drugo čovek može da uradi?" Rosman je ustao i stavio ruku Broku na rame. "Ali nastavi da razmišljaš. Razmišljaj o zemlji na kojoj živiš. Nikad nemoj da trampiš svoju slobodu za to da neki drugi čovek razmišlja umesto tebe, i čini greške umesto tebe. Ja sam tebi morao da izigravam feudalnog gospodara, Arči, ali možda više to i nije neophodno."

Brok ga uglavnom nije razumeo. Ali činilo mu se da mu gospodin Rosman govori da bude veseo, da ovo i nije tako strašno. "Mislio sam da bi' možda

mogao da pozajmim neke knjige", ponizno je rekao. "Želeo bi' da vidim da li sad mogu da ih čitam."

"Pa, da, naravno, Arči. Dođi u biblioteku. Videću da li mogu da nađem nešto što bi ti odgovaralo, za početak..."

4.

Izbor iz njujurškog Tajmsa od 23. juna:

PREDSIEDNIK PORIČE OPASNOST
OD UBRZANJA MOZGA

'Budite mirni, ostanite na poslu',
savetuje Bela kuća - Promena neće
naškoditi ljudima

Naučnici SAD rade na
problemu - uskoro se očekuje odgovor

PAD AKCIJA NA BERZI

BRINE VOL STRIT

Smanjena prodaja obara
berzu i cene

SAD na rubu recesije

kažu ekonomisti

POBUNA U KINESKOJ ARMIJI

Komunistička vlada objavljuje
vanredno stanje

U LOS ANĐELESU OSNOVANA

NOVA RELIGIJA

Sojer naziva sebe 'Trećim Ba'alom'

- hiljade ljudi na masovnim skupovima

FESENDEN TRAŽI SVETSKU VLADU

Izolacionisti Ajove obrću stavove

govoreći u Senatu

DŽONSON KAŽE DA JE U OVOM TRENUTKU

SVETSKA VLADA NEPOTREBNA

Senator iz Oregona preokreće bivše

stavove

POBUNA U PROVINCISKOM DOMU ZA

SLABOUMNE

NEMIRI U ALABAMI

Sastanak.

Svi su radili do kasno i tek u deset su mogli da se nađu na druženju koje je Korint organizovao u svojoj kući. Šila je navaljivala da posluži svoj uobičajeni meni, koji se sastojao od sendviča i kafe; posle je sela u ugao i tiho pričala sa Sarom Mandelbaum. Oči bi im povremeno odlutale do muževa, koji su igrali šah, a u tom prizoru bilo je nekog navirućeg užasa.

Korint je igrao bolje nego ikada pre. Obično su on i Mandelbaum bili prilično izjednačeni: fizičareva lagana, pažljiva strategija protiv uznemirujuće bravuroznosti sindikalca. Ali večeras je mlađi čovek bio suviše dekoncentrisan. Pravio je planove koji bi zadivili Kapablanku, a Mandelbaum ih je čitao i varvarski probijao njegovu odbranu. Korint najzad uzdahnu i zavalio se unazad.

"Predajem", rekao je on. "Bio bi to mat u, ovaj, sedam poteza."

"Ne baš." Mandelbaum je pokazao savijenim prstom na kraljevog lovca. "Da si ga pomerio ovde, a onda..."

"A, da, u pravu si. Bez obzira. Naprosto nisam raspoložen. Šta li je zadržalo Neta?"

"Stići će. Polako." Mandelbaum se premestio u fotelju i počeo da puni lule s velikom glavom.

"Ne razumem kako možeš da sediš tako kad..."

"Kad mi se svet pred nosom raspada? Vidi, Pite, raspada se otkad znam za njega. Do sada, u ovoj epizodi, još nije bilo pucanja."

"Uskoro može da bude." Korint je ustao i stao pored prozora. Ruke su mu bile ukrštene na leđima, ramena opuštena. Neumorno bleštanje svetala grada izdvajalo ga je iz tame. "Zar ne vidiš, Felikse, da će ovaj novi činilac - ako ga uopšte preživimo - potpuno izmeniti život ljudi? Naše društvo izgradila je, za svoje potrebe, jedna vrsta ljudi. Sada sam čovek postaje nešto drugo."

"Sumnjam u to." Zvuk šibice koju je Mandelbaum zapalio o svoju cipelu bio je zapanjujuće glasan. "Još smo iste stare životinje."

"Koliki ti je bio IQ pre promene?"

"Ne znam."

"Nikad se nisi testirao?"

"Ma, jesam, naravno. Tu i tamo naterali bi me na to, da bih dobio ovaj ili onaj posao, ali nikada nisam pitao za rezultat. Šta je IQ osim rezultata na testu IQ."

"Nije samo to. Time se vrednuje sposobnost da barataš podacima, prihvataš i stvaraš apstraktne..."

"Ako si kavkaski tip zapadnoevropskog kulturnog zaleđa. Ti testovi su stvoreni za njih. Bušman iz Kalaharija bi se nasmejao ako bi saznao da tu nije uključena sposobnost da nađeš vodu. To je njemu važnije od sposobnosti da barata brojevima. Ja ne potcenjujem logiku i vizuelizaciju kao elemente ličnosti, ali ne delim tvoju dirljivu veru u njih. Čovek je više od toga, i automehaničar može da bude sposobniji za opstanak od matematičara."

"Opstanak ... pod kakvim okolnostima?"

"Bilo kakvim. Prilagodljivost, čvrstoća, brzina ... te stvari se najviše

računaju."

"Ja mislim da dobrota puno znači", stidljivo je rekla Šila.

"Bojim se da je to luksuz, iako nas, naravno, takvi luksuzi čine ljudima", rekao je Mandelbaum. "Dobrota prema kome? Ponekad moraš da podivljaš i da budeš nasilan. Neki ratovi su neophodni."

"Ne bi bili da su ljudi bili inteligentniji", rekao je Korint. "Drugi svetski rat ne bio bio neophodan da je Hitler zaustavljen pre nego što je ušao u Rajnsku. Jedna divizija bi ga zatukla. Ali političari su bili suviše glupi da bi predvideli..."

"Nije tako", rekao je Mandelbaum. "Naprosto bilo je razloga zbog kojih nije bilo zgodno - da kažemo? - da se pošalje ta divizija. A devedeset devet procenata pripadnika ljudske rase, bez obzira koliko pametni bili, radiće zgodne stvari umesto mudrih stvari, i zavaravati se razmišljanjem da će nekako izbeći posledice. Mi smo naprosto tako sagrađeni. Uz to, svet je toliko pun starih mržnji i predrasuda, a toliko je ljudi fino, tolerantno i praktično kad je o tome reč, da je vraški čudno da tokom istorije češće nije ključalo."

Gorčina se osećala u njegovom glasu. "Možda su praktični ljudi, oni koji se prilagođavaju, u principu u pravu. Možda je zaista najmoralnije staviti 'mene, moju ženu i mog malog krivonogog Hasana' na prvo mesto. Kao što je jedan od mojih sinova uradio. Sad je u Čikagu. Promenio je ime i skratio nos. On se ne stidi svojih roditelja, ne, ali je spasao sebe i svoju porodicu od mnogo nevolja i poniženja. A ja, iskreno, ne znam da li da ga cenim zbog njegove odlučne prilagodljivosti ili da ga nazovem izrodom beskičmenim."

"Prilično smo se udaljili od predmeta", rekao je Korint, doveden u nepriliku. "Večeras želimo da pokušamo da procenimo šta nas čeka, šta čeka ceo svet." Odmahnuo je glavom. "Moj IQ je s pređašnjih 160 za nedelju dana porastao na oko 200. Razmišljam o stvarima koje mi nikada ranije nisu padale na pamet. Moji pređašnji profesionalni problemi deluju mi smešno laki."

Samo, sve ostalo je zbrkano. Um mi neprestano luta najfantastičnijim stazama misli, a neke od njih su prilično divlje i morbidne. Nervozan sam kao mače, skačem na svaku senku, bezrazložno se plašim. Tu i tamo blesne mi nešto i sve se učini groteskno ... kao noćna mora."

"Još se nisi prilagodio svom novom mozgu, to je sve", rekla je Sara.

"Ja osećam isto što i Pit", rekla je Šila. Glas joj je bio tanak i uplašen. "To nije vredno toga."

Druga žena slegla je ramenima i raširila ruke. "Što se mene tiče, ja mislim da je to zabavno."

"Pitanje osnovne ličnosti ... koja se nije promenila", rekao je Mandelbaum. "Sara je uvek bila od onih prizemnih. Ti naprosto ne uzimaš svoj novi um za ozbiljno, Liebchen. Tebi je moć apstraktnog razmišljanja samo igračka. To ima malo veze s ozbiljnim kućnim poslovima." Puhnuo je i zapleo lice u mrežu bora dok je žmirkao kroz dim. "A ja, ja, baš kao i ti, Pite, imam napade ludila, ali ne dozvoljavam da me to zabrine. To je samo fiziološki, a ja nemam vremena za takve budalaštine. Sad pogotovu. Svako u radničkom pokretu kao da ima neku sopstvenu luckastu ideju kako bi trebalo da postupamo. Jedan od električara misli da bi električari trebalo da štrajkuju i preuzmu dužnost čitave vlade. Prekjuče je neko čak pucao na mene."

"Je li?"

Mandelbaum je slegnuo ramenima. "Jadan hitac. Ali neki ljudi su pošandrcali, drugi postaju zli, a većina se naprosto plaši. Oni kao što sam ja, pokušavaju da zauzdaju oluju i stvari drže, koliko je to moguće, blizu normale. Ljudi ovih dana više razmišljaju, ali ne i logičnije."

"Naravno", rekao je Korint. "Prosečan čovek..." Zvono na ulaznim vratima ga je prekinulo. "Mora da su oni", rekao je. "Uđite."

Ušla je Helga Arnulfsen; njena vitka visoka prilika nakratko je zaklonila masu Nejtana Luisa. Delovala je hladnokrvno, elegantno i tvrdo, baš kao i

pre, ali pod očima bile su joj senke. "Zdravo", rekla je bezlično.

"Muke, a?" upita Šila, sa simpatijom.

Helga je napravila grimasu. "Noćne more."

"I ja ih imam." Jeza je prošla sitnim Šilininim telom.

"Net, šta je s psihićem koga je trebalo da dovedeš?" upita Korint.

"Odbio je u zadnji čas", rekao je Luis. "Pala mu je na pamet neka ideja za novi test inteligencije. A njegov kolega je suviše zauzet puštanjem miševa kroz lavirinte. Nema veze, u stvari nam i ne trebaju." Izgledalo je kao da jedino on nema briga i zlih slutnji, kao da je suviše zabavljen dostizanjem novih obzorja da bi imao vremena za sopstvene probleme. Prišao je posluženju, uzeo sendvič i zagrizao ga. "Mmmmm... delikat. Šila, zašto se ne ratosiljaš ovog osvežavajućeg vodopije i udaš se za mene?"

"Da ga zamenim za osvežavajućeg pivopiju?" drhtavo se nasmešila.

"TouchQ! I ti si se promenila, zar ne? Ali, stvarno, morala si da učiniš nešto više za mene. Jedan osvežavajući skoč, ako ništa drugo."

"Konačno", sumorno je rekao Korint, "ovde nismo iz nekog posebnog razloga. Ja sam prosto pomislio da bi jedna opšta rasprava svima nama razjasnila stvari, i možda nam pružila neke ideje."

Luis je seo za sto. "Vidim da je vlada konačno priznala da se nešto događa", rekao je on i klimnuo glavom prema novinama koje su ležale pored njega. "Pretpostavljam da su morali, ali priznanje neće nimalo pomoći da se ublaži panika. Ljudi se plaše, ne znaju šta ih čeka i... Pa, dok sam dolazio ovamo, video sam jednog čoveka kako trči ulicom i vrišti da je došao kraj sveta. U Central parku održava se religijski skup čudovišnih razmera. Tri pijanca koškala su se ispred bara a nigde na vidiku nije bilo pandura da ih rastavi. Čuo sam požarne sirene... nešto veliko plamti iz pravca Kvinsa."

Helga je zapalila cigaretu, uvukla obraze i napola sklopila oči. "Džon Rosman je sada u Vašingtonu", rekla je. Trenutak kasnije dodala je

Mandelbaumu: "Došao je u Institut pre neki dan, zatražio od naših pametnica da ovo ispitaju ali da nalaze ne objavljuju, i odleteo u prestonicu. Uz pomoć svojih veza on će nam sastaviti priču, pre nego bilo ko drugi."

"Iskreno, ne bih rekao da trenutno ima mnogo toga da se kaže", rekao je Mandelbaum. "Tek pokoja stvarčica koje smo svi već okusili, širom sveta. Istina, one se slažu u veću celinu, ali još se ne vidi čitava slika."

"Tek ćete da vidite", veselo je dodao Luis. Uzeo je još jedan sendvič i šolju kafe. "Predviđam da će, za manje od nedelju dana, sve krenuti do đavola."

"Činjenica je..." Korint je ustao iz stolice u koju se bio uvalio, i počeo da šetka po sobi. "Činjenica je da promena nije gotova, da se i dalje nastavlja. Koliko naši najbolji instrumenti mogu da kažu - iako ni oni nisu baš najtačniji, jer su i sami pogođeni - promena se čak ubrzava."

"Unutar granica greške, mislim da vidim manje-više hiperboličan napredak", rekao je Luis. "Tek smo na početku, braćo. Onako kako smo počeli, svi ćemo biti blizu IQ 400 još pre kraja sledeće nedelje."

Dugo su sedeli, ćuteći. Korint je stajao, stisnute pesnice slobodno su mu visile uz telo, a Šila je bez reči zacvilela, otrčala do njega i obesila mu se na ruku. Mandelbaum je otpuhivao oblake dima i mrštio se dok je vario informaciju; jedna ruka iskrala se da pomazi Sarinu, a ona ju je zahvalno stisnula. Luis se kezio nad svojim sendvičem ali nije prestajao da jede. Helga je nepomično sedela; duge čiste krivine njenog lica bile su potpuno bezizražajne. Grad je slabašno toptao ispod njih, oko njih.

"Šta će da se dogodi?" najzad je prozborila Šila. Drhtala je toliko da je to bilo vidno. "Šta će biti s nama?"

"Sam Bog zna", rekao je Luis, ne bez nežnosti.

"Hoće li se to nastaviti unedogled?" upitala je Sara.

"Jok", rekao je Luis. "Ne može. U pitanju je povećanje brzine reakcije neuronskih lanaca i intenziteta signala koje prenose. Fizička struktura ćelije

može samo ovoliko da podnese. Ako se preterano stimuliše ... dolazi ludilo, posle koga sledi idiotluk, posle koga sledi smrt."

"Koliko visoko možemo da idemo?" upitao je Mandelbaum, praktično.

"Ne znam. Mehanizam promene - i samih nervnih ćelija - naprosto nije dovoljno poznat. U svakom slučaju, zamisao o IQ važi samo u ograničenom opsegu; govoriti o IQ od 400 zaista nema puno smisla. Inteligencija na tom nivou možda ne bi uopšte bila inteligencija kakvu mi danas poznajemo, već nešto drugo."

Korint je bio prezauzet sopstvenim fizičkim merenjima da bi znao koliko Luisovo odeljenje zna i teoretiše. Zastrašujuće saznanje tek je počelo da se oblikuje u njemu.

"Zaboravi konačne rezultate", odsečno je rekla Helga. "Tu ništa ne možemo. Sada je važnije kako da zadržimo uređenu civilizaciju? Kako da jedemo?"

Korint je klimnuo, nadvladavajući nalet panike. "Do sada nas je nosila obična društvena inercija", složio se. "Najveći broj ljudi obavlja svakodnevne poslove jer im na raspolaganju nije ništa drugo. Ali kad stvari zaista počnu da se menjaju..."

"Domar i lift-boj u Institutu juče su dali otkaz", rekla je Helga. "Rekli su da im je posao suviše jednoličan. Šta će se dogoditi ako svi domari, đubretari, kopači rovova i radnici na pokretnim trakama reše da daju otkaz?"

"Neće svi to da učine", rekao je Mandelbaum. Istresao je lulu i prišao da uzme malo kafe. "Neki će se bojati, neki će shvatiti da moramo da nastavimo, neki... Pa, na ovo nije jednostavno odgovoriti. Slažem se da nam, u najbolju ruku, predstoji gadan prelazni period - ljudi će napuštati posao, ljudi će se plašiti, ljudi će, na ovaj ili onaj način, poludeti. Potrebna nam je lokalna prelazna organizacija da nas provede kroz nekoliko narednih meseci. Mislim da bi radnički pokret mogao da predstavlja jezgro... Ja radim na tome, a kada

momke ubedim i dovedem u liniju, doći ću u Gradsku većnicu i ponuditi pomoć."

Pošto su neko vreme ćutali, Helga je bacila pogled prema Luisu. "Ti i dalje nemaš pojma šta je uzrok svemu ovome?"

"Oh, imam", rekao je biolog. "Koliko hoćeš, a ne znam kako bi izabrao neki. Mi naprosto moramo još neko vreme da proučavamo i razmišljamo, to je sve."

"To je fizički fenomen koji je zahvatio najmanje čitav Sunčev sistem", objavio je Korint. "Opservatorije su to ustanovile putem spektroskopskih proučavanja. Možda je Sunce, na svojoj orbiti oko središta galaksije, ušlo u neku vrstu polja sile. Ali na teorijskoj osnovi - Boga mu, ne bih da uplićem opštu teoriju relativiteta sve dok ne budem morao! - na teorijskoj osnovi, pre naginjem mišljenju da je verovatnije da smo napustili polje sile koje je usporavalo svetlost i uopšte uticalo na magnetne i elektohemijske procese."

"Drugim rečima", polako je rekao Mandelbaum, "mi, u stvari, ulazimo u normalno stanje stvari? Celokupnu svoju prošlost proživeli smo pod nenormalnim uslovima?"

"Možda. Samo, naravno, ti su uslovi nama normalni. Mi smo se razvili pod njima. Možda ćemo biti kao one ribe iz velikih dubina koje se rasprsnu kada dođu na normalan pritisak."

"Ha! Prijatna pomisao!"

"Mislim da se ne bojim smrti", rekla je Šila, slabašnim glasom, "ali ovakva promena..."

"Čvrsto drži uzde u svojim rukama", oštro je rekao Luis. "Ja pretpostavljam da će ova neravnoteža veliki broj ljudi istinski dovesti do ludila. Nemoj da budeš jedna od njih."

Istresao je pepeo cigare. "Još nešto smo otkrili u laboratoriji", nastavio je glasom u kome nije bilo strasti. "Kao što je Pit rekao, u pitanju je fizička

stvar, ili polje sile, ili njegov nedostatak, što utiče na elektronske interakcije. Kvantitativno, efekat je prilično mali. Obične hemijske reakcije poprilično su slične onima pre; u stvari, mislim da nije zabeležena nikakva značajna promena u brzini neorganskih reakcija. Ali, što je struktura složenija i delikatnija, ona više oseća i te slabašne efekte.

Mora da ste primetili da ste u poslednje vreme živahniji. Testirali smo neke brzine metabolizma - one su povećane; ne mnogo, ali su povećane. I motoričke reakcije su brže, iako to možda niste primetili jer vam se subjektivan osećaj za vreme takođe ubrzao. Drugim rečima, malo je promena u mišićnim, žlezdanim, vaskularnim i ostalim, čisto somatskim funkcijama; tek da se malo unervozite - na šta ćete se prilično brzo naviknuti, ako se ništa drugo ne dogodi.

S druge strane, najorganizovanija ćelije - neuroni, a pre svega neuroni kore velikog mozga - najviše su pogođene. Opažanje se popravlja; to su psihići izmerili. Siguran sam da ste primetili da brže čitate. Vreme reakcije na sve stimulanse je kraće."

"Čula sam to od Džonsa", hladnokrvno je klimnula Helga, "i proverila statističke podatke o saobraćajnim nesrećama prošle nedelje. Definitivno ih je manje. Ako ljudi brže reaguju, prirodno je da će biti bolji vozači."

"A-ha", rekao je Luis. "Dok se ne umore od milenja od šezdeset milja na sat i počnu da voze stotku. Onda možda neće biti više sudara, ali kod onih koji se dogode biće - bum!"

"Ali ako ljudi postanu pametniji", počela je Šila, "znaće dovoljno da..."

"Žao mi je, ali nije tako." Mandelbaum je odmahnuo glavom. "Osnova ličnosti se ne menja, je l' tako? A inteligentni ljudi oduvek su, s vremena na vreme, pravili poprilične gluposti, ili bezobrazluke, baš kao i svi drugi. Recimo, neko može da bude briljantan naučnik ali to ga ne sprečava da zanemari svoje zdravlje, ili da nepažljivo vozi, ili da dotira spiritualiste, ili..."

"Ili da glasa za demokrate", klimnuo je Luis i široko se osmehnuo. "U pravu si, Felikse. Na kraju će, nema sumnje, povećana inteligencija imati uticaja na ukupnu ličnost, ali za sada još nisu uklonjene ničije slabosti, neznanja, predrasude, crne mrlje ili ambicije; samo je ljudima dodata moć, više energije i inteligencije, da se njima prepuste ... što je jedan od razloga zašto civilizacija popušta."

Glas mu je postao suv i didaktičan: "Da se vratimo temi; najorganizovanije tkivo na svetu je, naravno, veliki mozak čoveka, siva masa ili sedište svesti, ako vam je tako draže. On oseća stimulans - ili nedostatak inhibicije, ako je Pitova teorija ispravna - više od bilo čega drugog na Zemlji. Njegovo funkcionisanje nesrazmerno se povećava u odnosu na ostatak organizma. Možda vi i ne znate koliko je složena struktura ljudskog mozga. Verujte mi, prema njemu siderična vaseljena izgleda kao dečje kockice za slaganje. Mnogo puta je više mogućih međuneuronskih veza nego atoma u celom kosmosu - faktor je negde deset na nekoliko miliona. Ne iznenađuje da mala promena u elektrohemiji - toliko mala da telo gotovo ništa i ne oseća - menja celokupnu prirodu uma. Pogledajte šta malo droge ili alkohola može da učini, a onda se prisetite da ovaj novi faktor deluje na samu suštinu postojanja ćelije. Jedno pitanje je zaista zanimljivo: Da li tako fino uravnotežena funkcija uopšte može da preživi takvu promenu?"

U njegovom glasu nije bilo straha, a oči iza teških sočiva bleštale su bezličnim uzbuđenjem. Za njega je ovo predstavljalo čisto čudo; Korint ga je zamišljao kako umire i pravi kliničke zabeleške o sebi dok mu život kopni.

"Pa", sumorno je rekao fizičar, "ubrzo ćemo saznati."

"Kako možete da tako sedite i tako mirno razgovarate o tome?" zavapila je Šila. Glas joj je podrhtavao od užasa.

"Draga moja devojko", rekla je Helga, "možete li da nam predložite da, na ovom stepenu, radimo bilo šta drugo?"

5.

Izbor iz njujurskog Tajmsa od 30. juna:

PROMENA USPORAVA

Primećeno slabljenje, efekti

očigledno nepovratni

Rajaderova teorija može

da sadrži objašnjenje

OBJAVLJENA OBJEDINJENA TEORIJA POLJA

Rajader objavljuje proširenje Ajnštajnovih

teorija - međuzvezdano putovanje

teorijski moguće

FEDERALNA VLADA ODRIČE SE FUNKCIJA

Predsednik moli lokalne vlasti

da pokažu razboritost

Izvršni organi njujorskih radnika pod vođstvom

Mandelbauma zalažu se za kooperativnost

U ZEMLJAMA SOVJETSKOG BLOKA -

REVOLUCIJE

Proglašena kontrola informacija -

šire se organizovani nemiri

Revolucionari razvili nova oružja

i vojne doktrine?

POGORŠANA SVETSKA EKONOMSKA KRIZA

Nemiri zbog hrane u Parizu, Dublinu,

Rimu, Hong Kongu

Hiljade radnika daje otkaz -

snabdevanje gotovo prekinuto

U LOS ANĐELESU POBUNA PRIPADNIKA KULTA TREĆEG BA'ALA

Demoralisana Nacionalna garda

Fanatici zauzeli ključne tačke -

ulične borbe nastavljene

Njujorška vlada upozorava na

aktivnost lokalnih kultista

TIGAR UBIO HRANIOCA I POBEGAO IZ

ZOOLOŠKOG VRTA U BRONKSU

Policija upozorava, organizovne hajke

Vlasti razmatraju ubijanje svih

opasnih vrsta

STRAH OD NOVIH NEREDA U HARLEMU

Šef policije: 'Ono što se juče dogodilo

samo je početak' - narastajuću

paniku izgleda nemoguće zaustaviti

PSIHIJTRI KAŽU DA SE ČOVEK

'NESLUĆENO RAZVIO'

Kernes iz Belvija: 'Nepredvidljivi rezultati

nervnog ubrzanja čine neupotrebljivim stare podatke

i metode kontrole - nemoguće je čak

i proceniti konačan ishod'

Sutradan nije bilo novina; nije bilo papira na kome bi se štampale.

Brok je mislio da je čudno što su ga ostavili da čuva imanje. Međutim, u poslednje vreme dogodilo se mnogo čudnih stvari.

Prvo je otišao gospodin Rosman. Onda, već sutradan, Stena Vilmera

napale su svinje kada je otišao da ih nahrani. Krenule su na njega, roktale i cičale, gnječile ga teškim telesima, i nekoliko njih je moralo da bude ubijeno pre nego što su ga pustile. Najveći broj preostalih onda je navalio na ogradu. Udarale su u nju zajedno, probile je i nestale u šumi. Vilmer je bio prilično gadno povređen i morali su da ga odvezu u bolnicu; zakleo se da se nikada neće vratiti. Još dvojica radnika dala su otkaz istog dana.

Brok je bio suviše zbunjen, suviše ispunjen promenom u samom sebi da bi ga to zabrinulo. Bilo kako bilo, on nije imao bogzna šta da radi jer je sav posao, osim onog najosnovnijeg, bio prekinut. Pazio je na životinje, brinuo se da dobro postupa prema njima, i nosio pušku na boku, pa nije imao puno problema. Džoi je uvek bio uz njega. Ostatak vremena sedeo je negde i čitao, ili naprosto razmišljao sa šakom na bradi.

Bil Bergen pozvao ga je nekoliko dana posle epizode sa svinjama. Nadzornik kao da se nije puno promenio, bar ne spolja. Još je bio visok, kose boje peska i spor na rečima, s istom čačkalicom zaboravljenom između usana i istim čkiljavim svetlim očima. Međutim, sa Brokom je razgovarao još sporije i opreznije nego pre - ili se to tako samo činilo?"

"Pa, Arči", rekao je on, "Smit je upravo dao otkaz."

Brok se premestio s jedne noge na drugu i nastavio da gleda u pod.

"Rekao je da hoće da ide na koledž. Nisam uspeo da ga odgovorim." Bergenov glas sadržavao je tračak samozadovoljnog uživanja. "Idiot. Za mesec dana uopšte više neće biti koledža. Sad smo ostali samo ti, moja žena, Vos i ja."

"Nekako nas je malo", promrljao je Brok jer je osećao da bi trebalo da nešto kaže.

"Jedan čovek, ako mora, može da obavlja ono najnužnije", rekao je Bergen. "Srećom, leto je. Konji i krave mogu da budu napolju, pa ne mora da se čisti štala."

"A šta je s usevima?"

"Još nema puno posla. Uostalom, nek se nose."

Brok je pogledao u nebo. Za sve one godine koje je ovde proveo, Bergen je bio najpouzdaniji i najvredniji radnik koga su imali.

"A ti si postao pametan baš kao i mi, zar ne, Arči?" upita Bergen. "Rek'o bi' da si negde oko normale - normale pre promene, mislim. A nije gotovo. Bićeš ti još pametniji."

Brokovo lice se zažarilo.

"Izvini, nisam mislio ništa lično. Ti si dobar čovek." Na trenutak je prebiraio po papirima razbacanim po stolu za kojim je sedeo. "Arči, ti si sada zadužen za ovo."

"A?"

"I ja odlazim."

"Ali, Bile... Ti ne možeš..."

"Mogu i hoću, Arči." Bergen je ustao. "Znaš, moja žena oduvek je želela da putuje, a ja moram da razmislim o nekim stvarima. Nije važno o kakvim; to je nešto o čemu sam mozgao mnogo godina, a sada verujem da vidim odgovor. Poći ćemo, našim kolima, na zapad."

"Ali ... ali ... gospodin Rosman, on ra-ču-na na tebe, Bile..."

"Bojim se da u životu postoje važnije stvari od vikendice na selu gospodina Rosmana", ravnodušno je rekao Bergen. "Ti si sposoban da upravljaš ovim, čak i ako te Vos ostavi."

Strah i zbunjenost pretočili su se u porugu: "Plašiš se životinja, a?"

"Ma, ne, Arči. Uvek se seti da si i dalje pametniji od njih i, što je još važnije, da imaš ruke. Puška će sve zaustaviti." Bergen je prišao prozoru i pogledao napolje. Bio je vedar, vetrovit dan, i nemirne grane drveća kidale su sunčevu svetlost. "U stvari", nastavio je istim blagim, dalekim tonom, "farma je bezbednija od bilo kog drugog mesta koje mi pada na pamet. Ako

proizvodni i distributivni sistemi otkažu, kao što mogu, i dalje ćeš imati šta da jedeš. Ali moja žena i ja nećemo se podmladiti. Ja sam čitavog života bio pouzdan, trezven, savestan čovek. Sad se pitam čemu sve te izgubljene godine."

Okrenuo je leđa. "Zbogom, Arči." Zvučalo je to kao naredba.

Brok je izašao u dvorište; vrteo je glavom i mrmljao sebi u bradu. Džoi je nesigurno cvileo i gurao mu njušku u dlan. Brok mu je promrsio zlatnu dlaku, seo na klupu i spustio glavu u šake.

Nevolja je, pomisli on, što su, osim mene i životinja, i svi drugi postali pametniji. Sam Bog zna šta se roji u glavi Bila Bergena.

Bila je to zastrašujuća pomisao. Brzina, opseg i oštrina njegovog uma postala mu je najednom okrutna. Nije smeo ni da zamisli na šta liči sada obično ljudsko biće.

To je zaista bilo teško shvatiti. Bergen nije postao Bog. Oči mu nisu blistale, glas mu nije bio rezonantan i postojan, nije počeo da gradi velike mašine koje su plamtele i urlale. Još je bio isti visoki čovek povijenih ramena i istrošenog lica, koji je strpljivo razvlačio reči u govoru; ništa drugo. Drveće je još bilo zeleno, jedna ptice cvrkutala iza ružičnjaka, kobaltnoplava muva stajala na naslonu za ruke na klupi.

Brok se maglovito prisećao propovedi koje je čuo kad je ono nekoliko puta bio u crkvi. Kraj sveta... Hoće li se nebo otvoriti, hoće li anđeli izliti gnev na Zemlju koja se trese i hoće li se Bog pojaviti da sudi sinovima čovekovim? Osluškiavao je zvuk velikih galopirajućih kopita, ali čuo se samo vetar u drveću.

To je bilo ono najgore. Nebo nije bila briga. Zemlja se jednako vrtela kroz beskraj mraka i tišine, a ono što se događalo u tankoj skrami što vri na njenoj kori, nije bilo važno.

Nikoga nije bilo briga. I ni za koga to nije bilo važno.

Brok je pogledao svoje oguljene cipele, a zatim jake, kosmate ruke između kolena. Činile su se neverovatno tuđinskim - ruke stranca. Isuse dragi, pomisli on, da li mi se ovo zaista događa?

Zgrabio je Džoiija za kuždrav vrat i privukao ga bliže. Iznenada je osetio divlju potrebu za ženom, za nekim ko će ga držati, razgovarati s njim i skrenuti mu misli s usamljenosti neba.

Ustao je, obliven hladnim znojem, i krenuo do kućice Bergenovih. Pretpostavljao je da je sad njegova.

Vos je bio mlad, klinac iz grada, ne preterano bistar, tako da nije mogao da nađe drugo zaposlenje. Zlovoljno je podigao glavu s knjige kad je drugi čovek ušao u malu dnevnu sobu.

"Pa", rekao je Brok, "sad je Bil dao otkaz."

"Znam. Šta ćemo mi?" Vos je bio uplašen, slab i voljan da prepusti vođstvo. Bergen mora da je to predvideo. Jačao je sopstveni osećaj odgovornosti.

"Biće nam dobro ako ostanemo ovde", rekao je Brok. "Samo ćemo da čekamo, da radimo isto što i pre, to je sve."

"Životinje..."

"Imaš pušku, zar ne? U svakom slučaju, saznaće kad preteraju. Samo budi pažljiv, uvek zaključavaj vrata za sobom, budi dobar s njima..."

"Ama neću ja da čekam nikakve proklete životinje", namrgođeno je rekao Vos.

"E baš 'oćeš." Brok je prišao ledari, izvadio dve konzerve piva i otvorio ih.

"Vidi, ja sam pametniji od tebe i..."

"A ja sam jači. Ako ti se ne sviđa, možeš da ideš." Brok je pružio Vosu jednu konzervu a drugu nakrenuo nad usta.

"Vidi", rekao je on trenutak kasnije, "ja poznajem ove životinje. One se većinom ponašaju po navici. Vrzmaće se okolo jer ne znaju ništa bolje, i zato

što ih 'ranimo, i zbog - ovaj - zbog respekta prema čoveku, koji je uteran u njih. U šumi nema ni medveda ni vukova, ništa što bi moglo da nam pravi probleme, osim, možda, svinja. Što se mene tiče, ja bi' se više plašio da sam u gradu."

"Kako to?" Bez obzira što to nije hteo, Vos je bio nadvladan. Spustio je knjigu i uzeo pivo. Brok je bacio pogled na knjigu: Noć strasti; petparačko izdanje. Vos je možda dobio bolji um, ali se u ostalom nije izmenio. On naprosto nije želeo da razmišlja.

"Ljudi", rekao je Brok. "Sam Bog zna šta će raditi." Prišao je radiju, uključio ga i istoga trena začule su se vesti. To mu nije puno značilo; većinom se govorilo o novoj moći mozga, ali su reči bile sastavljene na način koji nije imao mnogo smisla. Uz to, vlasnik glasa zvučao je uplašeno.

Posle ručka, Brok je odlučio da prošvrlja šumom i vidi da li može da pronađe svinje i otkrije šta smeraju. Brinule su ga više nego što je želeo da prizna. Svinje su uvek bile pametnije nego što je to većina ljudi znala. Mogle su da dođu na pomisao da se domognu zaliha hrane na farmi koju paze samo dva čoveka.

Vosa čak nije ni pitao da pođe; ovaj bi to odbio, a u svakom slučaju pametno je imati jednog čoveka da čuva kuću. Brok i Džoi su, tako, sami prešli ogradu i zašli u šest stotina jutara šume.

Bila je zelena, senovita i puna šumova. Brok je tiho hodao, s puškom ispod ruke, i lako, naviknuto razgrtao nisko grmlje pred sobom. Nije spazio nijednu vevericu, iako ih je obično bilo mnogo. Pa ... mora da su došle do onog istog zaključka do koga su vrane već odavno stigle - da se treba kloniti čoveka s puškom. Pitao se koliko li ga očiju posmatra, i šta se događa iza tih očiju. Džoi mu se zalepio za pete i nije skakutao na sve strane kao što je to obično činio. Prenebregnuta grana podmuklo ga je tresnula u lice. Zastao je, i u deliću sekunde strah je narastao u njemu. Da li sad i drveće govori? Hoće li se

ceo svet pobuniti.

Ne... Trenutak kasnije povratio je kontrolu nad sobom i čvrsto krenuo dalje kozjom stazom. Da bi ga ovo - šta god to bilo - promenilo, potrebno je da biće uopšte može da razmišlja. Drveće nema mozak. Činilo mu se da je neko nekad rekao da ga ni insekti nemaju, i napravio sebi zabeležku da ovo proveriti. Dobro da gospodin Rosman ima tako veliku biblioteku.

A dobro je i da je, shvatio je Brok, on sam smiren. On se nikada nije previše uzbuđivao ni zbog čega, i primao je ovaj novi poredak mirnije nego što se činilo da je to moguće. Korak po korak, tako ti je to. Naprosto provodiš dan za danom, radiš sve što možeš da ostaneš živ.

Gustiš se raskrilo pred njim i svinja je izvirila iz njega. Bio je to stari crni vepar, veliko zlokobno stvorenje koje mu je nepomično stalo na put. Njuškoliko lice bilo je kao maska, ali Brok nikada nije video ništa tako hladno kao njegove oči. Džoi se nakostrešio i počeo da reži, a Brok je podigao pušku. Dugo su stajali tako, nepomični. Onda je vepar zagroktao - činilo se prezrivo - okrenuo se i skliznuo među senke. Brok je shvatio da je moker od znoja.

Primorao je sebe da još nekoliko sati hoda; krstario je šumom, ali malo toga je video. Kada se vratio, bio je sav utonuo u misli. U redu, životinje su se promenile, ali nikako nije mogao da kaže koliko, niti šta će one sledeće da urade. Možda neće ništa.

"Razmišljao sam", rekao je Vos kada je ušao u kućicu. "Možda da se preselimo kod nekog drugog farmera. Ralfu Martinsonu je potrebna pomoć, sad kad mu je njegov radnik dao otkaz."

"Ja ostajem."

Vos ga je hladno okrznuo pogledom. "Jer ne želiš da ponovo budeš moron, a?"

Brok se trgnuo, ali reči su mu zazvučale ravnodušno: "Zovi to kako ti je drago."

"Ja neću da večno ostanem ovde."

"Niko ti to i ne traži. Hajde, vreme je za mužu."

"Judo, šta ćemo s mlekom od trideset krava? Kamion iz mlekare već tri dana ne dolazi."

"Mmmmm... da... Pa, smisliću već nešto. Tek ne možemo da ih pustimo da im se vimena rasprsnu."

"A što da ne?" promrmljao je Vos, ali je krenuo za njim u štalu.

Pomusti trideset krava nije bio lak posao, čak ni uz pomoć nekoliko mašina. Brok je odlučio da pokuša da većinu pomuze, ali to je tražilo puno vremena, jer ih je potrebno bilo postepeno sabijati. Dotle su one već postale nemirne i bilo ih je teško kontrolisati.

Izišao je, uzeo vile i počeo da preko ograde baca seno ovcama, koje su, kao i obično, pohrlile iz šume. Negde na pola posla, prenuo ga je Džoijev divlji cvilež. Okrenuo se i ugledao kako mu se približava ogroman holštajnski bik, koji je živeo na farmi.

Oslobodio se! Brokova ruka krenula je ka pištolju za pojasem, a zatim opet ka vilama. Pištoljče ne pomaže mnogo kod ovakvih čudovišta. Bik je frktao, udarao nogom o zemlju i mahao glavom s koje su bili odrezani rogovi.

"Polako, drugar." Brok je lagano krenuo ka njemu; oblizivao je suve usne. Buka njegovog srca glasno mu je odjekivala u ušima. "Dobro je, polako, 'ajd' nazad u tor."

Džoi je zarežao, kruto se držeći gazde. Bik je spustio glavu i krenuo.

Brok se trgnuo. Činilo se da div ispred njega ispunjava nebo.

Brok ga je ubo ispod čeljusti. Greška, u magnovenju je shvatio; trebalo je da gađa oči. Vile su mu bile izbačene iz ruku i osetio je udarac koji ga je oborio na zemlju. Bik je nabio glavu na Brokove grudi i pokušavao da ga probode rogovima kojih nije bilo.

Odjednom je zamukao, s užasom bola u glasu. Džoi mu je prišao s leđa i

šćepao ga čeljustima za pravo mesto. Bik se okrenuo i jednim papkom zastrugao duž Džoijevih rebara. Čovek je dohvatio pištolj i opalio sa zemlje. Bik je jurnuo. Brok se zakotrljao, osovio na noge i jednim skokom se našao pored velike glave. Stavio mu je pištolj iza uva i opalio. Bik se posrnuo i pao na kolena. Brok je ispraznio pištolj u njegovu lobanju.

Posle toga, sručio se na telo, u kovitlacu se približavajući tami.

Došao je k sebi kad ga je Vos prodrmao.

"Arči, jesi li povređen?" Reči su se nerazumljivo gomilale u njegovoj glavi. "Jesi li povređen?"

Brok je dopustio da ga Vos povede do kućice. Posle jednog žestokog pića osetio se bolje i pregledao je sam sebe. "Dobro sam."

"Onda je sve rešeno." Vos je drhtao više od samog Broka. "Idemo odavde."

Riđa glava se protresla. "Ne."

"Jesi li poludeo? Sam ćeš da ostaneš ovde, a sve životinje su podivljale, sve je otišlo do đavola... Jesi li poludeo?"

"Ja ostajem."

"Ja ne! A nameravam da i tebe ubedim da pođeš."

Džoi je zarežao. "Nemoj", rekao je Brok. Najednom je osetio samo neizmeran umor. "Idi, ako 'oćeš, ali mene pusti. Meni će da bude dobro."

"Pa..."

"Poteraću sutra nešto stoke do Martinsona, ako bude 'teo da i' primi. Ostalo mogu sam."

Vos se prepirao još neko vreme, a zatim je odustao, seo u džip i odvezao se. Brok se nasmešio a da mu nije bilo baš najjasnije zašto je to učinio.

Proverio je tor u kom je bio bik. Kapija je bila slomljena, odmerenim udarcem. Polovina funkcionalnosti ograda oduvek je poticala uz činjenice da životinje nisu bile dovoljno pametne da neprestano udaraju u njih. Pa, činilo

se da su sada to postale.

"Moraću da buldozerom pokopam tog prikana", rekao je Brok, Sve prirodnije mu je bilo da se glasno obraća Džoiju. "Sutra. 'Ajmo sad da večeramo, momče, a onda ćemo malo da čitamo i slušamo muziku. Rekao bi' da smo odsad sami."

6.

Grad je bio organizam, ali Korint nikada ranije nije uviđao njegovu zapletenu i nesigurnu ravnotežu. Sada, kada je balans nestao, Njujork je brzo klizio ka slomu i smrti.

Radilo je samo nekoliko vozova podzemne železnice; u sistemu za slučaj opasnosti radili su samo oni dovoljno posvećeni poslu, koji je postao ujedno i dosadan i odvratan. Stanice su bile prazne i mračne, prljave od nepočišćenog đubreta, a vrištanje točkova donosilo je mučan utisak samoće. Korint je pešice išao do posla, prljavim ulicama čiji se promet sveo na beznačajan delić nekada postojeće reke.

Sećanje, staro pet dana: putevi zakrčeni, čelična zapreka dugačka deset milja ispunjava vazduh izduvnim gasovima, ljudi počinju da se guše - slepa panika, rulja koja beži iz grada za koji je zaključila da je propao, leti iz njega prosečnom brzinom od pet milja na sat. Dvoja kola zaplela su branike i vozači su izišli iz njih i tukli se dok im se lica nisu pretvorila u krvave maske. Policijski helikopteri nemoćno zuje iznad glava, nalik na čudovišne mušice. Tužno je saznati da umnogostručena inteligencija nije sprečila jedan takav životinjski stampedo.

Oni koji su ostali - možda tri četvrtine stanovnika grada - još su se borili. Jako racionisani gas, voda i struja, dostavljani su građanima. Hrana je još kapala sa sela, iako se moralo uzimati ono do čega je bilo moguće doći, i to papreno platiti. A on je bio kao čajnik: tandrkao je, kuvao i spremao se da

proključa.

Sećanje, staro tri dana: druga pobuna u Harlemu, kada se strah od nepoznatog i bes zbog prastare nepravde pretočio u borbu, bez nekog razloga, osim što neuvežbani umovi nisu mogli da kontrolišu svoje nove moći. Ogromna tutnjava stambenih zgrada koje gore, divovske crvene buktinje dižu se ka vetrovitom noćnom nebu. Nemirna luminiscencija nalik na krv na hiljadama mračnih lica, hiljadama bedno obučenih tela koja štropeću, njišu se i teturaju ulicama. Nož koji blista visoko i utoljuje žeđ u ljudskom grlu. Vrisak kad neka žena pada i pretvara se u bezobličnu masu pod stotinama nogu koje trče. Helikopteri lete tamo-amo i vrte se u oluji pregrejanog vazduha koji hita naviše iz vatara. A ujutro, prazne ulice, izmaglica gorkog dima, slabašno šmrktanje iza zamandaljenih prozora.

Da, još postoji tanušan, nategnut privid reda. Samo ... koliko još može da traje?

Odrpan čovek sa neurednom, skorašnjom bradom, drao se držeći propoved na uličnom uglu. Desetina ljudi stajala je oko njega i slušala ga neobično pažljivo. Korint je u tišini čuo glasne i oštre reči: "...jer smo zaboravili večita načela života, jer smo dopustili da nas naučnici izdaju, jer smo svi sledili pametnjakoviće. Kažem vam, život je jedini važan pred velikim Jedinstvom u kome smo svi jedno i jedno je sve. Smotrite, ja vam donosim reč vraćenih..."

Koža mu se naježila i brzo je zamakao za ugao. Da li je to bio misionar kulta Trećeg Ba'ala? Nije znao, a nije mu se ostajalo da sazna. Na vidiku nije bilo pandura da to prijavi. Biće prava nevolja ako nova religija stekne pristalice ovde u gradu. Donekle ga je utešilo to što je video da jedna žena ulazi u obližnju katoličku crkvu.

Jedan taksi skrenuo je za ugao na dva točka, bočno okrznuo parkirana kola i nestao u eksploziji buke. Neki drugi automobil vukao se niz ulicu; vozač je imao napeto lice, a saputnik je držao pušku. Strah. Radnje s obe strane ulice

bile su zamandaljene; jedna mala bakalnica ostala je otvorena, a njen vlasnik držao je pištolj za pojasom. U prljavom ulazu u stambenu zgradu sedeo je starac i čitao Kantovu Kritiku s čudnom i mahnitom glađu koja je činila da zaboravi na okolni svet.

"Gospodine, nisam jeo dva dana."

Korint je pogledao oblik koji se došunjao iz jedne bočne uličice. "Žao mi je", odgovorio je. "Imam samo deset dolara kod sebe. Jedva dovoljno za obrok, po sadašnjim cenama."

"Hriste, ja ne mogu da nađem posao..."

"Idi u Gradsku većnicu, prijatelju. Daće ti posao i nahraniti te. Njima su jako potrebni ljudi."

Prezir: "U tu ekipu? Da čistim ulice, bacam đubre, dovozim hranu... Radije ću da gladujem!"

"Onda gladuj", ispljunuo je Korint i brže nastavio dalje. Težina revolvera koji je potezao džep njegovog kaputa bila je uveseljavajuća. Nisu mu se mnogo dopadali takvi tipovi, posle onog što je video.

Ipak, kako je moguće očekivati nešto drugo? Uzmi tipično ljudsko biće, radnika u fabrici ili kancelariji, čiji je mozak otupljen do zbirke verbalnih refleksa, čija je budućnost dan za danom lipsavanja, a koja mu ne nudi ništa više do prilike da napuni stomak i da bude napojen filmom ili televizijom... Više većih automobila, više većih plastičnih predmeta, sve dalje i sve više s američkim načinom života. Čak i pre promene, postojala je praznina u zapadnoj civilizaciji, okrenuta unutra, nesvesno shvatanje da mora da postoji nešto više u životu od čovekovog ličnog efemernog sebe ... a ideal nije bio na vidiku.

A onda iznenada, gotovo preko noći, ljudska inteligencija eksplodirala je prema fantastičnim visinama. Potpuno novi kosmos otvorio se pred ovim čovekom, vizije, shvatanja, misli koje su spontano ključale u njemu. Video je

bednu nepriličnost sopstvenog života, trivijalnost svoga posla, uske i besmislene granice svojih verovanja i ko vencija ... i digao je ruke.

Naravno, nisu svi otišli ... nije čak ni većina. Ali dovoljno je ljudi to uradilo da iz koloseka izbací celokupnu strukutru tehnološke civilizacije. Ako se više ne kopa ugalj, onda radnici u čeličanama i mašinci ne mogu ostati na svojim poslovima, makar to i hteli. Dodajete to na poremećaje prouzrokovane izokrenutim osećanjima i...

Gola žena hodala je ulicu s korpom za pijacu u rukama. Počela je da misli svojom glavom, zamislio je Korint, zaključila da je odeća leti smešna i iskoristila to što je policija imala drugih briga, da reši svoju. U tome, samom po sebi, nije bilo nikakve štete, ali gledajući to kao simptom, zadrhtao je. Bilo koje društvo nužno je zasnovano na određenim, manje ili više proizvoljnim pravilima i ograničenjima. Previše ljudi odjednom je shvatilo da su zakoni proizvoljni, bez stvarnog značaja, i počelo da krši svaki koji im se nije sviđao.

Jedan mladić sedeo je na pragu kuće, rukama je obgrlio kolena privučena do brade, ljuljao se napred-nazad i tiho cvileo. Korint je zastao. "Šta nije u redu?" upitao je.

"Strah." Oči su bile svetle i blistale su. "Iznenada sam ga spoznao. Sam sam."

Korintov um pružio se napred, do onoga što se spremao da kaže, ali je čuo samo panikom zamagljene reči: "Sve što znam, sve što jesam, ovde je, u mojoj glavi. Sve postoji za mene samo onako kako to ja znam. A jednoga dana ja ću umreti." Pruga pljuvačke tekla mu je iz ugla usana. "Jednoga dana doći će velika tama, mene neće biti ... ničeg neće biti! Ti ćeš možda postojati, za tebe ... mada, kako mogu da znam da i ti nisi samo moj san?... ali za mene neće biti ničega, ničega, ničega. Neće čak biti ni da sam bio." Slabašne suze curile su mu iz očiju; Korint je produžio dalje.

Ludilo ... da, to je bilo u tesnoj vezi s kolapsom. Mora da postoje milioni

onih koji nisu sposobni da podnesu iznenadnu dubinu i oštrinu shvatanja. Nisu sposobni da upravljaju svojom novom moći, i to ih je odvelo u ludilo.

Zadrhtao je uprkos toplom, mirnom vazduhu.

Institut je nalikovao na utočište. Kada je ušao unutra, ugledao je čoveka koji je sedeo i stražario: automat mu je ležao pored stolice, a u krilu - udžbenik iz hemije. Lice koje se podiglo prema Korintovom bilo je spokojno. "Zdravo."

"Je li bilo problema, Džime?"

"Još nije. Ali to se kod ovih skitnica i fanatika nikad ne zna."

Korint je klimnuo i osetio kako ga mučnina napušta. Još je bilo razumnih ljudi koji nisu otkačili kada su iznenada spoznali zvezde, već su se tiho vezali za trenutni posao.

Lif-boj je bio sedmogodišnji dečak, sin jednog radnika Instituta; škole su, naime, bile zatvorene. "Ćao, gospodine", veselo je rekao. "Očekivao sam vas. Kako su uopšte Maksvelu pale na pamet one njegove jednačine?"

"A?" Korintove oči zaustavile su se na knjizi koja je ležala na sedištu. "Oh, proučavao si radio, zar ne? Kadogan je prilično krut da se od njega počne. Trebalo bi da pokušaš da pročitaš..."

"Video sam dijagrame kola, gospodine Korint. 'Oću da znam zašto one rade, ali Kadogan ovde daje samo jednačine."

Korint ga je uputio na članak o vektorskom računu. "Kada to prođeš, dođi opet do mene." Smešio se dok je izlazio na sedmom spratu, ali njegov osmeh je stao da bleđi dok je stupao hodnikom.

Luis je bio u laboratoriji i čekao ga. "Kasniš", progundao je.

"Šila", odvratio je Korint.

Razgovor ovde brzo je postajao nov jezik. Kada ti um učetvorostruči sposobnost, jedna jedina reč, gest rukom, tračak izraza lica, može preneti onome ko poznaje tebe i tvoje manire više od celih pasusa gramatički

ispravnog engleskog.

"Jutros si zakasnio", mislio je Luis. "Da li je bilo nekih problema?"

"Kasno sam krenuo zbog Šile", bio mu je odgovorio Korint. "Iskreno, Nete, ona ovo uopšte ne podnosi dobro. Brinem se zbog nje. Samo, šta tu ja mogu? Više ne razumem ljudsku psihologiju, ona se previše i prebrzo menja. Niko je ne razume. Svi mi postajemo jedni drugima stranci ... i sebi ... a to je zastrašujuće."

Luisovo teško telo pomerilo se napred. "Hajde. Rosman je ovde i hoće da proćaska s nama."

Krenuli su niz hodnik i ostavili Johansona i Grinevalda uronjene u posao: merenje promenjenih prirodnih konstanti, ponovno kalibrisanje uređaja, ponovno obavljanje brojnih osnovnih naučnih zadataka.

Širom zgrade, ostala odeljenja kartirala su izmenjena lica sopstvenih disciplina. Kibernetika, hemija, biologija, psihologija, pre svega... Ljudi su nevoljno odlazili na spavanje - bilo je toliko toga da se uradi.

Glavešine odeljenja okupile su se oko dugačkog stola u glavnoj sali za sastanke. Rosman je sedeo na svom kraju, visok, mršav i sedokos, ne mičući svoje asketske crte lica. Helga Arnulfsen bila mu je s desne strane, Feliks Mandelbaum s leve. Za trenutka se Korint zapitao šta sindikalni radnik traži ovde, a onda je shvatio da on mora da predstavlja vladu grada u slučaju opasnosti.

"Dobar dan, gospodo." Rosman je prošao kroz oblike edvardijanske učtivosti s formalnošću koja bi bila smešna da nije tako očigledno predstavljala očajnički pokušaj da se veže za nešto stvarno i poznato. "Molim vas, sedite."

Činilo se da su sad svi tu, jer je Rosman prešao pravo na stvar:

"Upravo sam se vratio iz Vašingtona. Okupio sam vas ovde jer osećam da je neophodna hitna razmena ideja i informacija. Vi ćete se osećati bolje

znajući da vam ja mogu pružiti celovitu sliku, a ja ću, sasvim sigurno, biti srećniji uz ona naučna objašnjenja do kojih ste vi došli. Zajedno ćemo možda čak moći da isplaniramo nešto pametno."

"Kad smo kod objašnjenja", rekao je Luis, "mi ovde u Institutu prilično smo saglasni da je teorija doktora Korinta ona prava. Ona se zasniva na tome da je polje sile delimično elektromagnetskog karaktera i da je stvoreno žiromagnetskim dejstvom unutar atomskih jezgara blizu središta galaksije. Ono zrači upolje u konusu koji je, u trenutku kada stigne u našu oblast svemira, širok više svetlosnih godina. On je delovao tako što je inhibirao određene elektromagnetske i elektrohemijske procese, od kojih se izdvaja funkcionisanje određenih tipova neurona. Pretpostavljamo da je Sunčev sistem, u svojoj orbiti oko galaktičkog središta, pre mnogo miliona godina ušao u ovo polje sile ... verovatno u doba krede, ili možda i ranije. Nema sumnje da je u to vreme izumrlo mnogo vrsta. Međutim, život je u celini opstao ... prilagodio je nervne sisteme tako što je nadoknadio inhibirajuću silu, postavši isto toliko puta efikasniji. Ukratko, danas su svi oblici života - ili su bili, neposredno pre promene - onoliko inteligentni koliko bi u svakom slučaju bili."

"Shvatam", klimnuo je Rosman. "A onda su Sunce i njegove planete napustili polje sile."

"Da. Polje mora da ima prilično oštru granicu, bar po astronomskim merilima, jer se promena odigrala za nekoliko dana. Rub polja - od oblasti punog intenziteta do oblasti u kojoj uopšte nema uticaja - širok je možda samo deset miliona milja. Sada smo sasvim sigurno van njega: fizičke konstante već nekoliko dana su stabilne."

"Ali naši umovi nisu", tmurno je rekao Mandelbaum.

"Znam", upao je Luis. "Odmah ćemo doći i do toga. Glavni efekat izlaska Zemlje iz tog inhibitorskog polja je, naravno, iznenadno povećanje

inteligencije kod svih oblika života koji poseduju mozak. Iznenada je nestala ona prigušujuća sila na koju se svaki živi organizam prilagodio.

Prirodno, nedostatak te sile stvorio je ogromnu nestabilnost. Nervni sistemi naginju podivljalom radu, jer su pokušavali da se stabilizuju i funkcionišu na novom nivou; zato su u početku svi bili tako nervozni i uplašeni. Fizička osnova mozga prilagođena je jednoj brzini, bolje reći - seriji brzina neuronskih signala; sad je, najednom, brzina povećana dok je fizička struktura ostala ista. Običnim jezikom rečeno, potrajaće malo dok se ne prilagodimo ovome."

"Zašto nismo mrtvi?" upitao je Grahovič, hemičar. "Rekao bih da bi i naša srca, i sve ostalo, trebalo da počnu da rade kao luda."

"Autonomni nervni sistem bio je relativno malo ugrožen", rekao je Luis. "Čini se da je u pitanju tip ćelija; znate, postoje razne vrste nervnih ćelija, a očigledno su samo one u kori velikog mozga značajno reagovala na promenu. Čak i tamo se brzina funkcionisanja nije baš mnogo povećala - faktor je mali - ali očigledno su procesi koji imaju veze sa svešću tako osetljivi da je to napravilo tu ogromnu razliku u onome što mi nazivamo mišljenjem."

"Ali, hoćemo li opstati?"

"Oh, da, siguran sam da neće biti neke fiziološke štete... U svakom slučaju, bar ne kod većine ljudi. Neki su poludeli, nema sumnje, ali to je verovatno više iz psiholoških nego iz fizioloških razloga."

"A ... hoćemo li ući u neko drugo takvo polje sile?" posumnjao je Rosman.

"Teško", rekao je Korint. "Na osnovu teorije, prilično sam uveren da postoji najviše jedno takvo u svakoj galaksiji. A pošto je Suncu potrebno nekih dve stotine miliona godina da napravi krug oko galaktičkog središta ... pa, trebalo bi da imamo više od polovine tog perioda pre nego što počnemo da se brinemo da opet ne postanemo glupi."

"M-hm. Shvatam, gospodo. Najlepše vam hvala." Rosman se nagnuo

napred i isprepleo svoje mršave prste. "A što se tiče onoga što sam ja saznao, bojim se da toga nema puno, i da je prilično nepovoljno. Vašington je ludnica. Mnogi ključni ljudi već su napustili svoja mesta; čini se da ima više važnijih stvari u životu od sprovođenja javnog zakona broj taj i taj..."

"Pa, bojim se da su u pravu", podrugljivo se iskezio Luis.

"Nema sumnje. Ali da se suočimo s tim, gospodo; koliko god nam se ne sviđao sadašnji sistem, ne možemo ga rasturiti preko noći."

"Šta kažu iz inostranstva?" upitao je Valter, matematičar. "Šta je s Rusijom?"

"Bili bismo bespomoćni u slučaju oružanog napada", rekao je Rosman, "ali ono što mogu da pruže preostali delovi vojne obaveštajne službe govori da sovjetska vlast ima sopstvene probleme."

Uzdahnuo je. "Prvo i prvo, gospodo, nas mora da zabrine sopstveni slom. Vašington svakoga dana postaje sve bespomoćniji: sve manje i manje ljudi sluša predsednikove naredbe i apele, on raspolaže sve manjom i manjom silom. U mnogim oblastima već je objavljeno vanredno stanje, ali bilo kakav pokušaj da se išta silom nametne, doveo bi do građanskog rata. Reorganizacija mora da se obavi na lokalnoj osnovi. Ovo je suština stvari koje vam donosim."

"Mi na tome radimo, ovde u Njujorku", rekao je Mandelbaum. Delovao je umorno, kao da je sagoreo u danima i noćima neprestanih napora. "Do sada sam sindikate prilično uspešno doveo u red. Čine se napori da se unese i razdeli hrana, a nadamo se da će dobrovoljačka policija održati kakav-takav red."

Okrenuo se prema Rosmanu. "Vi ste sposoban organizator. Vaše druge interese, vaše poslove i vaše fabrike, voda odnosi, a ovde ima posla koji mora da se obavi. Hoćete li da nam pomognete?"

"Naravno", klimnuo je starac. "A Institut..."

"Moraće da nastavi s radom. Mi moramo da utvrdimo šta se tačno dogodilo i šta možemo da očekujemo u bliskoj budućnosti. Moramo da razvijemo hiljadu stvari odmah, ako ne i pre."

Razgovor se okrenuo na organizacione pojedinosti. Korint je imao malo toga da kaže. Bio je suviše zabrinut zbog Šile. Prošle noći probudila se vrišteći.

7.

Vato, vrač, crtao je likove u prašini ispred svoje kolibe s krovom od slame, i mrmljao sam sebi. M'Vanzi ga je čuo kroz zveckanje oružja i zbijene glasove bubnjeva, dok su visoki ratnici prolazili tamo-amo: "...zakonu sličnosti, da se uzroci mogu izraziti u obliku ia ili ne-ia, i tako pokazati da ovaj oblik magije podleže zakonima opšte uzročnosti. Ali kako to onda smestiti u zakon širenja...?"

M'Vanzi ga je sa zanimanjem posmatrao dok je krupnim koracima stupao pored njega. Neka starac gradi svoje snove u prašini ako mu se sviđa. Puška na njegovom ramenu predstavljala je čvrstu stvarnost, i to mu je bilo dovoljno. Puške, a ne magija, ispuniće pradavnu želju.

Osloboditi crnog čoveka! Oterati porobljivače nazad, na onu stranu mora! Od mladosti, i užasnih dana na plantaži, to mu je predstavljalo ceo život. Ali sad...

Pa, nije ga plašilo ono što se odigrava u njegovoj duši, kao što je to s drugima bio slučaj. On je šćepao moć da razmišlja sa brzom, silnom radošću, a njegova volja dominirala je celim plemenom napola poludelim od straha, spremna da se okrene na bilo koju stranu radi udobnosti predvodništva. Hiljadama milja unaokolo, od džungli Konga do pustara juga, kinjeni i porobljeni ljudi, na koje je pljuvano, podigli su iznurena lica prema poruci koju je doneo vetar. Sada je bilo vreme za napad, pre nego što se beli čovek

takođe sabere... Plan je bio spreman i ležao je u duši M'Vanzi Slona; akcija je isplanirana za samo nekoliko dana, koji su u magnovenju protekli; suptilnim jezikom zadobijeno je poverenje vođa stotina sukobljenih grupa, armija je nicala, sad je bilo vreme za oslobađanje!

Bubnjevi su govorili oko njega dok je išao ka rubu džungle. Zašao je, kroz zid trščaka, u vrele senke šume. Još jedna senka je krenula naniže, šmugnula preko zemlje i groteskno zastala pred njim. Pametne smeđe oče gledale su ga urođeno tužno.

"Jesi li sakupio braću iz džungle?" upitao je M'Vanzi.

"Uskoro dolaze", rekao je majmun.

To je bilo ono veliko što je M'Vanzi shvatio. Sve ostalo - organizacija, planirana akcija, nije bilo ništa u poređenju s ovim: ako je duša čoveka najednom postala toliko neizmerno veća, tako mora da su i duše životinja izrasle. Njegova pretpostavka bila je potvrđena zastrašujućim pričama o napadima na farme koje su đavolski vešto izvršili slonovi. Kad su ti izveštaji međutim stigli, on je, s jednim uhvaćenim šimpanzom, već radio na zajedničkom jeziku cuktaja i roktaja. Majmuni nikada nisu bili mnogo neinteligentniji od čoveka, pretpostavljao je M'Vanzi. Danas im je mogao ponuditi mnogo u zamenu za njihovu pomoć. Konačno, zar i oni nisu bili Afrikanci?

"Brate moj iz šume, idi reci svojim ljudima da se spreme."

"Ne žele svi oni ovo, brate iz polja. Moraju se tući pre nego što pozele. To zahteva vreme."

"Vremena nam je malo. Koristi bubnjeve kao što sam te naučio. Pronesi reč zemljom, i neka se vojske sakupe na dogovorenim mestima."

"Biće kao što želiš. Kada se mesec opet digne pun, deca šume biće tamo, i biće naoružana noževima, duvaljkama i kopljima, kako si me i naučio."

"Brate iz šume, razgatio si mi srce. Idi sa srećom i pronesi reč."

Majmun se okrenuo i gipko uzverao na drvo. Zalutali sunčev zrak odbio se od puške prebačene preko njegovih leđa.

Korint je uzdahnuo, zevnuo i ustao od stola, odgurnuvši papire u stranu. Nije glasno ništa rekao, ali njegovim asistentima, nagnutim iznad nekih aparata za testiranje, značenje je bilo jasno: Do đavola s tim. Previše sam umoran da bih još mogao da suvislo razmišljam. Idem kući.

Johanson je napravio gest rukom, a to je primljeno baš kao i da je rekao: Mislim da ću još malo da ostanem, šefe. Ova stvarčica fino napreduje. Grinevald je pristojno klimnuo.

Korint je automatski posegnuo za cigaretom, ali džep mu je bio prazan. Pušenje naprosto nije bilo lako ovih dana. Nadao se da će se svet uskoro vratiti u operativno stanje, mada se to svakoga dana činilo sve manje verovatnim. Šta li se događalo van grada? Nekoliko radio stanica, profesionalnih i amaterskih, uspostavljalo je krhku komunikacionu vezu sa zapadnom Evropom, sa delovima Amerike i sa Pacifikom, ali ostatak planete kao da je progutala tama - povremeni izveštaji o nasilju, nalik na munje u noći, a onda ništa.

Mandelbaum ga je juče upozorio da se pazi. Pouzdano se znalo da su misionari Trećeg Ba'ala ušli u grad uprkos svim merama predostrožnosti, i da na sve strane preobraćuju ljude. Činilo se da se ova nova religija potpuno zasniva na orgijama, uz ubistvenu mržnju prema logici, nauci i razumu bilo koje vrste, pa se nevolja mogla očekivati.

Korint je išao hodnicima koji su predstavljali tunele polumraka. Električna struja se morala čuvati; samo par električnih centrala još je bilo u pogonu, a u njima su radili i čuvali ih dobrovoljci. Liftovi su uveče isključivani, pa je sišao stepenicama sedam spratova do prizemlja. Usamljenost ga je pritiskala; kada je ugledao svetlost u Helginoj kancelariji, zastao je, zbunjen, a onda

pokucao.

"Uđi."

Otvorio je vrata. Sedela je za neurednim stolom i pisala neku vrstu proglasa. Simboli koje je koristila bili su mu nepoznati, verovatno njen izum, ali činili su se delotvorniji nego oni uobičajeni. Još je posedovala onu krutu lepotu, ali duboka briga zamutila joj je oči.

"Zdravo, Pite", rekla je ona. Osmeh koji joj je iskosio usta bio je umoran, ali je sadržao toplinu. "Kako si?"

Korint je izgovorio dve reči i napravio tri gesta; ona je na osnovu logike i starog poznavanja njegovih govornih navika popunila praznine: Oh - dobro. Ali ti ... mislio sam da te je Feliks preuzeo da pomogneš da se uobličí njegova nova vlada.

Jesam, pokazala je. Ali ovde se osećam više kao kod kuće, a ovde je baš dobro mesto da uradim malo i svog posla. Uzgred, koga ste primili na moje mesto?

Bilija Sandersa - desetogodišnjak, ali bistar momak. Mada, možda je trebalo da primimo nekog morona. Fizički napori možda su preteški za dečaka.

Sumnjam. U stvari, nema tu mnogo toga da se radi. Vi momci prilično dobro saradujete otkako je promena nastupila - za razliku od ostatka sveta!

"Ne znam da li je bezbedno da se toliko udaljavaš od mesta gde živiš." Korint se nelagodno premeštao s noge na nogu. "Vidi, daj da te odvedem kući."

"Nije neophodno." Govorila je s određenim uzdržavanjem, i Korint u magnovenju shvati da ga ona voli.

Sva naša osećanja su se pojačala. Nikada ranije nisam znao koliko je čovekov emocionalni život vezan za njegov mozak, koliko on ima finija osećanja od bilo koje druge životinje.

"Sedi", ponudila je, zavalivši se. "Odmori se na minut."

Umorno se nasmešio dok se spuštao u stolicu. "Da nam je malo piva", promrmljao je. Bilo bi kao u stara vremena.

"Stara vremena - vreme čednosti. Uvek ćemo žaliti za njima, zar ne? Uvek ćemo gledati unazad, na naše slepilo, sa čežnjom koju nove generacije naprosto neće razumeti." Udarila je pesnicom o površinu stola, sasvim nežno. Svetlost je zlaćano blistala u njenoj kosi.

"Kako tvoj posao?" upitala je trenutak kasnije. Tišina je zujala oko njih.

"Nije loše. U dodiru sam s Rajaderom iz Engleske, preko kratkotalasnog. Gadno je i kod njih, ali preživljavaju. Neki njihovi biohemičari rade na fermentaciji i dobijaju dobre rezultate. Nadaju se da će do kraja godine moći da se prehrane na odgovarajući način, mada još ne i najukusnije - stvaraju biljke za sintezu hrane. Dao mi je neke informacije koje učvršćuju teoriju o inhibitorском polju, o tome kako je stvoreno. Dao sam Johansonu i Grinevaldu da rade na aparatu koji će generisati slično polje u minijaturi; ako uspeju, znaćemo da je naša hipoteza najverovatnije tačna. Onda će Net moći da upotrebi aparat da detaljnije prouči biološke efekte. Što se mene tiče, krećem na razvijanje Rajaderove teorije opšte relativnosti u kombinaciji s kvantnom mehanikom - primenjujući, pre svega, novu varijaciju teorije komunikacija, ne bi li mi pomogla da se iskobeljam."

"A kakva je svrha toga, ako zanemarimo znatiželju?"

"Budi sigurna, sasvim praktična. Možemo da pronađemo način da generišemo atomsku energiju iz bilo kog materijala, direktnom dezintergracijom jezgra: onda nema više problema s gorivima. Možda ćemo čak otkriti način kako da putujemo brže od svetlosti. Zvezde ... pa..."

"Novi svetovi. Ili da se vratimo u inhibitorско polje, tamo u svemiru... Zašto ne? Vratiti se u stanje gluposti. Možda ćemo tako biti srećniji. Ne, ne, shvatam da ne možeš da se ponovo vratiš kući." Helga je otvorila ladicu i

izvadila zgužvanu paklicu. "Cigaretu?"

"Anđele! Kako ti je to uspelo?"

"Imam svoje načine." Prinela mu je šibicu i zapalila i svoju cigaretu njome. "Efikasno ... da."

Neko vreme pušili su u tišini, ali poznavanje misli onog drugog odražavalo se kao slabo svetlucanje između njih.

"Bolje da te otpratim kući", rekao je Korint. "Tamo napolju nije bezbedno. Rulja proroka..."

"U redu", rekla je. "Iako ja imam kola a ti nemaš."

"Od tebe do mene je samo par blokova, u bezbednom kraju."

Pošto još nije bilo moguće patrolirati po čitavom prostranom gradu, vlada se usredsredila na određene ključne ulice i područja.

Korint je skinuo naočari i protrljao oči. "Ne razumem to najbolje", rekao je. "Odnosi među ljudima nikada mi nisu bili jača strana, a čak ni sada ne mogu najbolje... Zašto li je ovaj iznenadni nalet inteligencije bacio toliko ljudi u životinjsko stanje? Zašto ne mogu da shvate...?"

"Ne žele." Helga je snažno povukla iz cigarete. "Ako zanemarimo one koji su poludeli, a i oni su značajan činilac, ostaje neminovno ne samo da se ima čime misliti, već da se ima i o čemu misliti. Milionima, stotinama miliona ljudi, kojima u životu nikada nije došla nijedna originalna misao, iznenada je mozak ubačen u višu brzinu. Počeli su da razmišljaju... Ali kakvu osnovu imaju? Još su zadržali staro praznoverje, predrasude, mržnje, strahove i požudu, i najveći deo njihove nove mentalne energije odlazi na iznalaženje racionalnog objašnjenja svega toga. A onda se pojavi neko kao što je Treći Ba'al i ponudi uplašenim i zbunjenim ljudima nešto što ublažava bol; kaže im da je u redu da zbace ovaj užasan teret misli i nađu zaborav u emocionalnoj orgiji. Neće to potrajati, Pite, ali prelazni period je težak."

"Da ... hm ... ja sam morao da stignem do IQ 500, ili tako nešto ... šta god

to značilo ... da bih mogao da procenim koliko se malo mozgova, na posletku, računa. Lepa pomisao." Korint je napravio grimasu i ugasio cigaretu.

Helga je pokupila papire i stavila ih u ladicu. "Hoćemo li?"

"Mogli bismo. Blizu će ponoć. Bojim se da će se Šila zabrinuti."

Prošli su kroz napušteno predvorje, pored čuvara, i izišli na ulicu.

Usamljena svetiljka bacala je mutnu baricu svetlosti na Helgina kola. Sela je za upravljač i tiho su zabrujali avenijom noći.

"Želela bih..." Njen slabašan glas dopirao je iz tame. "Želela bih da ne učestvujem u ovome. Da sam negde u planinama."

Klimnuo je, odjednom bolestan od sopstvene potrebe za otvorenim nebom i čistom svetlosti zvezda.

Rulja je nagnula na njih tako brzo da nisu imali vremena da pobegnu. U jednom trenutku vozili su se praznim putem između slepih zidova, u sledećem deliću sekunde zemlja kao da je povratila ljude. Navirali su iz bočnih ulica, tihi da nije bilo mrmora glasova i toptanja hiljadu stopala, a u njihovim očima i zubima odražavala se svetlost nekoliko svetiljki. Helga je prikočila i zaustavila se uz cvilenje točkova, kad je talas dopro do njih, i odsekao ih.

"Ubijte naučnike!" Za trenutak lebdelo je to kao prolomljen oblak, jedan drhtav vrisak koji je prerastao u duboko skandiranje. Živa struja tekla je oko kola, obavijena senkama, i Korint je začuo njihovo vrelo i promuklo dahtanje.

Slomite im kosti i spalite kuće,
vi sinovi greha, uzmite im žene,
okaljajte đubrad i otvor'te vrata,
pustite unutra Treći Ba'al da krene.

Zastor vatre dizao se iza visokih zgrada; nešto je gorelo. Svetlost je bila kao krv koja kaplje s glave što ju je neko podigao na štap.

Mora da su probili patrolne linije, divlje pomisli Korint, mora da su uleteli u ovaj čuvani region i nameravaju da ga opustoše pre nego što dođe pojačanje.

Prljavo, bradato i smrdljivo lice ukazalo se na prozoru uz volan. "Žena! O'de ima žena!"

Korint je izvadio pištolj iz džepa na kaputu i opalio. Nakratko, bio je svestan trzaja i štektaja, golicanja zrnaca baruta koja mu se zarivaju u kožu. Lice je tamo lebdelo jedan večiti tren, razneto u krv i smrskanu kost. Polako je počelo da tone, a gomila je vrisnula. Kola su se ljuljala od siline njihovog guranja.

Korint se trgnuo i navalio na vrata; na silu ih je otvorio uprkos mrvećem pritisku tela. Neko ga je ujeo za stopalo dok se peo na papučicu. Ritnuo se, osetio kako mu je cipela zaškripala po nečijim zubima, i uspravio. Svetlost požara gorela mu je na licu. Skinuo je naočari, ne zaustavljajući se da razmisli zašto nije bezbedno da ga vide da ih nosi, pa su vatra, gomila i zgrade postali pomične mrlje.

"Sad me čujte!" viknuo je. "Čujte me, narode Ba'ala!"

Metak je prozujao pored njega, osetio je njegovo zujanje kao stršljena, ali ovo nije bilo vreme za strah. "Čujte reči Trećeg Ba'ala!"

"Nek kaže!" Povik je dopro odnekud iz te tečne, mrmljave, neljudske reke senki. "Čujmo šta kaže."

"Munja, grom i kiša bombi!" dreknuo je Korint. "Jedite, pijte i budite veseli, jer kraj sveta je blizu! Zar ne čujete kako se planeta lomi pod vašim nogama? Naučnici su ispalili veliku atomsku bombu. Mi smo krenuli da ih ubijemo pre nego što se svet raspukne kao trula voćka. Jeste li s nama?"

Zastali su, gundali, strugali nogama, nesigurni šta su pronašli. Korint je nastavio da trabunja, jedva i svestan šta priča. "...ubijte, pljačkajte i kradite žene! Razbijajte prodavnice pića! Nek vatra, čista vatra, proguta naučnike koji

su ispalili veliku atomsku bombu. Ovuda, braćo! Ja znam gde se kriju. Za mnom!"

"Ubijte ih!" Klicanje je postalo sve jače, ogromno i skaredno između zidova Menhetna nalik na litice. Glava na štapu klatila se bezumno, a svetlost požara treperila je na njenim zubima.

"Tamo dole!" Korint je plesao na papučici pokazujući prema Bruklinu. "Tamo se kriju, narode Ba'ala. Svojim sam očima video atomsku bombu i spoznao da je kraj sveta blizu. Sam Treći Ba'al me je poslao da vas povedem. Neka me njegove munje na mestu ubiju ako to nije istina!"

Helga je trubila; neizmerna odjekujuća buka koja kao da ih je dovođila do mahnitosti. Neko je počeo da poskakuje, poput koze, a ostali su se pridružili, i rulja je zmijoliko zakrivudala niz ulicu.

Korint je sišao na zemlju; nekontrolisano je drhtao. "Prati ih", prozborio je, dahćući. "Posumnjaće ako ih ne budemo pratili."

"Naravno, Pite." Helga mu je pomogla da uđe i krenula za masom. Njeni farovi osvetljavali su im leđa. Tu i tamo zatrubila bi da ih podstakne da se ne zaustavljaju.

Negde visoko na nebu začulo se zvrjanje. Korint je zviždukavo disao ispuštajući vazduh između zuba. "Hajdemo", promrmljao je.

Helga je klimnula glavom, napravila okret za 180 stepeni i pojurila niz aveniju. Iza njih se rulja raštrkala kad ju je policijski helikopter zasuo suzavcem.

Pošto su neko vreme ćutali, Helga se zaustavila ispred Korintove zgrade. "Evo nas", rekla je.

"Ali trebalo je da ja tebe ispratim do kuće", iznemoglo je rekao.

"Jesi. Takođe si sprečio ona stvorenja da ne naprave veliku štetu, i gradu i nama." Osmeh joj se ocrtavao pri nejasnom svetlu; bio je drhtav i suze su joj bile u očima. "Bilo je to predivno, Pite. Nisam znala da si sposoban za tako

nešto."

"Nisam ni ja", promuklo je rekao.

"Možda si pogrešio poziv. Preobraćenje donosi više novca, tako kažu. Pa..." Sedela je tako jedan tren, a onda: "Pa, laku noć."

"Laku noć", rekao je.

Nagnula se napred, razdvojenih usana kao da će još nešto reći. Onda ih je čvrsto stisnula i omahnula glavom. Treskanje vrata bilo je glasno i prazno, dok je odlazila.

Korint je stajao i gledao za kolima dok mu se nisu izgubila iz vidnog polja. Onda se polako okrenuo i ušao u zgradu.

8.

Zaliha je ponestajalo - hrane za njega, hrane i soli za životinje njemu ostavljene. Nije bilo struje, a nije voleo da koristi gorivo iz plinske svetiljke koju je pronašao. Brok je tada shvatio da mora da ode u grad.

"Ostani ovde, Džoi", rekao je. "Trebalo bi da se brzo vratim."

Pas je klimnuo; jedan neugodno ljudski gest. Brzo je usvajao engleski; Brok je oduvek imao običaj da s njim razgovara a u poslednje vreme svesno je počeo s programom obuke. "Budi na oprezu, Džoi", rekao je i sa zebnjom pogledao prema rubu šume. Iz velikih buradi sa poseda sipao je gorivo u izlupani zeleni kamionet i krenuo niz pristupni put. Bilo je hladno jutro; kiša se osećala u vazduhu a obzorje se mutilo u izmaglici. Dok je kloparao okružnim putem, razmišljao je o tome kako na selu više nema nikoga. Koliko je to prošlo ... dva meseca ... od promene? Možda ni u gradu neće biti žive duše.

Skrenuo je na asfaltirani državni put i pritiskivao gas sve dok motor nije počeo da zavija. Nije žudio da poseti običan svet, i želeo je da što pre s tim svrši. Vreme koje je provodio sam bilo je mirno... Mnogo teškog posla, da, da

mu ne bude dosadno; ali kada nije bio zauzet poslom, ili umoran, čitao je i razmišljao, istraživao mogućnosti uma, koji je do sada, tako je pretpostavljao, bio reda čistog genija, prema standardima od pre promene. Flegmatično je prihvatio život samotnjaka - bilo je i gorih sudbina - i nije žudeo da se opet sretne sa svetom.

Pre neki dan bio je svratio do Martinsonovih, suseda, ali tamo nije bilo nikoga; mesto je bilo zatarabljeno i pusto. To ga je tako pomelo da nije pokušao ni kod koga drugog.

Promaklo je nekoliko kuća, a onda je prešao vijadukt i ušao u grad. Nikoga nije bilo na vidiku, ali činilo se kao da u kućama neko ipak stanuje. Prozori radnji, međutim, slepo su gledali u njega, i on je zadrhtao.

Parkirao se kod A " P supermarketa. To mesto i nije baš ličilo na prodavnicu. Roba jeste bila tamo, ali cene nisu bile izložene a čovek za tezgom nije delovao kao prodavac. Naprosto je sedeo tamo, sedeo i ... razmišljao.

Brok mu je prišao; noge su mu neprijatno odjekivale po podu. "Ovaj ... oprostite", počeo je, jako blago.

Čovek je podigao pogled. Prepoznavanje mu je zaiskrilo u očima i kratak osmeh preleteo mu licem. "O, zdravo Arči", rekao je promišljeno sporo. "Kako si."

"Hvala, dobro." Brok je spustio pogled na svoje cipele jer nije bio sposoban da se sretne sa spokojnim pogledom. "Ja sam ... ovaj ... došao sam da nešto kupim."

"Oh?" U glasu se osećala hladnoća. "Žao mi je ali mi više ne prodajemo za novac."

"Pa, ja..." Brok je ispravio ramena i naterao sebe da podigne pogled. "Da, rekao bih da mi je to jasno. Nacionalna vlada je propala, je l'... zar nije?"

"Ne baš. Samo je prestala da bude važna, to je sve." Čovek je odmahnuo

glavom. "I mi smo u početku imali problema, ali smo se reorganizovali na racionalnoj osnovi. Sad sve prilično glatko teče. Još nam nedostaju neke stvari, koje smo dobijali spolja, ali, ako bude neophodno, ovako možemo da izdržimo unedogled."

"Jedna ... socijalistička ekonomija."

"Pa, Arči", rekao je čovek, "to bi se teško moglo nazvati tim imenom, jer je socijalizam zasnovan na ideji vlasništva. Ali šta vlasništvo nad nečim zaista znači. To samo znači da sa tom stvari možeš da činiš šta ti je drago. Po toj definiciji, bilo gde u svetu ima malo potpunog vlasništva. To je više pitanje simboličnog značenja. Čovek bi sebi rekao: 'To je moj dom, moja zemlja' i osećao bi snagu i sigurnost; jer je to 'moje' bilo simbol za tako nešto, i on je reagovao na simbol. Sad ... pa ... shvatili smo da je to pomalo bilo samoobmanjivanje. Ranije je to služilo svrsi, doprinosilo je samopoštovanju i emocionalnoj ravnoteži; međutim, to nam više nije potrebno. Više nema razloga da vezujemo sebe za neko određeno parče zemljišta kada se ekonomska funkcija, kojoj je to služilo, može delotvornije obaviti na neki drugi način. Zato se većina farmera iz okoline preselila u grad i naselila kuće koje su napustili oni koji su rešili da se u potpunosti isele odavde."

"Pa zajedno obrađujete zemljište?"

"Teško da bi se to moglo tako imenovati. Neki, s umovima sklonijim mehanici, smislili su mašine koje nam obavljaju većinu toga. Zapanjujuće je šta se sve može učiniti s traktorskim motorom i nekim krpežom s otpada, ako imaš mozga da sve to pravilno sklopi.

Bar za sada, našli smo svoj nivo. Oni kojima se to nije svidelo, otišli su, većinom, a ostali se bave razvijanjem novih društvenih reformi, koje bi odgovarale našim novim ličnostima. Imamo prilično usklađene planove razvoja."

"Ali šta radite?"

"Bojim se", blago je rekao čovek, "da ti to ne bih mogao da objasnim."

Brok je ponovo pogledao u stranu. "Pa", na kraju je rekao; glas mu je zvučao čudno promuklo, "ja sam sasvim sam na Rosmanovom imanju, i zalihe mi presušuju. Takođe, trebaće mi pomoć kod žetve, i tako to. Šta je s tim?"

"Ako hoćeš da pristupiš našem društvu, ja sam siguran da mesta ima."

"Ne ... ja samo želim..."

"Ja bih ti svim srcem preporučio da nam se pridružiš, Arči. Biće ti potrebna zaleđina zajednice. Tamo napolju više nije bezbedno. Ovde u blizini, negde u vreme promene, nalazio se cirkus, divlje životinje su pobile, a neke su još na slobodi."

Brok je osjetio jezu. "To mora da je bilo ... uzbuđujuće", kratko je rekao.

"Bilo je." Čovek se slabašno smešio. "Znaš, nismo to odmah saznali; imali smo puno naših briga i prekasno smo shvatili da se i životinje menjaju. Jedna od njih mora da je njuškom otvorila kavez i pustila ostale, da prikrije sopstveno bekstvo. Nedeljama se jedan tigar vrzmao oko grada, odneo je i nekoliko dece, i nikad ga nismo ni uhvatili ... naprosto je jednog dana otišao. Gde? Šta je sa slonovima i... Ne, Arči, tamo nisi bezbedan sam." Zastao je. "A onda, tu je prost fizički rad. Bolje zauzmi mesto u našoj zajednici."

"Mesto, đavola!" Iznenada je u sebi osjetio bes, mračan i gorak. "Treba mi samo malo pomoći. Možete da uzmete deo letine u nadoknadu. To vam neće predstavljati neki problem, ako imate sve te zgodne nove mašine."

"Možeš da pitaš druge", rekao je čovek. "Ja zapravo nisam nadležan. Konačna odluka zavisiće od Veća i društva. Ali bojim se da će u tvom slučaju to biti sve ili ništa, Arči. Mi ti nećemo smetati ako to ne želiš, ali ne možeš zauzvrat ni od nas da očekuješ nikakvu milostinju. To je još jedan zastareo simbol. Ako želiš da se uklopiš u potpunu ekonomiju - koja nija tiranska ni po čemu, slobodnija je od bilo čega što je svet ikada video - mi

ćemo ti naći neku funkciju."

"Ukratko", nezgrapno je rekao Brok, "mogu da budem domaća životinja, i da radim poslice koje mi dodelite, ili divlja, na koju niko neće obraćati pažnju. Za moje dobro ... ha!" Okrenuo se na petama. "Kako vam drago."

Drhtao je dok je odlazio i vraćao se u kamion. Što je najgore, divlje je pomislio, što je najgore, u pravu su. Ne bih dugo izdržao u statusu parije, delom unutra delom napolje. Jednom je to bilo u redu, onda kad je bio prostodušan; tada nije znao dovoljno da shvati šta to znači. Sad je znao, i zavisani život bi ga slomio.

Menjač je škripao dok je polazio. Uspeće i bez njihove pomoći, proklet bio ako ne uspe. Ako ne može da bude napola pripitomljen prosjak i ne može da bude kućni ljubimac, u redu, biće divlja životinja.

Odvezao se nazad nerazumno brzom. Vozeći se primetio je jednu mašinu u polju: velika zagonetna stvar s rukama koje su bleskale i radile ceo posao s jednim jedinim čovekom koji je upravljao njome, i uz to delovao kao da se dosađuje. Verovatno će ugraditi robota pilota čim nabave materijal. Pa šta? On još ima dve ruke.

Još dalje, parče šume dopiralo je gotovo do ivice puta. Učinilo mu se da je ugledao nešto tamo, neki velik siv oblik što se tiho izmakao iz vidnog polja, ali nije bio siguran.

Kako se približavao imanju, vraćala mu se njegova spokojna narav, i on je počeo da računa. Od krava može da dobije mleko i puter, možda i sir. Par kokošaka koje je uspeo da uhvati mogu da obezbede dovoljno jaja.

Povremena da zakolje ovcu - ne, čekaj, zašto ne bi umesto toga ulovio neku od onih prokletih svinja? - može da mu pruži dovoljno mesa za duži period; postojala je i pušnica. Može da nakupi i prilično sena, žita i kukuruza - Tom i Džeri moraće da rade! - da prebrodi zimu; ako improvizuje žrvanj, može da dobije oštro brašno i sam peče hleb. Bilo je dosta odeće, obuće, alata. So mu

je predstavljala najveći problem; ali negde unutar kruga od stotinu milja trebalo bi da postoji neko prirodno solište, može da pokuša da pronade gde je, i ode do njega, a moraće da štedi benzin, i da spremi puno drva za zimu - mislio je da će moći da se provuče. Ovako ili onako, provući će se.

Opseg zadatka ga je užasnulo. Jedan čovek! Jedan par ruku! Ali to je već bilo urađeno, cela ljudska rasa išla je težim putem. Neće ga ubiti to što će sniziti životni standard i jedno vreme jesti nedovoljno raznovrsnu hranu.

A imao je mozak koji bi se, po merilima od pre promene, smatrao izuzetnim. I već je pustio taj um u pogon: prvo, smisliti redosled operacija u sledećoj godini, zatim pronaći način da se opstanak učini lakšim. Naravno da to može da učini.

Ispravio je ramena i pritisnuo gas, željan da stigne kući i odmah započne.

Kad je skrenuo na pristupni put, buka je postala nepodnošljiva. Čuo je roktanje, cijuk i lomljivu drveća, i kamion se zaneo kad je panično trgnuo upravljač. Svinje, pomislio je. Svinje su gledale i videle kad je otišao...

A on je zaboravio pušku.

Prokleo je, pojurio putem, pored kuće, i uleteo u dvorište. Tamo je bio rusvaj. Svinje su bile kao mali crni i beli tenkovi; šištale su i roktale. Vrata štale bila su na silu otvorena, one su zašle među vreće sa stočnom hranom, cepale ih, žderale brašnjavu hranu; neke od njih čak su odvuklu cele vreće u šumu. Bio je tu i bik, koji mora da je poludeo; frktao je i rikao kad je ugledao čoveka, a krave su mukale naokolo - bile su slomile ogradu svoga pašnjaka i krenule. Dve mrtve ovce, pregažene i rasporene, ležale su u dvorištu, a ostale mora da su u strahu pobile. A Džoi...

"Džoi", pozvao je Brok. "Gde si, momak?"

Padala je slaba kiša; fino rominjanje koje je zamagljivalo drveće i na zemlji se mešalo s krvi. Stari vepar bio je moker i izgledao sjajan kao čelik. Kada je kamion stigao, podigao je glavu i zaskvičao.

Brok je krenuo pravo na njega. Kamion mu je sada bio jedino oružje. Vepar je šmugnuno u stranu i Brok je ukočio ispred štale. Odjednom, svinje su se okupile i počele da udaraju o točkove i bokove, rokćući od mržnje prema njemu. Bik je spustio glavu i kopao papkom zemlju.

Džoi je divlje zalajao sa vrha pilićarnika. Krvario je... Bila je to okrutna borba ... ali je nekako uspeo da se uzvere tamo i spase se.

Brok je krenuo unazad, skrećući tamo-amo, i zaputio se ka čoporu. Svinje su se razbežale pred njim jer nije mogao da dovoljno ubrza na tako kratkom prostoru, da ih udari, a one se nisu predavale. Bik je napao.

Nije bilo vremena za strah, ali Brok je ipak ugledao smrt. Smotao je kamion i zaneo ga preko dvorišta, a bik je glavačke krenuo prema njemu. Brok je osetio kako ga je divovska glava bacila o vetrobran.

Iskrzana tama razdvojila se pred njegovim očima. Bik se teturao, još na nogama, ali kamion je bio mrtav. Svinje kao da su to osetile i pobedonosno su stale da se roje, da okruže čoveka.

Zgrčen u kabini, preturao je i podizao sedište. Dugački francuski ključ bio je tamo, prijatno težak. "U redu", promrmljao je. "Ajde, dođite po mene."

Nešto se pomolilo iz šume i magle. Bilo je sivo, ogromno, pružalo se ka nebu. Bik je podigao svoju zbrkanu glavu i frknuo. Svinje su prestale da udaraju o kamion i za trenutak je zavládala tišina.

Prolomio se pucanj iz puške. Stari vepar odjednom je počeo da galopira ukруг, podivljao od bola. Još jedna eksplozija dovela je bika do ludila, naterala ga da se okrene i zaždi u šumu.

Slon, promrsio je Brokov um, slon je došao u pomoć...

Veliki sivi oblik krenuo je polako prema svinjama. One su se uplašeno razmilile, očiju punih mržnje i užasa. Vepar je pao na zemlju i dahtavo ispuštao život. Slon je savio surlu i dao se u čudesno skladan trk. I svinje su pobegele.

Brok je dugo bio nepomičan; suviše se tresao da bi se uopšte pokrenuo. Kada je konačno izišao iz kamiona, sa ključem koji mu je labavo visio iz jedne ruke, slon je već bio kod plasta sena i mirno punio ždrelo. A dva mala kosmata obličja čučala su na zemlji ispred čoveka.

Džoi je slabašno zalajao i dovukao se do gazde. "Tiho, momče", promrmljao je Brok. Stajao je na klimavim nogama i gledao u smežurano smeđe lice šimpanze koji je imao sačmaru.

"Dobro", najzad je rekao. Fina hladna kiša ježila mu je znojavo lice. "Sad si ti gazda. Šta hoćeš?"

Šimpanza ga je dugo odmeravao. Video je da je u pitanju mužjak, a da je drugo ženka, i setio se da tropski majmuni loše podnose severnu klimu. Mora da su iz onog cirkusa o kome je govorio čovek iz radnje, pomislio je, mora da su ukrali pušku i povelili slona, ili se nagodili s njim? Sad...

Šimpanza se stresao. Onda, jako polako, ne skidajući oka s čoveka, spustio je pušku, prišao Broku i povukao ga za jaknu.

"Razumeš li me?" upitao je čovek. Osećao se suviše umorno da bi razmišljao o tome koliko je ovo fantastična scena. "Ti znaš engleski?"

Nije bilo odgovora, osim što je majmun nastavio da ga vuče za odelo, ne jako, ali s nekom vrstom navaljivanja. Posle nekog vremena, ruka dugih prstiju pokazala je od jakne prema sebi i svom paru.

"Pa", blago je rekao Brok, "shvatio sam. Plašite se i potrebna vam je pomoć čoveka, samo ne želite da se vratite nazad u kavez. Je l' tako?"

Bez odgovora. Ali nešto u divljim očima pozivalo se na njega.

"Pa", rekao je Brok, "došli ste na vreme da mi učinite uslugu, i niste me ubili iako ste to lako mogli da učinite." Duboko je uzdahnuo. "A ovde mi je vraški potrebna pomoć; s vama dvoma i sa slonom biće to nešto sasvim drugo. A i ... i ... onda, dobro. Naravno."

Skinuo je jaknu i dao je šimpanzi. Majmun je počeo nešto blago da čavrlja i

navukao je. Nije mu baš odgovarala, i Brok je morao da se nasmeje.

Onda je ispravio svoja povijena ramena. "U redu. Dobro. Bićemo zajedno divlje životinje. Važi? 'Ajde, uđite u kuću da nešto pojedete."

9.

Vladimir Ivanovič Panjuškin stajao je pod drvećem i puštao da mu kiša pada po šlemu i sliva se niz ramena kaputa. Bio je to dobar kaput - skinuo ga je s jednog pukovnika posle ove bitke - odbijao je vodu kao prava patka. Nije bilo važno što su mu noge bile zgrčene u iznošenim čizmama.

Pogled mu je skliznuo nizbrdo, prošao ivicu šume i stigao do doline, gde ga je presekla kiša. Koliko je video, ništa se nije micalo, ništa osim postojanih talasa kiše, a i čuo je samo njen šuplji zvuk. Međutim, instrument je govorio da se u blizini nalazi jedinica Crvene armije.

Pogledao je instrument ugnežden u sveštenikovim rukama. Skazaljka mu je bila zamagljena od kiše što je krivudala preko staklenog brojčanika, ali videlo se da poigrava. On nije razumeo princip instrumenta - sveštenik ga je napravio od zaplenjenog radija - ali ovaj ih je i ranije upozoravao.

"Rekao bih da su nekih deset kilometara daleko, Vladimire Ivanoviču." Sveštenikova brada je drhturila dok je govorio. Bila je sakupljena od kiše i kruto mu je visila preko ogrtača od grubog platna. "Kruže naokolo a ne prilaze nam. Možda ih Bog pogrešno usmerava."

Panjuškin slegnu ramenima. On sam bio je materijalista. Ali ako Božji čovek želi da mu pomogne protiv sovjetske vlade, rado će prihvatiti takvu pomoć. "A možda planiraju i nešto drugo", odgovorio je. "Mislim da je najbolje da konsultujemo Fjodora Aleksandroviča."

"Nije dobro za njega da ga previše koristimo, sine moj", rekao je sveštenik. "On je jako umoran."

"Svi smo, prijatelju." Panjuškinove reči bile su bezlične. "Ali ovo je

ključna operacija. Ako uspemo da se probijemo do Kirovograda, moći ćemo da izolujemo Ukrajinu od ostatka zemlje. Onda će moći da dođe do ustanka ukrajinskih nacionalista, koji će imati šanse da uspe."

Blago je zazviždao, par nota punih značenja. Muzika može postati jezik. Ceo ustanak, širom sovjetske imperije, umnogome zavisi od tajnih jezika stvorenih preko noći.

Osetljivi je izišao iz žbunja s koga je kapala voda i koje je pružalo sklonište Panjuškinovim trupama. Bio je mali za svojih četrnaest godina, a u očima mu se ogledala praznina. Sveštenik je primetio grozničavo crvenilo njegovih obraza i promrljao molitvu za dečaka. Bilo je rastužujuće koristiti ga toliko. Ali da bi bezbožnici uopšte bili pobeđeni, moraju biti pobeđeni što pre, a za to su neophodni Osetljivi. Oni su predstavljali neopipljivu, nenarušivu, neotkrivljivu kariku koja je povezivala besne ljude od Rige do Vladivostoka; najbolji od njih bili su špijuni kakve nikada nije imala nijedna druga armija. Ali još je bilo onih koji su stajali uz gospodare, iz odanosti, straha ili lične koristi, a kod njih je bio najveći deo oružja. Stoga su pobunjenici morali da smisle potpuno nov oblik ratovanja.

Ljudi mogu da mrze svoju vladu ali da je podržavaju jer znaju da će oni koji se pobune - umreti. Ali ako svi ljudi mogu da se ujedine, da delaju odjednom, ili da najveći deo njih otkaže poslušnost prostim činom samrtne mirnoće, vlada može da ubije samo nekolicinu. Otkinuta od sopstvenih snažnih korenova, zemlje i naroda, vlada je ranjiva, i nešto manje od milion naoružanih ljudi možda može biti dovoljno da je uništi.

"Tamo je Crvena zvezda", rekao je Panjuškin pokazujući prema kiši. "Možeš li reći šta planiraju, Fjodore Aleksandroviču?"

Dečak je seo na natopljenu padinu niz koju je tekla voda, i sklopio oči. Panjuškin ga je ozbiljno gledao. Teško je bilo povezati se sa deset hiljada ostalih Osetljivih preko pola kontinenta. Posezanje za različitim umovima

napregnuće ga gotovo do krajnjih granica. Ali to je moralo da se uradi.

"Ima ... oni znaju za nas." Činilo se kao da dečakov glas dopire iz daleka. "Oni ... imaju ... instrumente. Njihov metal nas njuši. Oni ... ne, to je smrt! Oni šalju smrt!" Otvorio je oči, oštro uzdahnuo i na trenutak izgubio svest. Sveštenik je kleknuo da ga podigne i optužujuće pogledao Panjuškina. "Vođene rakete!" Vođa se naglo okrenuo na petama. "Znači, ipak imaju detektore kao što su ovi naši sadašnji. Dobro da smo proverili, a, svešteniče? Sad da bežimo odavde pre nego što rakete stignu!"

Ostavio je dovoljno metalnih stvari iza sebe da sludi instrumente, i poveo ljude duž padine brda. Dok se armija bude zabavljala ispaljivanjem raketa na njegov logor, on će se spremati za napad na njenu pozadinu.

Sa sveštenikovim nedokučivim Bogom ili bez njega, bio je siguran da će napad uspeti.

Feliks Mandelbaum jedva da se spustio u stolicu, kada se najavljiivač oglasio: "Gantri." Ton sekretaričin govorio je da je ovo važno.

Gantri... Nije poznavao nikoga ko se tako zove. Uzdahnuo je i pogledao kroz prozor. Jutarnje senke još su hladno ležale po ulicama, ali biće to vreo dan. Dole je još čučao tenk koji je uperenim topovima čuvao gradsku većnicu. Činilo se da je najgore nasilje prošlo: kult Trećeg Ba'ala sve brže se raspadao, posle prošlonedeljnog ponižavajućeg hvatanja njihovog proroka, sve veći broj sve iskusnijih policajaca obračunavao se s bandama kriminalaca; mir se pomalo vraćao u grad. Ali još se nije znalo ko sve vršlja po spoljašnjim kvartovima, i sigurno je bilo da će još puno oluja proći pre nego što sve konačno ne dođe u red.

Mandelbaum se zavalio u stolicu i naterao napete mišiće da se opuste. Ovih dana, pod teško održivom tankom maskom energije, stalno se osećao iscrpljeno. Previše toga trebalo je učiniti, premalo vremena bilo je za san.

Pritisnuo je zujalicu koja je označavala: Pusti ga unutra.

Gantri je bio visok, koštunjav čovek, kome nije najbolje pristajalo dobro odelo koje je nosio. U njegovom zlovoljnom glasu bilo je oštrog brđanskog nazalnog naglaska: "Kažu mi da si sad ti gradski diktator."

"Ne baš", rekao je Mandelbaum smešeći se. "Ja sam samo neka vrsta opšteg rešavača problema koje inače rešavaju gradonačelnik i veće."

"Aha. A kad ima samo problema, onda gazduje onaj ko ih rešava." U njegovom brzom odgovoru bilo je agresivnog neprijateljstva. Mandelbaum nije pokušao da opovrgne optužbu, bila je, uostalom, prilično tačna. Gradonačelnik je upravljao samo uobičajenom administrativnom mašinerijom; Mandelbaum je bio fleksibilan čovek, koordinator hiljada sukobljenih elemenata, tvorac osnovne politike i tek stvoreno gradsko veće retko se odlučivalo da glasa protiv onoga što bi on predložio.

"Sedite", ponudio je. "U čemu je problem?" Njegov hitri um već je znao odgovor, ali je dobijao na vremenu puštajući čoveka da to umesto njega iskaže.

"Predstavljam farmere kamiondžije iz osam okruga. Poslali su me ovde da pitam šta vaši ljudi misle time što nas pljačkaju?"

"Pljačkaju?" nevino je upitao Mandelbaum.

"Znaš ti dobro, baš kao i ja. Kad nećemo da uzmemo dolare za naše stvari, oni su pokušali da nam daju gradske bonove. A kad nismo hteli da uzmemo ni to, rekli su da će oteti naše proizvode."

"Znam", rekao je Mandelbaum. "Neki momci baš nemaju takta. Žao mi je."

Gantrijeve oči su se suzile. "Je ti to hoćeš da kažeš da oni neće da pucaju na nas? Nadam se da je tako, jer i mi imamo puške."

"Imate li i tenkove i avione?" upitao je Mandelbaum. Sačekao je jedan tren da ovaj upije značenje, a onda brzo nastavio: "Vidite, gospodine Gantri, u

ovom gradu ostalo je nekih šest ili sedam miliona ljudi. Ako ne budemo mogli da im obezbedimo redovnu dostavu hrane, umreće od gladi. Može li vaše udruženje da pusti da sedam miliona nevinih ljudi, žena i dece umre od gladi dok vi sedite na više hrane nego što vam je potrebno? Ne. Vi ste pošteni ljudi. To ne možete."

"Ne znam", smrknuto je rekao Gantri. "Pošto je ta rulja iz grada prošlog meseca prošla kao stampedo..."

"Verujte mi, gradska vlada uradila je sve što je mogla da ih spreči. Delimično nismo uspeli, panika je bila prevelika, ali sprečili smo da ceo grad ne krene na vas." Mandelbaum je prstima napravio most i prosuđivački rekao: "Sad, ako ste baš prava čudovišta, onda ćete pustiti ostale da umru ovde. Samo što to oni neće. Pre ili kasnije, svi će se sjetiti na vas, a onda je sve propalo."

"Naravno. Naravno." Gantri je trljao svoje velike šake. Nekako se on našao u odbrambenom položaju. "Nije da mi 'očemo da pravimo probleme, tamo na selu. Samo ... ovaj, mi vam uzgajamo hranu a vi je ne plaćate. Samo je uzimate. Vaši bonovi ništa ne znače. Šta s tim možemo da kupimo?"

"Sad ništa", iskreno je rekao Mandelbaum. "Ali, verujte mi, mi nismo krivi zbog toga. Ljudi ovde žele da rade. Samo, još se nismo dovoljno organizovali. Kad se to desi, naši bonovi predstavljace za vas odeću i mašine. Ali ako pustite da gladujemo... Gde ćete onda prodavati robu?"

"O svemu se tome govorilo na sastanku udruženja", odvrati Gantri. "Stvar je u tome šta mi imamo kao garanciju za vaš deo pogodbe?"

"Vidite, gospodine Gantri, mi zaista želimo kooperaciju. Toliko je želimo da smo spremni da ponudimo predstavniku vašeg udruženja mesto u gradskom veću. Kako onda možemo da vas prevarimo?"

Gantrijeve oči lukavo su se suzile. "O koliko članova veća je reč?"

Pogađali su se neko vreme i Gantri je otišao s ponudom grada o četiri

mesta koja će zadržati specijalno pravo veta u vezi s pojedinim pitanjima koja se tiču politike prema selu. Mandelbaum je bio siguran da će farmeri to prihvatiti: delovalo je kao očigledna pobeda njihove strane.

Osmehnuo se sam sebi. Kako se definiše pobeda? Pravo veta ne znači ništa, jer je politika prema selu sama po sebi pravolinijska. Grad, cela država i nacija, profitiraće od ponovnog ujedinjenja tako velike oblasti. Nagomilani dug farmerima možda nikada neće biti isplaćen - društvo se menja tako brzo da za neku godinu možda neće biti gradova - ali i to, ma kako tužno zvučalo, nije preterano važno. Sada je važno samo preživeti.

"Nort i Morgan", rekao je najavljiivač.

Mandelbaum se pribrao. Ovo će biti gadnije. Šef dokera i ljudi politički teoretičar imali su krupne zamisli i značajnu podršku, suviše veliku da bi bila slomljena silom. Ustao je da ih ljubazno dočeka.

Nort je bio krupan čovek, lica tvrdog pod naslagama sala. Morgan je bio fizički sitniji, ali oči su mu plamtele pod visokom ćelom. Izmenjali su poglede dok su ulazili, a onda prekorno pogledali Mandelbauma. Nort je zarežao zajedničko pitanje: "U čemu je stvar, zašto smo pozvani u isto vreme? Želeo sam da se nasamo vidimo."

"Žao mi je", neiskreno je rekao Mandelbaum. "Mora da je došlo do zabune. Međutim, ako nemate ništa protiv, sedite obojica na nekoliko minuta. Možda nešto zajedno smislimo."

"Nema tu nikakvog 'nešto'", lanu Morgan. "Meni i mojim sledbenicima već je muka od toga da vlada zanemaruje očigledna načela dinapsihizma. Upozoravam vas, ako se uskoro ne reorganizujete po logičkim..."

Nort ga je sklonio u stranu i okrenuo se Mandelbaumu. "Vidi, skoro sto brodova leži džabe u njujorškoj luci a Istočna obala i Evropa vrište jer 'oće da trguju. Mojim momcima je već dodi'alo da i' niko ne sluša."

"U poslednje vreme nismo imali puno veza s Evropom", sa žaljenjem je

rekao Mandelbaum. "A i kod nas je sve toliko zbrkano da bismo čak i započeli obalsku trgovinu. S čim da trgujemo? Otkud nam gorivo za te brodove? Žao mi je, ali..." Um mu je nastavio: Pravi problem je što sada nemate šta da reketirate.

"Sve to potiče od slepe tvrdoglavosti", izjavio je Morgan. "Kao što sam nepobitno dokazao, društvena integracija po psihološkim načelima koja sam ja otkrio, uklonila bi..."

A tvoj problem je u tome da želiš moć, a za sada previše ljudi traži panaceju, konačan odgovor, hladno pomisli Mandelbaum. Zvučiš intelektualno, pa oni misle da si takav; određena klasa ljudi još želi čoveka na belom konju, ali više voli kad ima udžbenik ispod ruke. Ti i Lenjin!

"Oprostite", glasno je rekao. "Gospodine Nort, šta vi predlažete da se radi?"

"Njujork je počeo kao luka i uskoro će opet da bidne luka. Ovog puta 'oćemo da se radnici koji rade u luci pošteno uključe i u vlas' nad njom."

Drugim rečima, i ti hoćeš da budeš diktator. Glasno, zamišljeno: "Možda ima nečega u tome što obojica govorite. Ali, znate, ne može sve odjednom. Međutim, gospodo, meni se čini da vaše misli teku prilično paralelnim linijama. Zašto se ne udružite i stvorite jedinstveni front? Onda će mi biti daleko jednostavnije da vaše predloge iznesem pred veće."

Morganovi bleđi obrzi buknuh su. "Grupa znojavih ljudskih mašina..."

Nortove velike pesnice stisnule su se. "Druškane, pazi šta laprdaš."

"Ne, zaista", rekao je Mandelbaum. "Obojica želite jedinstveniju vladu, zar ne? Meni se čini..."

Hmmm. Ista pomisao blesnula je u oba para očiju. Bilo je zapanjujuće lako usaditi je. Zajedno, možda, možemo ... a onda, kasnije, oslobodiću ga se...

Još su razgovarali, ali završilo se tako da su Nort i Morgan izišli zajedno. Mandelbaum gotovo da je mogao da pročita u njihovim očima sažaljenje; zar

nikada nije čuo za onu: 'Zavadi, pa vladaj'?

Nakratko, osetio je tugu. Do sada se ljudi nisu puno promenili. Sanjari su naprosto gradili više zamkove u oblacima; okoreli reketaši nisu nalazili rečnik ideja ili zamisli kojim bi se izdigli iznad sopstvenog jezika pohlepe.

Neće to dugo trajati. Nekoliko meseci, i više neće biti ni Nortova ni Morgana. Promena u njima, a i u celom čovečanstvu, izbrisaće njihovu malenkost. Ali, u međuvremenu, bili su opasne životinje i moralo se voditi računa o njima.

Posegnuo je za telefonom i nazvao broj preko mreže koja je bila dostupna samo njemu. "Halo, Bouers? Kako ide?... Vidi, spojio sam dinapsihičara i šefa reketaša. Verovatno će isplanirati neku vrstu lažnog Narodnog fronta, s idejom da se domognu mesta u veću i da na silu sve preuzmu - državna revolucija, coup d'etat, nazovi to kako ti drago... Aha. Upozori naše agente u obema partijama. Želim potpune izveštaje. Onda ćemo upotrebiti te agente da ih nahuškamo jedne na druge... Ma, da, nikad nisam čuo za savez nestabilniji od tog. Malo pažljivog potezanja konopaca i oni će zariti noževe ... jedni u druge. A onda, kad milicija počisti ostatke plemenskog rata, počecemo propagandnu kampanju u korist zdravog razuma... Naravno, biće malo škakljivo, ali možemo mi to da ostvarimo..."

Na trenutak, dok je spuštao slušalicu, lice mu se izobličilo od starog bola. Upravo je osudio jedan broj ljudi, od kojih je većina bila samo zbunjena i zavedena, na smrt. Ali tu nije bilo pomoći. Morao je da spase živote nekoliko miliona ljudskih bića - cena nije bila nerazumna.

"Nemirno sedi stražnjica šefa", promrljao je i pogledao u listu za sastanke. Imao je još sat pre nego što stigne predstavnik iz Albanija. To će tek biti nezgodno. Grad je svakoga dana kršio državne i nacionalne zakone - morao je - i guverner je bio besan. Želeo je da vrati celu državu pod svoju vlast. To nije bila nerazumna želja, ali vreme za to još nije sazrelo; a kad konačno bude,

stari oblici vlasti više neće biti značajniji od razlike između homousijanca i homojuisijanca. Ali biće potrebno puno ubeđivanja da čoveka iz Albanija uveri u to.

U međuvremenu, međutim, sat vremena biće slobodan. Nećkao se delić sekunde da li da se posveti radu na novom sistemu deljenja hrane ili planovima za proširenje zakona i reda u spoljašnje kvartove Džersija. Onda je oboje sklonio u stranu, zbog poslednjih izveštaja o situaciji s vodom.

10.

U laboratoriji je vladao polumrak koji je još više pojačavao pulsirajuće svetlo u srcu mašine, čudesno plavo i nemirno između namotaja i nepokretnih merača. Dok se nagnjao iznad njega, Grinevaldovo lice imalo je boju leša.

"Pa", bespotrebno je rekao, "izgleda da je to - to."

Prebacio je glavni prekidač, električno brujanje je prestalo a svetlo se ugasio. Za trenutak je stajao i zamišljeno gledao uspavanog pacova unutar namotaja. Žice nalik na dlake vodile su s njegovog obrijanog tela do merača iznad kojih su stajali Johanson i Luis.

Luis klimnu. "Brzina nervnih veza opet je skočila." Izuzetno pažljivo dodirnuo je brojčanike osciloskopa. "I baš pada na krivu koju smo predvideli. U redu je, stvorili ste inhibitorsko polje." Biće potrebno još testova, detaljnijih istraživanja, ali to se može prepustiti asistentima. Glavni problem bio je rešen.

Grinevald je posegnuo unutra debelim rukama, ali je neobično pažljivo izvadio pacova i počeo da skida sonde. "Jadničak", promrmljao je, "Pitam se ne činimo li mu uslugu."

Korint, rasejano pogrbljen na stolici, oštro podiže pogled.

"A kakvu korist ima od inteligencije?" ustrajao je Grinevald. "Samo mu pomaže da shvati užas sopstvene situacije. U stvari, kakvu korist svi mi imamo od nje?"

"A je l' bi se ti vratio onda?" upita Korint.

"Bih." Grinevaldovo četvrtasto plavo lice odjednom je bilo prkosno. "Da, bih. Nije dobro previše misliti, ili misliti suviše jasno."

"Možda", prošapta Korint, "možda si u pravu. Nova civilizacija - ne samo njena tehnologija, već njen celokupni sistem vrednosti, svi njeni snovi i nadanja - moraće da bude sagrađena iznova, a to će trajati generacijama. Mi smo sada divljaci i nosimo svu jalovost bivstvovanja divljaka. Nauka ne predstavlja celinu života."

"Ne", kazao je Luis. "Ali naučnici - baš kao i umetnici svih vrsta, rekao bih - u najvećoj su meri sačuvali zdrav razum jer su imali cilj u životu, imali su od čega da krenu, imali nešto izvan sebe, čemu mogu da posvete sve što poseduju. Njegovo bucasto lice blesnulo je osmehom mačora. "Takođe, Pite, kao starog gurmana, očaravaju me sve ove nove mogućnosti. Da, nema više umetnosti i muzike koje bi ushićivale, ali ja ništa manje ne uživam u dobrom vinu i kuhinji; u stvari, moja percepcija je povišena, ima nijansi za koje ranije nikad ne bih rekao da postoje."

Bio je to čudan razgovor, koji se sastojao od malo reči i mnogo gestova i izraza lica ubačenih u simultanu raspravu o tehničkim problemima.

"Pa", rekao je Johanson, "dobili smo naše inhibitorsko polje. Sad je na vama neurolozima da ga detaljno proučite i otkrijete šta se može očekivati da će se dogoditi sa životom na Zemlji."

"A-ha", rekao je Luis. "Ja sad, međutim, više neću da radim na tome, osim kao kibicer. Broncini i Mekendrjus umeju te stvari. Ja se pridružujem psihološkom odeljenju, koje ne samo da je zanimljivije, već je i od većeg praktičnog značaja. Ja ću se baviti neurološko-kibernetičkim vidom njihovog rada."

"Naša stara psihologija gotovo da je beskorisna", klimnuo je Korint. "Previše smo se promenili da bismo još razumeli sopstvenu motivaciju. Zašto

većinu vremena provodim ovde kad bi možda trebalo da idem kući da pomognem Šili da se i sama prilagodi? Naprosto ne mogu da odolim, moram da istražujem ovu novu oblast, ali... Da bismo iznova počeli, na racionalnoj osnovi, moraćemo da saznamo nešto o dinamici čoveka... Što se mene tiče, i ja se skidam s ove bebice, sad kad smo zaista uspeli da generišemo polje. Rosman želi da počnem da radim na njegovom projektu svemirskog broda čim uspem da se organizujem."

"Svemirski brod ... putovanje brže od svetlosti, a?"

"Tako je. Zasniva se na jednom principu talasne mehanike za koji se pre promene nije znalo. Generisaćemo psi-talas koji... Nije važno, objasniću ti to kad završiš s učenjem tenzorske analize i matrične algebre. U zajednici s još nekima ovde radim na projektu toga, dok čekamo ljude i materijal za početak gradnje. Jednom kad dobijemo brod, trebalo bi da možemo da stignemo gde god hoćemo, širom galaksije."

Dve niti su se spojile. "Bežimo od nas samih", rekao je Grinevald.

"Bežimo u svemir da bismo se spasli." Na trenutak, četiri čoveka su ćutala i razmišljala.

Korint je ustao. "Idem kući", grubo je rekao.

Dok je silazio stepenicama, um mu je predstavljao lavirint isprepletenih misaonih lanaca. Većinom je razmišljao o Šili, ali nešto je šaputalo i o Helgi, a tu su tekli i dijagrami i jednačine, vizija jezovitog beskrajja kroz koji se Zemlja vrti kao komad prašine. Čudesno izdvojen delić njega hladno je proučavao tu mrežu misli da bi naučio kako radi i uvežbao sebe da upravlja sopstvenim potencijalima.

Jezik. Ljudi iz Instituta, koji su se međusobno poznavali, nehotice su razvijali nov komplet komunikacionih simbola, delikatnu i moćnu stvar u kojoj je svaki gest imao određeno značenje, a ubrzan mozak slušaoca, bez svesnog napora, popunjavao je praznine i hvatao mnogobrojne nivoe

značenja. Bio je gotovo suviše efikasan; čovek je odavao svoje najdublje biće. Čovek budućnosti verovatno će hodati duhovno go, baš kao i telesno, a Korint nije bio siguran da mu se to sviđa.

Ali, onda, tu su bili on i Šila; međusobno razumevanje učinilo je njihov razgovor nejasnim svakom strancu. A širom sveta postojalo je na hiljade, na milione grupa koje su stvarale sopstvene dijalekte na bazi iskustva iz prošlosti, koje nije bilo podeljeno sa celokupnim čovečanstvom. Mora se pronaći neki arbitrarni jezik za ceo svet.

Telepatija? Više nije bilo sumnje da postoji, bar kod nekih ljudi. Mora se istražiti vančulno opažanje kad se stvari malo stišaju. Bilo je toliko toga, a život je tako kratak!

Korintje zadrhtao. Strah od ličnog nestanka trebalo bi da bude adolescentna reakcija; ali, na neki način, svi ljudi opet su bili adolescenti, na jednoj novoj osnovi, i to ne deca, bebe.

Pa, nema sumnje da će biolozi tokom sledećih godina pronaći neke načine da produže životni vek, da ga možda produže na vekove. Ali da li je to, na posletku, poželjno?

Izišao je na ulicu i ugledao automobil koji mu je Rosman obezbedio. Bar, cinično je pomislio dok je ulazio u njega, rešen problem s parkiranjem. Nema više nekadašnjeg saobraćaja.

U stvari, nema više Njujorka. Veliki gradovi nisu imali pravo ekonomsko opravdanje. On je došao iz malog grada i još voleo planine, šume i more. Ipak, bilo je nečega u ovom larmadžijskom, mahnitom, prenaseljenom, teškom, neljudskom, moćnom gradu, čije će odsustvo ostaviti prazno mesto u svetu koji će doći.

Bilo je to vruće veče. Košulja mu se zalepila uz telo, a vazduh se činio gust. Iznad, između zgrada koje su tamnele i mrtvih neonskih reklama, toplotne munje blede su treptale i cela zemlja žudela je za kišom. Njegovi

farovi pravili su mutne otkose kroz gumasto crnilo.

Napolju je bilo više kola nego pre nedelju dana. Grad gotovo da se umirio; rat između lukaša i dinapsihičara, suzbijen pre dve nedelje, kao da je bio poslednji izliv nasilja. Sledovanja su još bila mala, ali ljudi su se vraćali na posao, i biće im to dovoljno da prežive.

Korint se parkirao iza svoje stambene zgrade i pešice prešao do pročelja. Služba za racionisanje električne energije nedavno je dozvolila da se liftovi ponovo mogu u njoj koristiti, što je bio akt milosrđa. Nije mu se dopadalo što se pešice peo petnaest spratova u vreme kada zaista nije bilo struje.

Nadam se... Razmišljao je o Šili, ali je ostavio misao nedovršenu. Mršavila je, jadnica, i nije dobro spavala, a ponekad bi se probudila sa suvim vriskom u grlu i slepo posegnula za njim. Žalio je što ga posao toliko odvaja od nje. Jako joj je bilo potrebno društvo. Možda bi mogao da joj nađe neki posao, da joj ispuni vreme.

Kada je izišao na svom spratu, hodnik je bio mračan, osim mutnog noćnog svetla, ali svetlost je zračila ispod njegovih vrata. Bacio je pogled na sat i video da je prošlo vreme kada bi obično išla u krevet. Znači, ni večeras ne može da spava.

Pokušao je da uđe, ali su bila zaključana, pa je pokucao. Učinilo mu se da je iznutra čuo ublažen krik i zalupao je jače. Otvorila je vrata tako naglo da je gotovo pao unutra.

"Pite, Pite, Pite!" Pribila se uz njega i drhtala. S rukama oko nje, osetio je kako su joj rebra tik uz kožu. Svetlost svetiljke koja je ispunjavala sobu bila je oštra i nekako blistala u njenoj kosi. Kada je podigla lice, video je da je ono vlažno.

"Šta je bilo?" upitao je. Govorio je glasno, starim manirom, a glas mu je odjednom zadrhtao.

"Živci." Uvukla ga je unutra i zatvorila vrata. U spavaćici i bade-mantilu

izgledala je patetično mlada, ali u njenim očima bilo je nečeg prдавnog.

"Vruća noć za bade-mantil", rekao je, pokušavajući da dođe do glasa.

"Bilo mi je hladno." Usne su joj drhtale.

Njegova usta postala su oštra linija, pa je seo u fotelju i povukao je u krilo. Obrglila ga je, privlačeći ga u zagrljaj, i on je osetio kako joj telo treperi.

"Ovo nije dobro", rekao je. "Ovo je najgori napad koji si imala."

"Ne znam šta bih radila da još nisi došao", bezizražajno je rekla.

Onda su počeli da razgovaraju, novim spletom reči i gestova, zvukova i tišina i zajedničkog prisećanja, koji je bio samo njihov.

"Previše sam razmišljala", rekla mu je. "Ovih dana svi previše razmišljamo." Pomozi mi, najdraži! Silazim u mrak i samo ti me možeš spasti.

"Moraš na to da se navikneš", tupo je odgovorio. Kako mogu da ti pomognem. Ruke mi posežu za tobom i sklapaju se oko praznine.

"Ti imaš snage..." zavapila je. "Daj je i meni!" Noćne more svaki put kada pokušam da spavam. Budim se i vidim svet i ljude kao treptaje u hladnoći i ništavilu, praznini na rubu večnosti. Ne mogu da podnesem tu viziju.

Umor, bespomoćnost: "Ja nemam snage", rekao je. "Ja samo nekako uspevam da to podnesem. Moraš i ti."

"Drži me čvrsto, Pite", lik oca, "drži me", procvilela je. Stišćući se uz njega kao da će je on zaštititi od spoljašnjeg crnila i tame iznutra, i stvari koje iz njih izranjaju: "Nemoj nikad da me pustiš!"

"Šila", rekao je. Voljena: ženo, ljubavnice, družice. "Šila, moraš da izdržiš. Sve ovo je samo posledica povećane sposobnosti razmišljanja ... predstavljanja, rukovanja podacima i snovima koje si sama stvorila. Ništa drugo."

"Ali to menja mene!" Užas smrti sad se uselio u nju. Borila se s tim s nečim nalik na žudnju: "...I gde je nestao naš svet? Gde su sve naše nade, planovi i zajedništvo?"

"Ne možemo da ih vratimo", odvratio je. Praznina, nepovratnost: "Sad moramo da smislamo šta ćemo dalje."

"Znam, znam ... i ne mogu!" Suze su joj blistale duž obraza. "Oh, Pite, sad više plačem zbog tebe", možda čak neću moći ni da te volim, "nego zbog sebe."

Pokušao je da ostane miran. "Preveliko povlačenje od stvarnosti dovodi do ludila. Ako poludiš..." Nezamislivost.

"Znam, znam", rekla je. "Predobro, Pite. Drži me čvrsto."

"A ne pomaže to što znaš..." rekao je i zapitao da li će inženjeri ikada moći da pronađu snagu loma ljudskog bića. Osetio je da je veoma blizu odustajanja.

11.

Leto je bledele dok se planeta okretala ka zimi. Jedne tople, pozne septembarske večeri Mandelbaum je sedeo pored prozora zajedno sa Rosmanom. Izmenjivali su, tiho, tek poneku reč. Soba je bila neosvetljena, puna noći. Duboko dole, na Menhetnu, sjajile su se svetle tačke. Nije to bio mahniti blesak i plam ranijih dana, već svetlost miliona domova. Iznad, preko neba, razlivala se mutnoplava luminiscencija, trepereći i blistajući na rubu vidljivog. Empajer stejt bilding bio je okrunjen gorućom sferom nalik na malo sunce koje se spustilo, a nemiran vazduh sadržao je slabašan, golicav miris ozona. Dva muškaraca su mirno sedela, odmarala se i pušila duvan koji ponovo postao teško dostupan; Mandelbaumova lula i Rosmanova cigareta kao dva rumena oka u sumračnoj sobi. Čekali su smrt.

"Supruga", rekao je Rosman s dozom blagog prekora. Moglo je to biti shvaćeno kao: Još ne shvatam zašto ne bi rekao ženi za ovo i bio večeras s njom. Možda vam je to poslednje veče u životu.

"Rad, grad, vreme", i prдавno sleganje ramenima, i ton pun žudnje: Oboje imamo svoga posla, ona u centru za pomoć, a ja ovde u središtu

odbrane. Nismo rekli ni gradu, ni ti, ni ja, ni nas nekoliko koji znamo. Bolje je ni ne reći, a? Ne bismo mogli da ih evakuišemo, ne bi imali ni gde da odu, a sam naš pokušaj bio bi upozorenje neprijatelju, poziv da smesta pošalju rakete. Ili možemo da spasemo grad, ili ne možemo; u ovom trenutku, ne preostaje nam ništa drugo nego da čekamo i vidimo da li odbrana deluje. Ja ne bih da uznemiravam moju Liebchen ... ona bi brinula zbog mene, dece i unučića. Ne, pustimo to da se ovako ili onako okonča. Ipak, želeo bih da smo sada zajedno, Sara i ja, cela porodica... Mandelbaum je kucnuo lulu rožnatim palcem.

Ljudi iz Brukhavena misle da će polje zaustaviti eksploziju i radijaciju, sugerisao je Rosman. Protekli mesec i nešto više naveli smo ih da rade u tajnosti, jer smo predvideli napad. Gradovi za koje smo mislili da će biti napadnuti, sada su zaštićeni ... nadamo se. Ali to je problematično. Želeo bih da to nismo morali da radimo na ovaj način.

"A na koji drugi?" Znamo, zahvaljujući našim špijunima i dedukciji, da su Sovjeti razvili svoje interkontinentalne atomske rakete i da su očajni. Revolucija kod kuće, a oružje i pomoć pobunjenicima prokrijumčareni su iz Amerike. Učiniće svoj poslednji očajnički pokušaj da nas zbrišu, mi verujemo da je napad planiran za noćas. Ali, ako ne uspeju, uprskali su stvar. Mora da su iskoristili poslednje preostale resurse da projektuju i sagrađe te rakete. "Nek se iscrpe na nama, dok pobunjenici ne preuzmu njihovu zemlju. Gotovo je s diktaturom."

"Ali šta će je zameniti?"

"Ne znam. Kad pristignu rakete, mislim da će one predstavljati poslednji trzaj životinjskog čoveka. Zar jednom nisi nazvao dvadeseti vek erom loših manira? Pre smo bili glupi ... neverovatno glupi! Sad to sve bleđi."

"I ne ostavlja ... ništa." Rosman je zapalio novu cigaretu i ugasio prethodnu. Kratkotrajno crveno svetlo pretvorilo je njegovo ispijeno lice lepih

kostiju u bareljef koji se ocrtavao iz tame.

"O, da", nastavio je, "budućnost neće nimalo ličiti na prošlost. Verovatno će još postojati društvo - ili društva - ali ona neće biti ni nalik na ona koja smo poznavali. Možda će ona biti čisto apstraktne, mentalne stvari, razmene i interakcije na simboličkom nivou. Bez obzira na to, biće boljih i lošijih društava, koja će se razviti na osnovu naših novih potencijala; ja lično mislim da će loša bujati."

"Hm." Mandelbaum je povukao jak dim iz lule. "Ako ostavimo na stranu to što moramo da počnemo od nule pa smo osuđeni da pravimo greške, zašto bi to neminovno bilo tako? Bojim se da si ti rođeni pesimista."

"Nema sumnje. Rođen sam u jednom dobu i video kako ono umire u krvi i ludilu. Čak i pre 1914. moglo se videti da svet propada. To bi od svakoga načinilo pesimistu. Ali mislim da sam u pravu. Zato što čovek, u stvari, mora da bude vraćen nazad, u potpuno divljaštvo. Ne, čak ni to: divljak ima svoj sopstveni sistem života. Čovek se vraća na ravan životinje."

Mandelbaumov gest obuhvatio je ogromnu panoramu grada. "Je li to životinjsko?"

"Mravi i dabrovi su dobri inženjeri." Ili su bili. Pitam se šta sada rade dabrovi. "Materijalni artefakti se, ipak, puno ne broje. Oni su mogući jedino zbog društvene podloge znanje, tradicije, žudnje... Oni su simptomi, ne uzroci. A podloga nam je uklonjena.

On, ne, nismo mi sve zaboravili. Ali to za nas više ne predstavlja vrednost, osim kao oruđe za čisto životinjski posao opstanka i održanja udobnosti. Razmisli o svom životu. Šta sad misliš o njegovoj svrsi? Kako ti se čine sva tvoja dostignuća iz prošlosti? Smešno!

Možeš li da sa zadovoljstvom pročitaš bilo koje veliko književno delo? Da li ti umetnost nešto pruža? Civilizacija prošlosti, s njenom naukom, umetnosšću, verovanjima i značenjima, danas je toliko neodgovarajuća da kao

da nikada nije ni postojala. Mi više nemamo civilizaciju. Nemamo ciljeve, nemamo snove, nema kreativnog rada ... ničega!"

"Oh, ne znam da li je tako", rekao je Mandelbaum, počinjući da se zabavlja. "Imamo dovoljno toga čime bismo se bavili - da sebi pomognemo, ako ništa drugo - za sledećih nekoliko godina. Moramo da započnemo stvari na svetskoj osnovi: ekonomija, politika, medicinska nega, kontrola stanovništva, zaštita; mukotrpan je to posao."

"Ali šta posle toga?" bio je uporan Rosman. "Šta ćemo onda? Šta će da radi sledeća generacija, i generacije koje će doći?"

"Naći će nešto."

"Pitam se. Zadatak da se izgradi stabilan svet jeste herkulovski zadatak, ali i ti i ja shvatamo da je za novog čoveka moguć... U pitanju je samo nekoliko godina. Ali šta onda? U najboljem slučaju, čovek može da zastane i stagnira u jednom nepromenljivom samozadovoljstvu. Užasno prazna vrsta života."

"Nauka..."

"O, da, naučnici će neko vreme imati šta da rade. Ali većina fizičara s kojim sam razgovarao u poslednje vreme misli da potencijalni domet nauke nije neograničen. Oni misle da broj spoznatljivih prirodnih zakona i fenomena mora da bude konačan i da svi moraju da budu sabrani u jednu ujedinjenu teoriju ... i da danas nismo daleko od te teorije. To nije pretpostavka koja će ikada sa sigurnošću moći da bude dokazana, ali deluje uverljivo."

A ni u kom slučaju mi svi nismo naučnici."

Mandelbaum je pogledao napolje, u tamu. Kako je tiha noć, pomislio je. Terajući um od misli na Saru i decu: "Pa, šta je s umetnošću? Razvićemo potpuno novo slikarstvo, vajarstvo, muziku, književnost, arhitekturu... i oblike koje nikada nismo ni zamišljali da postoje!"

"Ako stvorimo pravu vrstu društva." Umetnost je, tokom celokupne istorije, imala groznu naklonost ka propadanju ili okamenjavanju u obično

podražavanje prošlosti. Čini mi se da joj je potreban izazov da bi se ponovo probudila. Ali, opet, prijatelju moj, ne možemo svi biti ni umetnici.

"Ne?" Pitam se zašto svaki čovek ne bi mogao da bude i umetnik i naučnik i filozof i...

"Opet će biti potrebne vođe, i podstrek, i simbol sveta." U tome je naša današnja suštinska praznina: nismo pronašli simbol. Nemamo mit, nemamo san. 'Čovek je mera svih stvari'... pa, kada je mera veća od svega ostalog, kakva korist od nje?

"Još smo prilično sitne ribe." Mandelbaum je pokazao prema prozoru i plavičastom, blistavom nebu. Tamo je cela jedna vaseljena koja čeka na nas.

"Mislim da si na početku odgovora", polako je rekao Rosman. Zemlja je postala premala, ali astronomski prostor ... možda se u njemu krije izazov, i san koji nam je potreban. Ne znam. Sve što znam jeste da je krajnje vreme da ga pronađemo.

Onda se začuo slabašno zujanje iz telekoma pored Mandelbauma. Posegao je i pritisnuo prekidač. Onda je osetio iznenadan nalet umora. Trebalo bi da je napet, da se trese od uzbuđenja, ali on je osećao samo umor i prazninu.

Mašina je izbacila par signala: "Robotska svemirska stanica izveštava o letu raketa s Urala. Četiri treba da pogode Njujork za oko deset minuta."

"Deset minuta", zazviždao je Rosman. "Mora da imaju atomski pogon."

"Nema sumnje." Mandelbaum je okrenuo Zaštitni centar u Empajer stejt bildingu."

"Spremite mašineriju, momci", rekao je. "Još deset minuta."

"Koliko?"

"Četiri. Mora da su računali da ćemo se zaustaviti bar na tri, pa će to biti moćne zverke. Hidrogensko-litijumske bojeve glave, rekao bih."

"Četiri, a? Važi, žefe. Poželi nam sreću."

"Da poželim vama sreću?" Mandelbaum se pokvareno iskezio.

Gradu je rečeno da je projekat eksperiment s osvetljenjem. Ali kada se plavetnilo pojačalo do postojanog sjaja, nalik na krov od svetiljki, a sirene počele da zavijaju, mora da su svi pretpostavili u čemu je stvar. Mandelbaum je pomislio na muževe koji uz sebe stiskaju žene i decu i pitaju se šta bi se drugo moglo da događa. Molitva? Teško; ako religija bude postojala u budućnosti, to neće biti animizam koji je bio dovoljan u godinama slepila. Ushićenje zbog borbe? Ne, to je još jedan odbačeni mit. Divlja panika? Možda malo toga.

Rosman je shvatio jedan dobar deo istine, pomislio je Mandelbaum. Čovek sada nema šta drugo da radi, u sudnjem času, osim da vrišti od straha ili da se nadvije nad one koje voli i pokuša da ih zaštiti svojim mesom vrednim sažaljenja. Niko ne može iskreno da oseća da umire za nešto vredno. Ako uperi pesnicu prema nebesima, neće to biti zato što ga je razbesnelo zlo, već iz prostog nagona.

Praznina... Da, pomislio je, rekao bih da su nam potrebni novi simboli.

Rosman je ustao i pipanjem našao put do ormarića, otvorio je ladicu i izvadio bocu. "Sačuvao sam malo burgundca iz četrdeset druge", rekao je. Hoćeš li da piješ sa mnom?

"Naravno", rekao je Mandelbaum. Nije mario za vino, ali morao je da pomogne prijatelju. Rosman se nije plašio, bio je star i pun dana, ali nešto se u njemu gubilo. Otići kao gospodin... Pa, i to je bio neki simbol.

Rosman je sipao vino u kristalne čaše s nožicom i pružio jednu Mandelbaumu, sa samrtnom uglađenošću. Kucnuli su se i popili po malo. Rosman je ponovo seo, proveravajući ukus.

"Na dan venčanja pili smo burgundac", rekao je.

"Ma, dobro, nema potrebe za kukanjem", odvratio je Mandelbaum. "Ekрани će da izdrže. To je ona ista vrsta sile koja atomsko jezgro drži na okupu... nema ničega jačeg u vaseljeni."

"Nazdravljao sam životinjskom čoveku", rekao je Rosman. U pravu si, ovo je njegov poslednji trzaj. Ali po mnogo čemu bio je plemenito stvorenje.

"Jeste", rekao je Mandelbaum. Otkrio je najgenijalnija oružja.

"Te rakete..." One nešto predstavljaju. One su predivne, znaš, čiste i blistave, sagrađene potpuno časno. Trebalo je puno strpljivih vekova da se dostigne tačka u kojoj su one mogle biti iskovane. Činjenica da one nama nose smrt je sporedna.

Ne slažem se. Mandelbaum se zakikota, tužan, slabašan zvuk u velikoj tišini oko njega.

U sobi se nalazio veliki sat s luminiscentnim brojčanikom. Njegova velika sekundara pravila je duge, lenje krugove, jednom, drugi put, treći put. Empajer stejt bio je stub tame na mutnoplavom luku neba. Mandelbaum i Rosman sedeli su i pili, zadubljeni u sopstvene misli.

Nebesa su blesnula kao munja, nebo je iznenada postalo brilijantan pehar. Mandelbaum je pokrio zapanjene oči i pustio da čaša padne i razbije se o pod. Osetio je na koži zračnje nalik na Sunčev sjaj, kako trepće. Grad je gromoglasno tutnjao.

...dva, tri, četiri.

Posle je nastupio neki drugačiji mir, u kome su odjeci brundali i tutnjali između visokih zidova. Vetar je hujao praznim ulicama, a velike zgrade polako su se i drhtavo smirivale.

"Dovoljno uspešno", rekao je Mandelbaum. Nije osećao neku naročitu emociju. Ekran je obavio posao, grad je preživeo... U redu, može da nastavi svoj posao. Nazvao je Gradsku većnicu. "Halo, tamo. Sve je u redu? Vidi, moramo da radimo, da proverimo da li ima panike i..."

Krajičkom oka opazio je da Rosman sedi tiho, s neispijenim pićem na doručju fotelje.

12.

Korint je uzdahnuo i odgurnuo od sebe ono na čemu je radio. Večernji šum grada blago je dopirao do njega kroz prozor otvoren prema oktobarskoj jezi. Malo ga je prošla jeza, ali je zapalio cigaretu i neko vreme sedeo i pušio.

Svemirski brodovi, tupo je pomislio. Tamo u Brukhavenu grade prvi zvezdani brod.

Njegov deo projekta bio je da sračuna napone u jezgri atoma pod dejstvom pogonskog polja, zadatak donekle složen, ali ne od takvog preteranog značaja da radnici ne bi mogli da nastave da grade brod pre nego što ga on završi posao. Danas je bio tamo i gledao kako trup dobija oblik, a njegovo profesionalno 'ja' otkrilo je neku hladnu vrstu ponosa u savršenom skladu trupa. Svaki organ broda: motor, oklop, vrata, pramac i kontrole, bio je delić preciznog inženjerstva kakvo Zemlja još nije videla. Osećao se dobro kao učesnik u takvom zadatku.

Samo...

Lako je opsovao, ugasio cigaretu u pretrpanoj pepeljari i ustao. Biće to jedna od njegovih loših noći; bila mu je potrebna Helga.

Institut je brujaio oko njega dok je išao poznatim hodnicima. Sada su radili u dvadesetčetvoročasovnom ritmu, hiljadu oslobođenih umova pružalo se ka obzorju koje je iznenada eksplodiralo na način koji ni mašta nije mogla da smisli. Zavideo je mladim tehničarima. Bili su jaki, usmereni i uravnoteženi; budućnost je pripadala njima, i oni su to znali. U trideset trećoj, osećao se iscrpljen godinama.

Helga se vratila da ponovo preuzme diktaturu: postavljen na novoj osnovi, bio je to posao koji bi podrazumevao puno radno vreme normalne odrasle osobe, a ona je bila iskusna i željna rada. Pomislio je da preteruje i sa žaljenjem shvatio da je za to u najvećoj meri baš on sam kriv. Ona nikad ne bi otišla pre njega, jer mu je ponekad bilo potrebno da razgovara s njom. I sad se

tamo zaputio.

Pokucao je. Hrskav glas preko najavljiivača rekao je: "Uđi", i njemu nije promakla žudnja u njenom glasu i iznenadan blesak u očima dok je ulazio.

"Hajde da zajedno večeramo, hoćeš li?" pozvao ju je.

Izvila je obrve i on je žurno objasnio: "Šila je večeras sa gospođom Mandelbaum. Ona - Sara - dobra je prema mojoj ženi i ima onu vrstu ženskog smisla koji muškarac nikada ne može da ima. Ja sam u nedoumici..."

"Naravno." Helga je počela da sređuje papire i odlaže ih u stranu. Njena kancelarija uvek je bila uredna i bezlična; mašina je mogla da boravi u njoj. "Znaš neko mesto?"

"Znaš da u poslednje vreme mnogo ne izlazim."

"Pa, da probamo kod Rodžera. Novi noćni klub za novog čoveka." Osmeh joj je bio malo opor. "Bar im je hrana pristojna."

Ušao je u malo zajedničko kupatilo i pokušao da dotera neuredno odelo i kosu. Kada je izišao, Helga je bila spremna. Na trenutak ju je pogledao i primio svaku pojedinost u magnovenju, na način o kome nije mogao ni da sanja u izgubljenim godinama. Nisu više mogli da kriju jedno od drugog - ona s karakterističnim poštenjem, on s umornim i zahvalnim predavanjem - i prestali su da to i pokušavaju. Njemu je bio potreban neko ko će ga razumeti i ko će biti jači od njega, neko s kim će razgovarati, iz koga će crpsti snagu. On je mislio da ona samo daje, a da on samo uzima, ali tu vezu nije smeo da prekine.

Uzela ga je za ruku i izišli su na ulicu. Vazduh je bio redak i oštar u plućima; mirisao je na jesen i more. Nekoliko mrtvih listova kovitlalo se na pločniku ispred njih, mraz je već došao.

"Da prošetamo", rekla je, jer je znala šta voli. "Nije daleko."

Klimnuo je i pošli su polupraznim ulicama. Noć se moćno nadvijala nad ulične svetiljke, oko njih litice Menhetna bile su planinski crne, a samo retki

automobil ili pešak prošao bi pored njih. Korint je pomislio da promena u Njujorku oslikava u malom ono što se dogodilo sa svetom.

"Kako Šilin posao?" upitala je Helga. Korin je našao posao svojoj ženi u centru za pomoć, u nadi da će joj to podići moral. Slegnuo je ramenima i nije odgovorio. Bilo je bolje podići lice prema vetru koji je slabašno strujao između tamnih zidova. Ona je začutala; kada on oseti potrebu da razgovara, biće tu.

Skromni neonski znak najavio je Rodžerov kafe. Ušli su i otkrili plavičast polumrak, hladan i luminiscentan, kao da je sam vazduh zadržavao izmenjenu svetlost. Dobar trik, pomislio je Korint. Pitam se kako im to uspeva? - i u trenutku shvatio novo načelo fluorescencije na kome to mora da je bilo zasnovano. Možda je neki inženjer iznenada rešio da više voli da bude vlasnik restorana.

Stolovi su bili razmaknuti nešto više nego što bi to ranije bio običaj. Korint je nehajno zapazio da su raspoređeni u spiralu koja, u preseku, minimizuje korake kelnera od obedavaonice do kuhinje i nazad. Ali do njih se dokotrljala mašina na mekim gumenim točkovima i pružila im jelovnik i pisaljku, da napišu porudžbine.

Na meniju je bilo malo jela od mesa - još je bila nestašica hrane - ali Helga je uporno ponavljala da je sos od soje izuzetno ukusan i Korint je to naručio za oboje. Naravno, biće tu i aperitiv.

Kucnuli su se preko bele tkanine. Oči su joj se netremice zagledale u njegove, čekajući. "Was hael."

"Drinc hael", odgovorila je. Čežnjivo: "Bojim se da naši potomci uopšte neće razumeti naše pretke. Celo veličanstveno varvarsko nasleđe biće za njih životinjsko žvakanje, zar ne? Ponekad se naježim kad pomislim na budućnost."

"I ti", promrmljao je, i znao da je odbacila rezervisanost samo da bi njemu

bilo lakše da se oslobodi tereta.

Izišao je mali okrestar. Korint je prepoznao među njima trojicu poznatih muzičara iz vremena pre promene. Nosili su stare instrumente: žičane, par drvenih duvačkih i jednu trubu, ali i neke nove. Pa, dok se ne vrati filharmonijsko udruženje, ako se ikad i vrati, ozbiljni umetnicima biće bez sumnje drago što im se pruža šansa da sviraju u restoranu; pri tome, imaće prijemčiviju publiku nego što je to bio slučaj u prošlosti.

Oči su mu lutale po posetiocima. Bili su to ljudi običnog izgleda: radnici žuljevitih ruku rame uz rame sa mršavim činovnicima pogurenih ramena i proćelavim profesorima. Ova nova nagost je potrla sve stare razlike i svi su kretali od nule. U oblačenju pojavila se lagodna neformalnost: košulje otvorene oko vrata, sportske pantalone i farmerke, povremeni ekstravagantan eksperiment. Svakoga dana sve manje se gledalo na fizičku spoljašnjost.

Nije bilo dirigenta. Činilo se da muzičari improvizuju, uplićući i rasplićući melodije oko jednog tananog, podrazumevajućeg obrasca. Bila je to jezovita muzika, led i zelenilo severnih mora, složen, zadivljujući ritam poduprt jecajima žica. Korint se neko vreme zadubio u pokušaju da je analizira. Tu i tamo, neki akord bi pogodio neku zatomljen emocionalan ton u njemu i prsti bi mu se čvršće stegli oko vinske čaše. Par ljudi plesalo je na ovo izmišljajući sopstvene korake za vreme igre. Pretpostajao je da bi ovo u ono staro vreme nazvali džem-sešnom, ali bilo je to suviše apstraktno i suviše intelektualno za tako nešto. Još jedan eksperiment, pomislio je. Celo čovečanstvo eksperimentiše, krećući različitim putevima u svetu, odjednom bez obzorja.

Ponovo se okrenuo prema Helgi i iznenadio njene oči koje su počivale na njemu. Krv mu je navrla u lice i pokušao je da povede razgovor o bezbednim stvarima. Ali između njih postojalo je predobro razumevanje. Radili su i gledali zajedno, i sad se između njih uspostavio zajednički jezik, svaki pogled i gest značili su nešto, a značenje je treperilo napred-nazad, mešajući se i

razdvajajući, i ponovo se sastajući, sve dok to nije pretvorilo u razgovor sa svojim drugim 'ja'.

"Rad?" glasno je upitao, a to je značilo: Kako ovih dana napreduje tvoj posao?

"U redu", rekla je jednolikim glasom. Postigli smo nešto herojsko, mislim. Najvredniji posao u celokupnoj istoriji, možda. Ali nekako mi to nije previše važno...

"Drago vidim večeras", rekao je. Potrebna si mi, potreban mi je neko kad mi dođu crni sati.

Uvek ću te čekati, govore su njene oči.

Opasna tema. Sakrij se od nje.

Brzo je upitao: "Šta misliš o ovoj muzici? Čini se kao da su već na putu novog oblika koji bi odgovarao ... modernom čoveku."

"Možda", slegla je ramenima, "Ali ja još nalazim više toga kod starih majstora. Oni su bili ljudskiji."

"Pitam se da li smo mi još ljudi, Helga."

"Jesmo", odgovorila je. "Uvek ćemo ostati mi sami. I dalje ćemo znati za ljubav i mržnju, strah i hrabrost, smeh i bol."

"Ali da li istu?" meditirao je. "Pitam se."

"Možda si u pravu", rekla je. "Postaje sve teže verovati u ono u šta želim da verujem. Tako je to."

Klimnuo je i malo se nasmešio: Da, oboje to znamo, zar ne? To, i sve ostalo.

Uzdahnuo je i nakratko stisnuo pesnice: "Ponekad poželim... Ne." Šila je ta koju volim.

Prekasno je, zar ne, Pite? govore su njene oči. Prekasno je za nas dvoje.

"Igraš?" pozvao ju je. Dođi u zaborav.

"Naravno." Oh, rado, rado!

Ustali su i počeli da igraju. Osetio je njenu snagu kad joj je stavio ruku oko struka, i kao da je crpao svoju iz toga. Lik majke. rugao se njegov um. Nije važno. Muzika je sada potpunije ulazila u njega, osećao je njen neobičan ritam u krvi. Helgina glava gotovo da je bila u ravni s njegovom, ali lice joj je bilo skriveno od njega. On nije bio dobar plesač, pustio je nju da vodi, ali zadovoljstvo ritmičkog fizičkog kretanja sad je osećao oštrije nego pre promene. Za trenutak je poželeo da može da bude divljak i da igrom odagna tugu pred bogovima.

Ne, za njega je prekasno. Bio je dete civilizacije ... čak i sad; rođen je prestar. Ali šta onda radiš kad gledaš kako ti žena ludi?

Ah, Ljubavi, da l' ti i ja sa Sudbom zaveru... Kako je to bilo detinjasto! A ipak, jednom je to voleo.

Muzika se završila i oni su se vratili za sto. Mašina je donela predjelo. Korint je pridržao stolicu Helgi i tmurno prebirao po svom tanjiru. Uskoro ga je opet pogledala.

"Šila?" upitala je. Nije joj dobro ovih dana, zar ne?

"Ne." Hvala na pitanju. Korint je napravio grimasu. Posao joj pomaže da ispuni vreme, ali se uopšte ne oseća dobro. More je mračne misli i počinje da opaža stvari, a noću sanja...

Oh, najdraži moj mučeniče! "Ali zašto?" Ti i ja, većina ljudi, prilagodili smo se, više nismo nervozni; uvek sam mislila da je ona natprosečno stabilna.

"Njena podsvest..." divlja, a njena svest to ne može da kontroliše, a briga nad simptomima samo pogošava stvar... "Ona naprosto nije sazdana za tako moćan um; ona to ne može da podnese."

Oči su im se srele: Nešto je izgubljeno od stare nevinosti; sve što smo nakupili odneto nam je i sada stojimo nagi pred sopstvenom samoćom.

Helga je podigla glavu: Moramo s tim da se suočimo. Nekako moramo da guramo dalje. Ali usamljenost!

Počinjem da previše zavisim od tebe. Net i Feliks su zaokupljeni svojim poslom. Šila više nema snage, predugo se bori sama sa sobom. Ostaješ samo ti, a to za tebe nije dobro.

Ne smeta mi. To je sve što imam, sad kad to od sebe više ne mogu da sakrivam.

Ruke su im se spojile preko stola. Onda, polako, Helga je povukla svoje i odmahnula glavom.

"Bože!" Korint je stisnuo pesnice. Samo kad bismo mogli da nešto više saznamo o nama samima! Kad bismo imali psihijatriju koja deluje!

Možda ćemo uskoro. Radi se na tome. Umirujuće: "A kako tvoj posao?"

"Dobro, rekao bih." Zvezde će nam biti nadohvat ruke pre proleća. Ali koje dobro od toga? Šta će nama zvezde? Korint je zurio u svoju vinsku čašu.

"Pomalo sam pijan. Previše pričam."

"Nije važno, dragi."

Pogledao ju je. "Zašto se ne udaš, Helga? Nađi nekoga. Ne možeš mene da izvučeš iz mog ličnog pakla."

Lice joj je govorilo suprotno.

"Bolje me izbaci iz svog života", šapatom je navaljivao.

"Da li bi ti izbacio Šilu iz tvog?" upitala je.

Mašinski konobar tiho je došao da skloni tanjire i servira glavno jelo. Korint je maglovito primetio da bi trebalo da nema apetit. Zar jad tradicionalno ne donosi propadanje. Ali hrana je bila ukusna. Jelo ... pa da, neka vrsta kompenzacije, kao piće, sanjarenje, rad, ili bilo šta drugo što vam padne na pamet.

Moraš da izdržiš, govornice su Helgine oči. Šta god bilo, moraš to da preživiš, ti i tvoj zdrav razum, jer to je tvoje nasleđe ljudskosti.

Posle nekog vremena glasno je izgovorila četiri odsečne reči koje su sadržale jedno nadržavajuće značenje: "Pite, da li bi" voleo da odeš

svemirskim brodom?

"A?" Zurio je u nju tako budalasto da je morala da se nasmeje. Trenutak kasnije opet je pogovorila, ozbiljno i bezlično:

"Planirano je da bude za dva čoveka." Većinom robotizovan, znaš. Net Luis me je nagovorio da jedno mesto sačuvam za njega, kao biologa. Problem života negde drugde u vaseljeni...

Glas mu je pomalo drhtao: "Nisam znao da ti možeš da utičeš na to ko ide."

"Ne, službeno." U praksi, pošto je to u najvećoj meri projekat Instituta, ja mogu da ga dodelim bilo kojoj kvalifikovanoj osobi. Net je želeo da ja... Izmenjali su kratak osmeh. Znamo se dobro. "Ali, naravno, potreban je fizičar." Ti znaš onoliko o projektu, i uradio si onoliko koliko i bilo ko drugi.

"Ali..." Odmahnuo je glavom. "Ja bih voleo..." Ne, nema dovoljno jako reči za to. Ja bih trampio svoje šanse za besmrtnost za takvo mesto. Kada sam bio dete, ležao sam u letnjim noćima na leđima i gledao Mesec kako se rađa, i Mars nalik na crveno oko na nebu, i sanjao. "Ali, tu je Šila. Neki drugi put, Helga."

"Neće to biti dugačko putovanje", rekla je. Nekoliko nedelja izviđanja oko najbližih zvezda, pretpostavljam, da bi se testirao naš pogon i proverio jedan broj astronomskih teorija. A i ne čini mi se da je tako rizično; da mislim, zar bih te pustila na tako nešto. Kad smo već kod toga, svake večeri posmatraču nebo, osećati njegovu veliku hladnoću i stiskati palčeve. Mislim da moraš da iskoristiš tu priliku zbog mira sopstvenog uma. Pite, ti si sad izgubljena duša. Potrebno ti je da nađeš nešto što će te izdignuti iznad tvojih problema, iznad celog ovog našeg sveta vrednog sažaljenja. Nasmešila se. "Možda ti je potrebno da pronadeš Boga."

"Ali, kažem ti, Šila..."

"Ima još nekoliko meseci do polaska broda." U međuvremenu, svašta se

može dogoditi. Ja sam neprestano u dodiru sa najnovijim psihijatrijskim istraživanjima, postoji jedan novi kurs tretmana koji obećava. Pružila je ruku preko stola da dodirne njegovu. "Razmisli o tome, Pite."

"Hoću", promumlao je.

Deo njega shvatio je da mu ona pruža tu kolosalnu priliku kao trenutnu odstupnicu, nešto što bi prekinulo krug njegovih briga i mračnog raspoloženja. Ali to nije bilo važno. U svakom slučaju, delovalo je. Kada je ponovo izišao na ulicu, s njom, podigao je pogled prema nebu, kroz izmaglicu ugledao nekoliko sunaca, i osetio u sebi nalet uzbuđenja.

Zvezde! Neba mu, zvezde!

13.

Te godine sneg je poranio. Jednog jutra Brok je izišao iz kuće i ceo svet bio je beo.

Za trenutak je stajao i gledao preko širokog poteza zemlje, brda i polja, i zemljanih puteva, prema obzorju boje čelika. Bilo je to kao da nikada pre nije video zimu: golo crno drveće na pozadini neba, tišina bez vetra, otežali krovovi i prozori okovani mrazom i jedna jedina vrana koja stoji na hladnom telefonskom stubu, tamna i beznadežna. I zaista, pomislio je, nikada i nisam - ne istinski.

Sneg je ugrejao vazduh, ali dah iz nozdrva još mu se maglio, i osećao je peckanje po licu. Pljesnuo je ruku o ruku, zapanjujuće glasan prasak u tišini, naduvao obraze i glasno rekao: "Pa, Džoi, izgleda da nas čeka sledeća polovina godine. Beo Dan zahvalnosti, a ne bi me iznenadilo da i Božić bude beo."

Pas je podigao pogled prema njemu i razumeo većinu, ali bez mnogo namere da mu odgovori. Nagon ga je obuzeo i on je nastavio da jurca i laje, ne bi li probudio farmu svojom bukom.

Jedna mala, zdeposta prilika, tako natrontana da su samo proporcije ruke i noge ukazivale da nije ljudska, izišla je iz kuće, stresla se i brzo doskakala da bi stala do čoveka. "Hladno", promrmljala je. "Hladno, hladno, hladno."

"Bojim se da će biti još hladnije, Mejtabel", rekao je Brok i spustio ruku na krznom prekrivenu glavu šimpanze. Još se plašio da majmuni neće preživeti zimu. Pokušao je da za njih uradi sve što može - napravio je odeću, dodelio im što je moguće više poslova u kući ili štali, gde je toplo - ali njihova pluća i dalje su bila krhka.

Očajnički se nadao da će ostati živi. Uprkos svojoj urođenoj neodgovornosti i lenjosti, herojski su radili uz njega; sam ne bi mogao da se spremi za zimu. Ali i više od toga - postali su prijatelji, neko s kim je mogao da priča, sad kad su između sebe uspostavili neki primitivni govor. Oni nisu imali puno toga da kažu, a njihov skakavački um nije mogao da se zadrži na jednoj temi; međutim, prekinuli su njegovu samoću. Za smeh je bilo dovoljno da samo sedi i da gleda kako prave vragolije u prostoriji za vežbanje, koju im je namestio, a smeh je bio postao retka stvar.

Začudo, Mejtabel je preuzela najveći deo poslova u dvorištu farme, dok se njen mužjak, Džimi, bavio kuvanjem i spremanjem po kući. Bili su snažni i pametni pomagači, ma šta radili.

Teško je prešao preko dvorišta - njegove čizme kaljale su devičansku belinu - i otvorio vrata štale. Talas životinjske topline pogodio ga je kada je stupio u polumrak, a snažan smrad bio je omamljujući. Mejtabel je otišla da donese seno i mleveni kukuruz za stoku - petnaest krava, dva konja i beskrajn oblik slonice Džambo - dok se Brok posvetio muži.

Ono stoke što je ostalo kao da je zapalo u spokojno prihvatanje novog poretka. Verovala mu je, činilo se da je neka vrsta neformalnog boga, a danas će morati da pogazi njihovu veru. Više nema svrhe odlagati, to će samo otežati stvar.

Vrata su se uz škripu otvorila i Vah-Vah se dogegao unutra, pronašao stolicu za mužu i pridružio se Broku. Nije ništa pričao, a svoj posao mehanički je obavljao; međutim, to nije bilo ništa neobično. Brok je pretpostavljao da Vah-Vah nije sposoban za govor, osim za neartikulirano mucanje i roktanje, po kome je i dobio ime.

Imbecil se negde pre nekoliko nedelja dovukao jednog dana, iscepan, prljav i nasmrt gladan. Mora da je pobjegao iz nekog sanatorijuma - mali, čvornovat grbavac, neodređenih godina, sa spljoštenom glavom, ružnom toliko da čovek i ne želi da ga gleda, i sa prazninom u očima. Vah-Vahova inteligencija se očigledno povećala, baš kao i svačija, ali to nije promenilo činjenicu da je defektan, fizički, baš kao i mentalno.

On nije bio naročito dobrodošao. Do tada je najveći deo žetve već bio obavljen, a bilo je dovoljno brige oko zaliha preko zime i bez tih dodatnih usta. "Ubijem ga, šefe", rekao je Džimi i posegao za nožem.

"Ne", rekao je Brok. "Ne možemo biti tako grubi."

"Uradim to brzo i lako", iskezio se Džimi, probajući oštricu noža na ispruženom palcu. U njemu bilo je očaravajuće prostote džungle.

"Ne. Ne još, u svakom slučaju." Brok se umorno osmehnuo. Uvek je bio umoran, uvek je imalo nešto da se radi. Mi smo izgubljene ovce, a čini se da sam ja ovan predvodnik. Svi mi moramo da živimo u svetu koji nas ne želi. Trenutak kasnije dodao je: "Potrebno nam je, uz to, još puno isečenih drva."

Vah-Vah se prilično snašao; bio je bezopasan otkako ga je Džimi - verovatno uz pomoć štapa - oslobodio nekih neželjenih navika. A Brok je zbog toga bio još uvereniji da mora da ima mnogo njih kao što je on, onih koji se bore da prežive kada je civilizacija postala prevelika da bi se brinula o njima. Na kraju, pretpostavljao je, moroni će morati da se nekako okupe, da ustanove zajednicu i...

Pa, zašto to ne priznati? Bio je usamljen. Ponekad je depresija zbog

samoće bila gotovo samoubilačka. Nije bilo nikoga kao on, nikog u celom zimskom svetu, a on nije radio ništa drugo osim ono što je potrebno za opstanak. Trebalo mu je srodstvo.

Završio je mužu i izveo životinje napolje, da se razmrdaју. Rezervoar za vodu bio je zamrznut, ali slonica Džambo kljovom je razbila tanku pokoricu i sve su se životinje okupile da piju. Kasnije, tokom dana, moraće da upregne slonicu da ispumpa još vode, za slučaj nužde, i da je prenese do rezervoara. Džambo je sada izgledala prilično dlakavo; Brok je tek sada shvatio da dlaka izraste na slonu kada nema džungle, koja je struže, ili let-lampi ljudskih vlasnika, da je skinu.

On sam otišao je do plasta sena s druge strane ograde za ovce. Morao je da oko nje sagradi širok zid, da spreči stado da ne probije živu ogradu i preždere se, pa su sada ovce zazirale od njegovih ograda. Božanska zamisao! Pitao se kakva se vrsta čudnih tabu-pomisli kreće u ovim uskim lobanjama.

Čak i pre promene ovce su bile životinje koje su imale sopstvenu ličnost, i on je svaku od njih četrdeset poznavao baš kao što bi poznavao bilo kog čoveka. Osorna, promućurna Georgina u žurbi je gurala u stranu pitomu Psihu; debela stara Marija Antoaneta spokojno je stajala i žvakala, ne mičući se, Džo-devojka sama za sebe raskošno je plesala po snegu; tu je bio i stari ovan Napoleon, prstenastih rogova, kraljevski veličanstven, suviše svestan nadmoći da bi bio nadmen. Kako da ubije nekog od njih?

Ipak, tu nije bilo pomoći. On, Džoi i Vah-Vah ne mogu da žive na senu, čak ni na nespretno samlevenom brašnu, jabukama i povrću iz spremišta; Džimi i Mejtabel bi takođe mogli da jedu čorbu; tu su i koža i loj, čak i same kosti možda bi vredelo sačuvati.

Samo, koja da to bude?

Georgina mu se nije naročito dopadala, ali ona je bila predobra da bi je ubio; bila mu je potrebna njena krv u budućem stadu. Draga Džo-devojka,

Marija koja je došla i onjušila mu ruku, koketna Mardži, stidljiva Džeri i srčana Eleanora... Koju će od svojih prijateljica pojesti?

"Oh, zaveži, rekao je sam sebi. Davno si se već odlučio.

Zviznuo je Džoiu i otvorio vratašca na ogradi. Ovce su znatiželjno podigle pogled prema njemu dok su prelazile od hranilišta, gde su završile jelo, do senika gde su se odmarale. "Dovedi ovamo Psihu, Džoi", rekao je.

Pas je odmah krenuo, skačući po smetovima kao bakrena vatra. Mejtabel je izišla iz pilićarnika i tiho čekala da učini ono što mora. U ruci je imala nož.

Džoi je gurkao Psihu a ovca ga je gledala s nekom vrstom stidljivog čuđenja. Pas je zalajao, glasan jasan studen zvuk, i blago je ugrizao za bok. Onda je pošla, rijući kroz sneg, i izišla kroz vratašca. Stala je tamo i podigla pogled prema Broku.

"Ajde, devojčice", rekao je. "Ovuda."

Zatvorio je vratašca i zaključao ih. Džoi je oterao Psihu za ugao pilićarnika, van domašaja pogleda stada.

Svinje su bile gadne i pametne da se krene od njih; štaviše, videle su premnogo klanja svoje vrste u ranijim danima. Ovce nisu znale. Brok je mislio da će, ako odvede par njih tokom zime, i nikad ih ne vrati, one naprosto prihvatiti to kao činjenicu, ne razmišljajući o tome. Na kraju će čovek, naravno, ako želi da živi sa svojim životinjama, morati da u njih usadi neku vrstu ... pa, religije ... koja zahteva žrtvovanje.

Brok je zadrhtao od pomisli na to. On nije bio skrojen za ulogu Moloha. Ljudska rasa bila je dovoljno zlokobna i da ne postane pleme bogova koji piju krv.

"Ovamo, Psiha", rekao je.

Stajala je i mirno ga posmatrala. On je skinuo rukavice, ona mu je liznula dlanove; jezik joj je bio topao i vlažan, na njegovoj znojavoju ruci. Kada ju je počeošao iza ušiju, ona je zablejala, sasvim blago, i primakla mu se.

Iznenada je shvatio tragediju životinja. One nisu evoluirale za ovakvu inteligenciju. Čovek, sa svojim rukama i svojim govorom, morao se razviti kao stvorenje koje razmišlja; osećao se kod kuće sa svojim mozgom. Čak i ovo iznenadno, slamajuće opterećenje znanjem nije za njega bilo preveliko, jer je intelekt uvek bio potencijalno neograničen.

Ali ostale zverke su živele u harmoniji, vođene svojim nagonima kroz veliki ritam sveta, sa tačno onoliko inteligencije koliko im je potrebno za opstanak. Bile su neme, ali to nisu znale; nikakvi duhovi nisu ih pohodili, duhovi žudnje, samoće ili zbunjenog čuđenja. Sada su bile bačene u taj apstraktni beskraj u koji nikada nije trebalo da dospeju, i to ih je izvodilo iz ravnoteže. Nagon, jači nego kod čoveka, bunio se protiv stranog, a mozak, nepodešen za komunikaciju, nije čak mogao ni da izrazi šta je tu pogrešno.

Ogromna, ravnodušna surovost toga bila je gorka pilula u čovekovom grlu. Vid mu se pomalo zamutio, ali kretao se divljačkom brzinom, stao iza ovce, srušio je, i ispružio joj grlo prema nožu. Psiha je jednom beknula, i on joj je u očima ugledao užas spoznate smrti. Onda je majmunica zadala udarac, ona se nakratko zakoprcala, a onda umirila.

"Uzmi ... uzmi..." Brok je ustao. "Uzmi je sama, Mejtabel. Hoćeš li?" Otkrio je da mu je neobično teško da govori. "Nek ti Vah-Vah pomogne. Ja imam druga posla."

Polako se udaljio, teturajući se pomalo, a Džoi i Mejtabel izmenjali su nesigurne poglede. Njima je ovo bio samo posao; nisu znali zašto bi njihov vođa plakao.

14.

Vang Kao je teško radio kada je prorok stigao. Bila je zima i oko sela zemlja je bila bela i kruta dokle god je oko dopiralo; ali proleće će ponovo doći, i biće potrebno orati, a svi volovi su odmaglili. Ljudi, žene i deca

moraće da vuku plugove, a Vang Kao je želeo da im što više olakša rad. Rastavljao je jedan traktor koji je ostao bez goriva, poslednje sećanje na komuniste, u potrazi za kugličnim ležajevima, kada se proneo glas da preko polja stiže stranac.

Vang Kao je uzahnuo i prestao da radi. Nespretno je prošao kroz polumrak kolibe koja je predstavljala kovačnicu, zgrabio pušku i par preostalih čaura, i nabacio je na postavljen plavi kaput. Bila je dobar prijatelj, ta puška, služila ga je tokom mnogo stotina milja posle raspada armije u pobuni, dok je išao kući. Tada je još bilo komunističkih trupa na slobodi, a da ne pominjemo izgladneli narod koji se odao pljački. Čak i sad, čovek nije mogao da bude siguran ko može da bude pridošlica. Poslednji stranac došao je u sjajnoj letelici naprosto da pronese glas da postoji nova vlada pod kojom će svi ljudi biti slobodni; ali vlada je bila daleko i još nije bila jaka; ljudi moraju da se sami brane kada se za to ukaže potreba.

Njegovi susedi čekali su napolju, pomalo drhteći na hladnoći. Neki od njih takođe su imali pušle, a ostali su bili naoružani samo noževima, toljagama i vilama. Bled dah im je izlazio iz nozdrva. Iza njihove linije, žene, deca i starci stajali su na dovracima, spremni da se bace u zaklon.

Vang Kao je žmirkao preko snega. "Samo je jedan čovek", rekao je. "Ne vidim da ima oružje."

"Jaše na jednom magarcu a vodi drugog", odvratio je sused.

Ovde je nešto bilo čudno. Ko je mogao da upravlja životinjama posle velike promene? Vang Kao je osetio trnce duž vrata.

Čovek koji im se približavao bio je star. Smešio se ljubazno i, jedna po jedna, puške su se spustile. Ali bilo je čudno kako je slabašno obučen, kao da je leto. Dojahao je do ljudi i pozdravio ih prijateljski. Niko ga nije pitao za cilj njegovog puta, ali oči koje su ga posmatrale bile su dovoljno ljubopitljive.

"Zovem se Vu Hsi", rekao je, "i imam poruku za vas, koja bi mogla da

bude značajna."

"Uđite, gospodine", ponudio ga je Vang Kao, "i prihvatite naše siromašno gostoprinstvo. Mora da vam je strašno hladno."

"Ma ne, nije", rekao je stranac. "To je deo moje poruke. Ljudi ne moraju da se smrznu ako nemaju toplo odeo. Sve je u saznanju kako da se ne smrznete."

Prebacio je jednu nogu preko magarčevog vrata i nagnuo se napred. Slab leden vetrić mrsio mu je gustu sedu bradu. "Ja sam jedan od mnogih", nastavio je. "Moj gospodar nas je naučio i sad mi idemo i učimo druge, a nadamo se da će neki od onih koje naučimo i sami postati proroci."

"Dobro, a šta je to što učite, gospodine?" upitao je Vang Kao.

"To je samo odgovarajuća upotreba mozga", odvratio je Vu Hsi. "Moj gospodar bio je naučnik u Fenčouu, a kada je došla velika promena, on je uvideo da je to promena u tome kako čovek razmišlja, pa se posvetio izučavanju najboljih načina da se iskoriste ove nove moći. Ovo ovde je samo skroman početak, ali mi osećamo da i to može poslužiti svetu."

"Svi mi sad možemo da razmišljamo slobodnije i snažnije, gospodine", rekao je Vang Kao.

"Da, ja sam očigledno među vrednim ljudima, pa ipak moje reči sadržaće nešto novo. Razmislite, ljudi, koliko često um, volja, nadvladava slabost tela. Razmislite koliko dugo ljudi ostaju živi tokom bolesti, gladi i iznurenosti, kad bi svaka druga zverka davno ispustila dušu. Onda razmislite koliko mora da su te moći veće sada, samo kad bi čovek mogao da ih upotrebi."

"Da", povio je glavu Vang Kao. "Vidim da ste nadvladali studen zime."

"Danas nema toliko hladnoće da naškodi čoveku ako mu je znano kako da mu neprestano topla krv kola. To je sitnica." Vu Hsi je slegnuo ramenima.

"Uzvišen um može mnogo toga da učini s telom; ja, na primer, mogu da vam pokažem kako da naložite rani da prestane da boli i krvvari. Ali to kako da se

sporazumevate sa životinjama i sprijateljite s njima, kako da se prisetite svake najsitnije pojedinosti koju ste ikada videli ili čuli, kako da nemate ni osećanja, ni želja, sem onih za koje um kaže da su dobre, kako da s drugim ljudima razgovarate kao duša s dušom a da ni ne otvarate usta, kako da ramišljate o tome koliko je svet stvaran a da ne zapadnete u uzaludne maštarije - to bi vam, moje je skromno mišljenje, mnogo više koristilo na duge staze."

"Zaista, poštovani gospodine, koristilo bi, ali mi nismo toga dostojni", sa strahopoštovanjem izjavio je Vang Kao. "Hoćete li sad ući i večerati s nama?"

Bio je to veliki dan za selo, uprkos tome što je novost tako tiho došla. Vang Kao je razmišljao kako će uskoro nastupiti veliki dan i za ceo svet. Pitao se na šta će svet da liči kroz deset godina - a čak i njegova strpljiva duša jedva je čekala da to vidi.

S druge strane portova, nebo je bilo ledeno i tamno, a milion mraznih sunaca bilo je razbacano po elementarnoj noći. Mlečni put tekao je kao reka zračenja, Orion divovski stajao nasuprot beskraju, a sve je bilo hladno i tiho.

Svemir je ležao oko broda kao okean. Zemljino sunce smanjivalo se dok se brod udaljavao prema beskonačnom; sad su tu bili samo noć, mir i titanski sjajna lepota nebesa. Dok je gledao te zvezde - svaka džinovski plamsaj - i osećao njihovu užasnu odvojenost, Piter Korint je osetio kako mu je duša klonula. Ovo je bio svemir, posezanje s one strane mašte, svetovi onostran svetova, a svaki, u svojoj svojoj krasoti, ništa u poređenju s tajnom koja je to sadržala.

"Možda ti je potrebno da pronađeš Boga."

Pa ... možda i jeste. Morao je bar da pronađe nešto što je veće od njega.

Uzdanuvši, Korint se okrenuo nazad, metalnoj toploti kabine, zahvalan konačnosti. Luis je sedeo, gledao brojanike i žvakao ugašenu cigaru. Na njegovom okruglom rumenom licu nije bilo zanosa, a zviždukao je neku

pesmu za sebe; međutim, Korint je znao da je ogromna hladnoća posegnula i dodirnula i njega.

Biolog je tek neznatno klimnuo glavom. Radi kao sat. Psi-pogon, ekrani, gravitacija, ventilacija, servouređaji ... lep nam je čamac!

Korint je pronašao stolicu i seo, zgrбивši svoju vitku figuru i skrstivši ruke oko jednog kolena. Usmereni prema zvezdama! Bila je to pobeda, možda najveće dostignuće u istoriji, jer je garantovalo da će uvek biti istorije, okrenutosti prema spolja, koja čoveku neće dopustiti da zauvek stagnira na svojoj maloj planeti. Samo, nekako, on, kao pojedinac, nije osećao zanos osvajanja. Ovo je bilo preveliko za trube.

Oh, uvek je intelektualno znao da je svemir daleko izvan domašaja poimanja, ali to je bilo mrtvo slovo na papiru, bezbojno, veličina deset na n-ti stepen i ništa više. Sada je to bilo njegovo delo. Doživeo ga je, i više nikada neće biti onaj isti čovek.

Vođen silom snažnijom od raketa, oslobođen ajnštajnovskih granica brzine, brod se opirao čitavoj masi vasseljene, a kada je putovao brže od svetlosti, uopšte nije imao brzinu u pravom smislu te reči. Njegova najverovatnija pozicija utvrđivala se na zagonetan način, za čije bi objašnjenje bila potrebna potpuno nova grana matematike. On je generisao sopstveno pseudogravitaciono polje, njegovo gorivo bila je sama masa ... bilo koja masa, smrvljena u energiju, devet puta deset na dvadeseti erga po gramu. Njegovi ekrani, koji su kompenzovali Doplerov efekat i aberaciju, pokazivali su go odsev svemira očima koje ga nikada bez pomagala ne bi pogledale. Nosio je, pružao utočište i hranio tovar krhkog organskog tkiva, a oni koji su išli njime, kao bogovi, spoznavali su svoju smrtnost sa potpunom i nekako ushićujućom jasnoćom.

Jer, uprkos svemu, delovao je nedovršeno. U hitnji da se dovede do kraja hiljadugodišnji posao u roku od nekoliko meseci, graditelji su propustili da

ugrade mnogo toga što su mogli, kompjutere i robote koji bi brod u potpunosti učinili automatskim. Posada je svojim promenjenim mozgovima mogla da računa jednako brzo i tačno koliko i bilo koja mašina do sada sagrađena, ne bi li rešila parcijalne diferencijalne jednačine višeg reda neophodne za odgovarajuće upravljanje brodom. Projekat se obavljao gotovo očajničkom brzinom, s maglovitim shvatanjem da novo čovečanstvo mora da pronađe granicu. Sledeći brod biće drugačiji, a najveći broj razlika biće zasnovan na podacima koje će prvi doneti.

"Merač kosmičkog zračenja prilično je stabilan", rekao je Luis. Spoljašnja strana trupa bila načičkana uređajima i njihovim zaštitnim poljima. Mislim da to zauvek odbacuje teoriju solarnog porekla.

Korint je klimnuo glavom. Čini se da vaseljena - bar do udaljenosti do koje su došli - sadrži kišu naelektrisanih čestica koje jure kroz kosmos, nepoznatog su porekla i imaju jednako nepoznat cilj. Ili, da li one uopšte imaju bilo kakve određene polazne tačke? Možda su one sastavni deo kosmosa, nalik na zvezde i magline. Profesionalni naučnik u njemu neizmerno je želeo da to sazna.

"Mislim", rekao je, "da će čak i kratka putovanja koje možemo da preduzmemo u ovom malom delu galaksije, uzdrmati najveći deo astrofizičkih teorija iz prošlosti." Moraćemo da izgradimo potpuno novu kosmologiju.

"A i biologiju, mogu da se kladim", progundao je Luis. Spekulišem neprestano još od promene, a sad sam sve više ubeđen da su mogući oblici života koji nisu zasnovani na ugljeniku. "Pa, videćemo."

Videćemo ... kakva čarobna fraza!

Čak i za Sunčev sistem biće potrebne dekade istraživanja. Šila ... čovek je nadržastao animizam krštavanja svojih dela, ali Korint je ostao dovoljno sentimentalno da brod, kad razmišlja o njemu, naziva imenom svoje žene ... već na probnom letu posetila je Mesec; njeno stvarno putovanje započelo je

krugom oko Venere, pri čemu je zaronila da pogleda vetrovit, peščani pakao otrovne površine, zatim stanka na Marsu, gde je Luis podivljao nad nekim adaptacijama koje je otkrio kod biljnih oblika, a onda napolje. Tokom jedne neverovatne nedelje dva čoveka videla su dve planete i otišla onostran njih. Sazvežđe Herkul ostalo je za njima: nameravali su da pronađu rubove inhibitorskog polja i sakupe podatke o njemu; zatim hitac ka Alfa Kentauru, da vide da li Sunčev najbliži sused ima planete, a zatim nazad kući. Sve za jedan mesec!

Biće skoro proleće kada se vratim...

Kada su otišli, pozna jesen još je okivala Zemljinu severnu poluloptu. Bilo je hladno, mračno jutro. Oblaci koji su nisko leteli ličili su na razvejan dim pod gvozdenim nebom. Brukhaven, masivan i razasut, bio je gotovo sakriven od njih, zamrljan snegom i izmaglicom, a grad iza nije se ni mogao videti.

Nije bilo mnogo ljudi da gleda kako uzleću. Naravno, Mandelbaum je bio tamo, zgrbljen u prestareloj i iznošenoj odeći; Rosmanov visok, mršav lik kruto je stajao s jedne njihove strane; par prijatelja, neki poznanici s posla, iz laboratorija i radionica ... to je bilo sve.

Helga je došla u skupocenom krznenom kaputu; otopljen sneg blistao je poput dijamanta u pažljivo sakupljenoj plavoj kosi. Njena draguljski čvrsta mirnoća govorila je mnogo toga Korintu... Pitao se koliko će moći da izdrži posle odlaska broda pre nego što počne da plače... ali se rukovao s njom, i nije našao reči. Stoga je ona razgovarala s Luisom, a Korint je poveo Šilu s druge strane broda.

U zimskom kaputu izgledala je mala i krhka. Meso se otkrivilo s nje, fine kosti isticale su se ispod kože, a oči su joj bile ogromne. U poslednje vreme postala je tako tiha; sedela je i gledala pored njega, a tu i tamo bi zadrhtala. Ruke koje su ležale u njegovima bile su užasno mršave.

"Ne bi trebalo da te ostavljam, dušo", rekao je, koristeći sve reči u starom

maniru i izgovarajući ih tetošćim glasom.

"Neće to dugo da traje", odgovorila je bezizražajno. Nije bila našminkana, a usne su joj bile bleđe nego što bi trebalo. "Mislim da mi je sve bolje."

Klimnuo je. Psihijatar, Kernes, bio je dobar čovek, debeljuškast očinski tip, sa mozgom kao brijač. Priznao je da je njegova terapija eksperimentalna, tapkanje po nepoznatoj tami novog ljudskog uma, ali i da je imao uspeha s nekim pacijentima. Odbacujući varvarsko sakaćenje mozga hirurškim putem ili šokovima, on je osetio da određeno vreme udaljavanja od poznatog pruža žrtvi priliku da, uz pomoć psihijatra, obavi ponovnu procenu vrednosti, neophodnu...

("Promena je bila ranije nikad viđen psihički šok za svaki organizam koji je posedovao nervni sistem", rekao je doktor Kernes. "Srećnici ... ljudi jake volje, odlučni ljudi, oni čije je zanimanje slučajno ili neophodno bilo upravljeno spolja, a ne introspektivno, oni kojima je naporno razmišljanje uvek bilo prirodan i drag proces ... oni izgleda da su se prilagodili bez puno štete; iako ja verujem da ćemo svi mi do groba nositi ožiljke od tog šoka. Ali oni manje srećni upali su u neurozu koja je u mnogim slučajevima postala duboka psihoza. Vaša žena, doktore Korint ... da budem iskren ... opasno je blizu ludila. Njen prethodni život, u suštini neintelektualan i zaštićen, nije je pripremio za jednu tako radikalnu promenu u njenom biću; činjenica da nije imala decu o kojoj bi se brinula i nikakvih problema oko pukog opstanka, koji bi je zabavili, omogućila je da se celokupna sila spoznaje okrene prema njenom ličnom karakteru. Stara prilagođavanja, kompenzacije, zaštitna zaboravljivost i samoobmane, koje svi mi imamo, više ne pomažu, a ona nije bila sposobna da pronađe nove. Briga zbog simptoma, prirodno ih povećava, zatvara krug. Ali, ja mislim da mogu da joj pomognem; vremenom, kada sve ovo budemo bolje shvatili, možda će biti moguće i potpuno izlečenje... Koliko još? Kako mogu da znam? Ali teško više od par godina, po brzini kojim se

nauka sad razvija; a u međuvremenu gospođa Korint moći će da nađe dovoljno kompenzacije da bi bila srećna i uravnotežena.")

"Pa..."

Iznenadan užas u njenim očima: "Oh, Pite, dragi, dragi, budi pažljiv tamo napolju! Vрати mi se!"

"Hoću", rekao je i ugrizao se za usnu.

("Da, izvrsno će joj doći ... ja bar mislim ... ako odete na tu ekspediciju, doktore Korint. Briga zbog vas zdravija je od mozganja o senkama koje joj stvara njen odbegli um. Pomoć će okrenuti njenu psihičku orijentaciju napolje, gde joj je i mesto. Ona nije po prirodi introvertna...")

Za trenutak ih je obavio nalet snega i sakrio od sveta. Poljubio ju je i znao da će se, tokom svih godina koje su pred njim, sećati toga kako su joj usne bile hladne i kako su drhtale pod njegovim.

Zemlja je duboko, šuplje odzvanjala, kad da i sama planeta drhti od hladnoće. Iznad njihovih glava gorela je transatlantička raketa, usmerena prema Evropi, na nekoj misiji novoustanovljenog svetskog poretka. Korintove oči bile su na Šili. Obrisao joj je sneg iz kose i osetio njenu mekoću, i pod prstima osetio dečje udubljenje njenog potiljka. Slabašan, tužan smeh rastao je u njemu.

Sa pet reči, očima, rukama i usnama, rekao joj je: "Kada se ponovo vratim kući ... a kakav će to tek biti povratak! ... očekujem da ćeš biti dobro i da ćeš izumeti robotsku domaćicu da budeš slobodna za mene. Ja ne želim da nas ništa u celoj vasseljeni tada uznemirava."

A ono što je mislio bilo je: O, najdraža moja, budi tu za mene, kao što si uvek bila, Ti koja si mi sve na svetu. Neka ne bude više tame među nama, Ti dete svetlosti, neka budemo sami kao što smo jednom bili, jer u protivnom sve vreme sveta zauvek ostaće prazno.

"Pokušaću, Pite", prošaptala je. Pružila je ruku i dodirnula mu lice. "Pite",

rekla je, zadržano.

Luisov glas s druge strane trupa, izobličen vetrom, zvučao je oštro:
"Ukrčavanje za sve one koji ukrčavaju!"

Korint i Šila imali su vreme za sebe, a ostali su poštovali tu potrebu. Kada je fizičar zastao u vazdušnoj bravi da mahne za oproštaj, bio je dobro iznad zemlje, a Šilina prilika bila je sasvim mali obris na blatnjavom snegu.

Sunce je bilo samo malo sjajnija zvezda na njihovom tragu, gotovo izgubljena u vrvećem mnoštvu sunaca, ovde kod orbite Saturna. Sazvežđa se nisu promenila, bez obzira na sve milje koje su ostale za njima. Ogromni krug Mlečnog puta i daleki, tajanstveni namotaji drugih galaksija blistali su jednako daleko kao što su bili kada je prvi polučovek podigao oči prema nebu i zapitao se. Nije bilo vremena, ni udaljenosti, samo beskraj koji nadrasta milje i godine.

Šila je oprezno prodirala napred brzinom dobro ispod brzine svetlosti. Na rubovima inhibitorskog polja Luis i Korint su pripremali telemetrijske rakete koje će ispaliti u oblast gušćeg fluksa.

Luis se vragolasto smeškao pacovima u kavezu koje je nameravao da pošalje u jednom od torpeda. Njihove perličaste oči netremice su ga gledale, kao da su znale. "Jadničci", rekao je. "Ponekad se baš vašljivo osećam." Dodao je, uz širok osmeh: "Ostatak vremena se tako i ponašam, ali to je zabavno."

Korint nije odgovorio. Gledao je napolje, prema zvezdama.

"Tvoj problem je", rekao je Luis, "što život uzimaš preozbiljno. Uvek si to činio, a posle promene nisi se izmenio. Evo ja, ja sam, po definiciji, savršen! Ja uvek nađem nešto što ću proklinjati i nad čim ću plakati, ali ima bar isto toliko toga neobuzdano smešnog. Ako postoji Bog bilo kakve vrste - a posle promene sve više mislim da ga može biti; možda sam postao maštovitiji -

onda je Česterton bio u pravu što je u Njegove osobine uključio smisao za humor." Pucnuo je jezikom. "Jadni stari G. K. Č.! Šteta što on nije poživio da vidi promenu. Kakve paradokse bi on smislio!"

Zvonce alarma prekinulo je njegov monolog. Obojica su se trgnuli i pogledali indikatorsko svetlo koje je treptalo kao crveno oko, uključeno-isključeno, uključeno-isključeno. Jednovremeno, talas vrtočnice prešao je preko njih. Korint je zgrabio držače stolice; želudac mu se podigao.

"Polje ... približavamo se zoni..." Luis je lupio po dugmetu na složenom kontrolnom panelu. Glas mu je bio napet. "Moramo da se iščupamo odavde..."

Pun pogon unazad! Ali to nije bilo tako lako, ne kad je u pitanju bilo potencijalno polje koje je moderna nauka izjednačavala sa ultimativnom stvarnošću. Korint je odmahnuo glavom ... borio se s mučninom ... i nagnuo se da pomogne. Ovaj prekidač ... ne, onaj drugi...

Bespomoćno je pogledao u tablu. Igla je prešla crvenu oznaku, premašili su brzinu svetlosti, i još su ubrzavali: poslednja stvar koju bi poželeli. Šta da se radi?

Luis je odmahnuo glavom. Znoj se blistao na širokom licu. "Bočni vektor", prodahtao je. "Tangencijalno kretanje..."

Kod psi-pogona nije bilo konstanti. Sve je bilo nepromenljivo, funkcija mnogo komponenti koje zavise od potencijalnih gradijenata, i jedne od drugih. Postavka za 'napred' mogla bi pod novim okolnostima da postane postavka za 'nazad', a tu je i princip neodređenosti koji se mora uzeti u obzir, bezuzročni haos individualnih elektrona, zaravnjene krive verovatnoće, nezamisliva složenost koja je stvorila zvezde, planete i misleća ljudska bića. Kompozicija misli kloparala je Korintovim mozgom.

Vrtočnica je prošla i on je pogledao Luisa s užasom koji je rastao. "Pogrešili smo", promrmljao je. "Polje raste brže nego što smo to mislili."

"Ali, čoveče, Zemlja je danima izlazila iz njega, pri relativnoj brzini..."

"Onda mora da smo pogodili neki drugi deo konusa, neki oštrije definisan; ili se možda oština vremenom menja, po nekom zakonu koji nismo mogli ni da pretpostavimo..." Korint je postao svestan da Luis zuri u njega, otvorenih usta.

"A?" rekao je drugi čovek, ali polako!

"Rekao sam... Šta sam rekao?" Korintovo srce poče da lupa u panici. Izgovorio je tri ili četiri reči, napravio par znakova, ali Luis ga nije razumeo.

Naravno da nije! Nisu bili pametni kao nekad, nijedan od njih.

Korint je progutao knedlu a jezik kao da mu se odrvenio. Polako, običnim engleskim, ponovio je ono što je mislio.

"Oh, da, da." Luis je klimnuo, previše sleđen da bi bilo šta dodao.

Korintu je mozak delovao lepljivo. Nije bilo drugog izraza. Zavojno se spuštao u tamu, nije mogao da razmišlja, sa svakom proletelom sekundom stropoštavao se nazad, ka životinjskom čoveku.

Saznanje je delovalo kao udarac. Nenamerno su se zarili u polje koje je Zemlja napustila, ono ih je usporavalo, vraćali su se na ono kakvi su bili pre promene. Sve dublje i dublje brod je ulazio, u sve jači fluks, a oni više nisu bili dovoljno inteligentni da ga kontrolišu.

Sledeći brod biće tako urađen da se ovo ne može desiti, pomislio je kroz haos. Pretpostaviće šta se dogodilo... Ali kako nama to može pomoći?

Ponovo je pogledao napolje; zvezde su treperile u njegovom vidnom polju. Polje, mahnito je pomislio, mi ne znamo njegov oblik niti dokle se pruža. Mislim da se krećemo tangencijalno; možda ćemo ubrzo izići iz konusa ... ili ćemo možda sledećih sto godina biti zarobljeni u njemu.

Šila.

Pognuo je glavu; usled fizičkog mučenja zbog nenadanog ćelijskog prepodešavanja suviše se jadno osećao da bi još mogao da razmišlja, pa je zaplakao.

Brod je nastavio put u tamu.

15.

Kuća je ležala na Long Ajlendu, iznad širokog žala koje se spuštalo prema moru. Jednom je pripadala nekom bogatom posedu, pa su je drveće i visok zid zaklanjali od sveta.

Rodžer Kernes zaustavio je kola pod tremom sa stubovima i izišao napolje. Stresao se malo i nabio ruke u džepove kada se sirova vlažna hladnoća sklopila oko njega. Nije bilo vetra, ni senki, samo kasni sneg, gust, tužni sneg koji je tiho padao iz niskog neba, hvatao se na prozorskim oknima i topio na zemlji, kao suze. S očajanjem se zapitao da li će proleće ikada doći.

Dobro... Trgnuo se i zazvonio na vrata. Bilo je posla. Morao je da pregleda pacijenta.

Šila Korint mu je otvorila vrata. Još je bila mršava, s očima tamnim i ogromnim na bledom licu deteta; međutim, više nije drhtala i potrudila se da očešlja kosu i obuče haljinu.

"Zdravo", rekao je i nasmešio se. "Kako si danas?"

"Oh... dobro sam." Nije ga pogledala u oči. "Hoćeš li da uđeš?" Povala ga je hodnikom čije skorašnje krećenje nije sasvim uspelo da stvori veselu atmosferu koju je Kernes želeo. Ali čovek ne može da ima sve. Šila je mogla da se smatra srećnom što je imala celu kuću i jednu prijatnu stariju ženu ... morona ... da joj pomaže i da se s njom druži. Čak i danas mnogo znači ako ti je muž važan čovek.

Ušli su u dnevnu sobu. Vatra je pucketala na ognjištu, a pogled se pružao na plažu i nemirni okean. "Sedi", ponudila je Šila, nezainteresovano. Ona se bacila u fotelju i ostala da nepomično sedi, očiju prikovanih za prozor.

Kernesov pogled sledio je njen. Kako se teško valjalo more. Čak i iznutra, mogao je da čuje kako struže o obalu, prevrće kamenje, struže svet kao zubi

vremena. Bilo je sivo i belo pri rubu sveta, konji sa belim jahačima koji topću i galopiraju; o kako strašno glasno ržu!

Pribirajući misli otvorio je aktovku. "Imam još neke knjige za tebe", rekao je. "Tekstovi iz psihologije. Kazala si da te zanima."

"Jesam. Hvala." Glas joj je bio bezbojan.

"Sad beznadežno zastareli, naravno", nastavio je. "Ali mogu ti pružiti uvid u osnovne principe. Moraš sama da uvidiš u čemu je tvoj problem."

"Mislim da uviđam", rekla je. "Sad mogu da mislim mnogo jasnije. Vidim koliko je vasseljena hladna i koliko smo mi mali..." Pogledala ga je sa strahom na usnama. "Želela bih da ne razmišljam tako dobro!"

"Jednom kad uspostaviš vlast nad svojim mislima, biće ti drago zbog njihove moći", blago je rekao.

"Želela bih da mogu da vratim stari svet", rekla je.

"Bio je to okrutan svet", odgovorio je. "Bolje nam je bez njega."

Klimnula je. Jedva da je mogao da čuje njen šapat: "O vojniče, što prazan ležiš na zimi, u kosi ti je mraz i tama iza očiju. Neka bude tama." Pre nego što je stigao da se zabrinuto namrgodi, glasno je nastavila: "Ali tada smo voleli i nadali se. Postojali su kafići i ljudi koji su se u sumrak smejali, bilo je muzike i plesa, piva i sendviča sa sirom u ponoć, jedrenja, nepojedenih pica, brige zbog poreza, naših privatnih šala, bilo nas je dvoje. Gde je sad Pit?"

"Brzo će se vratiti", žurno je rekao Kernes. Nije bilo svrhe podsećati je da zvezdani brod kasni već dve nedelje. "On je dobro. O tebi moramo da razmišljamo."

"Da." Skupila je veđe, ozbiljno. "Još me pohode. Senke, mislim. Reći niotkuda. Ponekad gotovo da imaju smisla."

"Možeš li mi ih reći?" upitao je.

"Ne znam. Ova kuća je na Long Ajlendu, dugom ostrvu, žudnom ostrvu, ostrvu žudnje... Gde je Pit?"

Nešto malo se opustio. Ovo je bila nešto očiglednija asocijacija nego ona koju mu je prethodni put iznela. Šta je to bilo? Ali kad sve mraz okuje, a vreme tako mračno postane da i lakoća je teret, reci mi onda šta ispod počiva... Možda je lečila sebe u tišini svoje samoće.

Nije mogao da bude siguran. Stvari su se toliko promenile. Um shizofreničara išao je u predele kroz koje ga nije mogao pratiti, novi obrasci naprosto još nisu bili kartirani. Ali pomislio je da se Šila ponaša nešto zdravije.

"Ne bih smela da se igram s njima, znam", naglo je rekla. "To je opasno. Ako ih uzmeš za ruku, one će te pustiti da ih neko vreme vodiš, ali onda neće da ti puste ruku."

"Drago mi je da si to shvatila", rekao je. "Ti treba da uvežbaš svoj um. Misli o njemu kao o alatki, ili mišiću. Prođi kroz vežbe koje sam ti dao o logičkim procesima i opštoj semantici."

"Jesam." Zakikotala se. "Pobedonosno otkrivanje očiglednog."

"Dobro", nasmejao se, "bar ti je toliko bolje da možeš da začikavaš."

"Oh, da." Čupkala je nit na tapacirungu. "Ali gde je Pit?"

Izbegao je pitanje i proveo je kroz seriju rutinskih testova asocijacija na reči. Njihova dijagnostička vrednost bila je gotovo ništavna - svaki put kad bi ih sprovodio, reči kao da su poprimale drugačije značenje - ali mogao je da doda rezultate u sopstvene registre podataka. Na kraju će imati dovoljno materijala da pronađe skriveni obrazac. Ova nova tehnika n-dimenzionalnog konformalnog preslikavanja obećavala je, mogla je iznedriti konzistentnu sliku.

"Moram da idem", rekao je na kraju. Potapšao ju je po ruci. "Biće ti dobro. Seti se, ako ti ikada bude potrebna pomoć, ili samo društvo, ako si u stisci, samo me pozovi."

Nije ustala, ostala je da sedi i gleda za njim sve dok nije zamakao za vrata.

Onda je uzdahnula. Ne volim te, doktore Surovi, pomislila je. Izgledaš kao buldog koji me je jednom ujeo, pre mnogo stotina godina. Ali tako te je lako prevariti!

Stara pesma prošla joj je kroz glavu:

Mrtav je i gotov, damo,
Mrtav je i gotov;
Nad glavom mu travnat tepih,
Povrh njega korov.

Ne, rekla je onom drugom koji je pevao u njenoj glavi. Odlazi.

More je režalo i tutnjalo, sneg je sve gušće padao na prozore. Osetila je kao da se svet sklapa oko nje.

"Pite", prošaptala je. "Pite, dušo, toliko si mi potreban. Molim te, vrati se."

16.

Izleteli su iz polja i sledećih nekoliko minuta bilo je stravično. Onda:

"Gde smo?"

Nepoznata sazvežđa svetlucala su oko njih i tišina je bila tako enormna da im je njihovo disanje u sopstvenim ušima delovalo glasno i oštro.

"Ne znam", zavapio je Luis. "I nije me briga. Aj' pusti me da spavam."

Oteturao se duž uske kabine i bacio na ležaj; drhtao je od mučnine. Korint ga je za trenutak posmatrao kroz maglu u koju se pretvorio njegov vid, a zatim se vratio zvezdama.

Ovo je smešno, oštro je rekao samom sebi. Opet si slobodan. Opet ti mozak radi punom parom. Onda ga koristi!

Telo mu se treslo od bola. Živa bića nisu predviđena za ovakve promene. Iznenadan povratak u staru nejasnost, tupi dani koji blede u nedelje dok brod

nekontrolisano srlja dalje, a onda trenutani izlazak, čist svemir i nervni sistem koji se ponovo pali na punu snagu... To bi trebalo da ih ubije.

Proći će, proći će, ali u međuvremenu brod jednako ide dalje; svaka sekunda koja proleti ostavlja Zemlju još dalje. Zaustavi ga!

Seo je i uhvatio se za držače na stolici; borio se protiv suve mučnine.

Mirnoća, poželeo je, sporost, smiri srce koje juri, opusti mišiće koji se trzaju o njihove kosti, založi vatre života i pusti ih da se polako razgorevaju kao što bi i trebalo.

Pomislio je na Šilu koja ga čeka, i taj lik je postao postojana tačka u kovitlacu vasseljene. Postepeno, osetio je da se snaga širi onako kako on to želi. Bila je to svesna borba da zaustavi neredovne udisaje pluća, ali kada je dobio tu bitku, srce kao da se samo smirilo. Probadanje je prestalo, drhtanje se zaustavilo, oči raščistile i Piter Korint je postao potpuno svestan sebe.

Ustao je, osetio u kabini opor smrad izbljuvka i aktivirao mašinu koja je to počistila. Gledao je ekrane i prikupljao sliku neba. Brod je mnogo puta mogao da promeni brzinu i pravac na svojoj slepoj trci nebesima; mogli su da se nalaze bilo gde u ovom kraku galaksije, ali...

Ipak, bili su tu Magelanovi oblaci, duhovi na pozadini noći, a ta rupa crnine mora da je Vreća uglja, a onda velika maglina u Andromedi... Sunce mora da leži negde u onom pravcu. Oko tri nedelje putovanja maksimalnom pseudobrzinom; onda će, naravno, morati da prokrstare lokalnom oblasti da pronađu običnog žutog patuljka koji je čovekovo sunce. Za to ostaviti nekoliko dana, ili nedelja. Bolje nego mesec dana!

Tu nema pomoći, ma kako nestrpljiv bio. Emocija je, uzgred, psihofiziološko stanje i, kao takva, mora se kontrolisati. Korint je, željom, istisnuo iz sebe bes i jad, usadio mirnoću i odlučnost. Prišao je komandama i rešavao njihov matematički problem onoliko koliko je to mogao s nedovoljnim brojem dostupnih podataka. Nekoliko kratkih kretnji rukama

zaustavilo je let broda, okrenulo ga i hitnulo ka Suncu.

Luis je bio u nesvesti i Korint ga nije budio. Neka prespava šok ponovnog prilagođavanja. Fizičar je ionako želeo malo privatnosti, da bi razmišljao.

Misli su mu se vratile groznim nedeljama u polju. Kada su bili u njemu, on i Luis, njihovi životi otkako ga je Zemlja napustila delovali su snoliko. Jedva da su mogli i da zamisle šta su radili; nisu mogli ni da razmišljaju ni da osećaju onako kako su to oni drugi oni radili. Misaoni lanci koji su za nekoliko meseci omogućili reorganizaciju sveta i gradnju broda bili su suviše tanani i razgranati da bi ih pratio životinjski čovek. Posle nekog vremena, njihov razgovor i očajnički planovi pretočili su se u apatiju beznađa, i zatim su tupo čekali da ih slučaj oslobodi, ili ubije.

Dobro, pomislio je Korint rubom uma koji je radio desetak stvari odjednom, tako se i zbilo, oslobođeni smo.

Sedeo je i gledao čudesnu divotu nebesa, a shvatanje da ide kući i da je još živ i zdravog razuma, radosno je pulsiralo u njemu. Ali hladnokrvnost koju je poželeo sebi, obavijala ga je kao oklop. Može je odbaciti kad za to bude vreme, i hoće, ali sama ta činjenica bila je neodoljiva.

Trebalo je da predvidi da će do ovoga doći. Nema sumnje da su mnogi na Zemlji i sami to otkrili, ali kako je komunikacija još bila isprekidana, još nije mogao da se pronese glas o tome. Ljudska istorija je, u jednom smislu, predstavljala beskrajnu borbu između nagona i inteligencije, nevoljni ritam organizma i samostvorenih obrazaca svesti. Ovde, onda, leži konačna pobeda uma.

Jer to mu je iznenada došlo. Šok ponovnog vraćanja na punu neuralnu aktivnost ubrzao je promenu koja je latentno postojala u njemu. Međutim, za sve normalno čovečanastvo mora da će ona uskoro doći... Postepeno, kontinualno možda, ali uskoro.

Promena u ljudskoj prirodi i ljudskom društvu, do koje će ovo da dovede,

bila je van domašaja čak i njegove mašte. Čovek će još imati motivaciju, još će želeći da radi nešto, ali moći će da svesno bira šta želi. Njegova ličnost moći će da se sama prilagodi intelektom shvaćenim zahtevima situacije u kojoj se nalazi. On neće biti robot, ne, ali neće ni podsećati na ono što je bilo u prošlosti. Kada se nove tehnike u potpunosti razviju, nestaće psihosomatskih bolesti, pa čak će se i organske nevolje u velikoj meri moći kontrolisati voljom; nema više bola; svaki čovek moći će da nauči dovoljno o medicini da može da se za ostalo brine, i više neće biti doktora.

Na kraju ... neće biti smrti?

Ne, verovatno ne i to. Čovek je još jako konačna stvar. Čak i sad, on ima prirodna ograničenja, kakva god ona bila. Istinski besmrtan čovek na kraju bi bio satrt težinom sopstvenog iskustva, potencijali njegovog nervnog sistema bili bi iscrpljeni.

Bez obzira na to, životni vek od mnogo vekova trebalo bi da bude dostižan; a sablasti starosti, laganom raspadanju zvanom senilnost, doći će kraj.

Protejski čovek - intelektualni čovek - beskonačnost!

Zvezda se nije mnogo razlikovala od Sunca... Malo veća, malo crvenija, ali imala je planete, a jedna od njih ličila je na Zemlju. Korint je usmerio brod u atmosferu na noćnoj strani.

Detektori su obrađivali površinu. Nije bilo druge radijacije osim pozadinskog zračenja, što je označavalo da se ne koristi atomska energija; ali bilo je gradova u kojima su same zgrade sijale hladnom svetlošću, i mašina i radija i komunikacije širom planete. Brod je zabeležio glasove koji su govorili u noći, da bi se kasnije možda mogao i jezik da analizira.

Domoroci, viđeni i fotografisani u deliću sekunde dok je brod nečujno proletao iznad njih, bili su humanoidni, dvonožni sisari, mada su imali

zelenkasto krzno, šest prstiju na ruci i sasvim neljudske glave. Dok su se tiskali u svojim gradovima, gotovo patetično su nalikovali gomilama u starom Njujorku. Oblik je bio tuđinski, ali sam život i njegove skromne želje bili su isti.

Inteligencija, druga rasa umova, čovek nije sam u ogromnosti prostor-vremena - nekada bi to obeležilo čitavu epohu. Sada je samo potvrđivalo hipotezu. Korintu su se prilično dopala stvorenja koja su hodala ispod njega, zaželeo im je dobro, ali oni su bili samo još jedna vrsta lokalne faune. Životinje.

"Čini se da su daleko senzibilniji nego što smo to mi bili u starim danima", rekao je Luis dok je brod pravio zavojnicu oko kontinenta. "Ne vidim nikakve dokaze priprema za rat; možda su prerasli to pre nego što su osvojili mašinsku tehnologiju."

"Ili je možda ovo planetarna univerzalna država", odgovorio je Korint. "Jedna nacija je konačno porazila sve ostale i prisajedinila ih. Moralo bi se malo proučiti ovo mesto da bi se to saznalo, a ja, pod jedan, ne nameravam da se ovde zastavljam da to obavim."

Luis je slegnuo ramenima. "Rek'o bih da si u pravu. 'Ajdemo onda - kratak prelaz oko noćne strane i nek za sada ostane na tome."

Uprkos samokontroli koja se razvijala u njemu, Korint je morao da se bori s besom nestrpljenja. Luis je bio u pravu u svom navaljivanju da bar istraže zvezde koje su ležale na putu do kuće. Niko neće stradati na Zemlji ako sačeka neku nedelju više na njihov povratak, a informacije će biti dragocene.

Nekoliko sati posle ulaska u atmosferu, Šila ju je ponovo napustila i krenula ka zvezdama. Planeta se brzo gubila iza njenog pogonskog trupa, sunce je bilo sve manje i na kraju nestalo, jedan ceo živi svet - život, evoluciju, istorijske epohe, borbu, slavu i prokletstvo, snove, mržnje i

strahove, nadu, ljubav i žudnju, celo slojevito postojanje hiljada miliona razumnih bića - progutala je tama.

Korint je pogledao napolje i dopustio da drhtaj obeshrabrenosti slobodno prođe kroz njega. Kosmos je bio prevelik. Bez obzira koliko brzo čovek leteo kroz njega, bez obzira koliko daleko on dosega u budućnosti i koliko moćno delao, biće to samo kraćušan blesak u jednom zaboravljenom uglu velike tišine. Ova jedna jedina trunka prašine galaksije bila je tako nepojmljivo ogromna da čak i sada njegov mozak nije mogao da je čitavu obuhvati; čak i za milion godina, ona neće biti sva spoznata; a onostran toga i onostran toga ležala su blistava ostrva zvezda, spoljašnjost nedostupna i mašti. Nek čovek poseže napred sve dok i sam kosmos ne počne da nestaje, pa ipak još neće učiniti ništa protiv njegove neobaziruće neizmernosti.

Bilo je to zdravo saznanje, dovođenje poniznosti koja je nedostajala hladnoći njegovog novog uma. A bilo je dobro znati da će uvek postojati granica i izazov; shvatanje da će jezovita ogromnost povezati ljude, da će jedni u drugima tražiti utehu, moglo bi ih dovesti do toga da budu susretljiviji prema svakom obliku života.

Luis je polako govorio u tišini broda: "S ovim smo posetili devetnaest planeta; četrnaest od njih s inteligentnim životom."

Korint se prisetio onoga što je video: planinskih, okeanskih i šumskih svetova, života koji je cvetao u raskoši ili se borio tek da preživi, i razuma koji se razvio da pokori slepu prirodu. Bila je to fantastična raznolikost oblika i civilizacija. Skakutavi, repati varvari zavijali su u svojim močvarama; krhka i nežna rasa, siva kao olovo prekriveno srebrnim prahom, uzgajala je svoje veliko cveće iz nekog nepoznatog simboličnog razloga; svet koji se pušio i goreo u besu nacija zarobljenih u smrtonosnom atomskom škripcu, srozavao je celokupnu kulturu u pohotnoj histeriji mržnje; bića u obliku kentaura letela su između planeta sopstvenog sunca i sanjala da dosegnu zvezde; čudovišta

što udišu vodonik, koja su obitavala na jalovoj i otrovnoj džinovskoj planeti, razvila su tri nezavisne vrste, toliko je bila ogromna razdaljina između njih; svetska civilizacija dvonožnog naroda koji je gotovo nalikovao na ljude i postao tako potpuno i neelastično organizovan da je individualnost nestala, a i sama svest je čilela i težila istrebljenju kako je mravolika rutina preuzimala mesto razmišljanju; mala rasa stvorenja s njuškama razvila je specijalizovane biljke koje su im zadovoljavale sve potrebe, i uspostavila tropski raj besposličenja; jedna nacija, od mnogo na prstenastom svetu, prezirala je blago i moć kao motivaciju i strasno se odala umetnosti. Oh, bilo ih je mnogo i bile su neobične; nije se moglo ni zamisliti kakva se raznovrsnost razvila u vaseljeni. Ipak, čak ni sada Korint nije mogao da uoči obrazac.

Luis mu je objašnjavao: "Siguran sam da su neke od tih rasa mnogo starije od naše. Pa ipak, Pite, nijedna od njih nije osetnije inteligentnija od čoveka pre promene. Shvataš li na šta to ukazuje?"

"Pa, devetnaest planeta ... a broj zvezda samo u ovoj galaksiji reda je stotina milijardi, a teorija kaže da većina ima planete... Kakav je to uzorak?"

"Koristi mozak, čoveče! Bezbedno je opkladiti se da pod normalnim evolucionarnim uslovima jedna rasa postaje toliko i toliko inteligentna, i onda se zaustavlja. Znaš, nijedna od tih zvezda nije bila u inhibitorском polju.

To se uklapa, ima smisla. A ni moderan čovek se u suštini ne razlikuje od najranijeg homo sapiensa. Osnovna sposobnost inteligentne vrste je prilagođavanje okoline da služi njenim potrebama, pre nego prilagođavanje sebe okolini. Zato, u stvari, misleća rasa može da postigne prilično nepromenljive uslove. To je tako i za jednog Eskima u njegovom iglou, baš kao i za Njujorčanina u stanu s erkondišnom; ali mašinska tehnologija, jednom kada rasa nabasa na nju, čini okolinu još nepromenljivijom. Poljoprivreda i medicina stabilizuju biološko okruženje. Ukratko, jednom kad rasa dostigne inteligenciju ranije izraženu prosekom IQ od 100 do, recimo,

150, ona ne mora da postane pametnija nego što jeste."

Korint je klimnuo. "Na kraju, razvijaju se i surogati mozga da rešavaju probleme koje sam mozak ne bi mogao", rekao je. "Kompjuteri, na primer; iako je pisanje zaista to isto. Naravno, shvatam šta hoćeš da kažeš."

"Oh, ima tu još mnogo toga", dodao je Luis. "Fizička građa nervnog sistema nameće ograničenja, kao što ti je dobro poznato. Mozak ne može da bude veći jer bi nervni putevi bili predugački. Razradiću detaljniju teoriju kad stignem kući, ako me neko drugi nije preduhitrio."

Zemlja, naravno, predstavlja poseban slučaj. Prisustvo inhibitorskog polja nateralo je život na Zemlji da promeni svoju osnovnu biohemiju. I mi imamo ograničenja u građi, ali ona su šira zbog te razlike u tipu. Stoga je lako moguće da smo mi sada najpametnija rasa u vaseljeni ... ili, bar, u ovoj galaksiji."

"Mmmmm, može biti. Naravno, u polju je bilo i mnogo drugih zvezda."

"I još je. Nove mora da ulaze svakog dana. Gospode, kako mi je žao mislećih rasa na tim planetama! One se vraćaju nazad, na submoronski nivo... Mnoge od njih moraće naprosto da izumru, nesposobne da opstanu bez umova. Zemlja je imala sreće; uplovila je u polje pre nego što se inteligencija pojavila."

"Ali mora da ima mnogo planeta kod kojih je tako", navaljivao je Korint.

"Pa, moguće je", dopustio je Luis. "Možda ima rasa koje su se hiljadama godina ranije razvile i uzdigle na naš sadašnji nivo. Ako je tako, na kraju ćemo se sresti s njima, iako je galaksija tako velika da to može da potraje. A mi ćemo se harmonično prilagoditi jedni drugima." Šeretski se nasmejao. "Najzad, čist logički um tako je protejski, a sama psihička želja postaće nam tako nevažna da ćemo, bez sumnje, spoznati da su ta bića baš kao i mi ... bez obzira na šta nas njihova tela podsećala. Kako bi ti se svidelo da postaneš parter jednom, recimo ... džinovskim pauku."

Korint je slegnuo ramenima. "Ne bih imao ništa protiv."

"Ne, naravno da ne bi. Bilo bi zabavno sresti ih. A i više nećemo biti sami u svemiru..." Luis je uzdahnuo. "Ipak, Pite, suočimo se s tim. Mora da je jako mali broj razumnih vrsta u galaksiji bio naše sreće. Možda ćemo naći desetak srodnih rasa, ili sto ... nikako velik broj. Naša vrsta uma vrlo je usamljena."

Oči su mu krenule ka zvezdama. "Bez obzira na to, možda ta jedinstvenost nudi nešto zauzvrat. Mislim da počinjem da sagledavam odgovor na jedan stvaran problem: Šta će čovek supermozga da radi sa svojim moćima, šta je vredno njegovog truda? Još se pitam da li možda ne postoji razlog - nazovimo ga Bogom - što se ovo dogodilo."

Korint je odsutno klimnuo. Zurio je ispred sebe, piljio u ekrane kao da njegov pogled može da preskoči svetlosne godine i pronađe planetu zvanu Zemlja.

17.

Proleće je kasno stiglo, ali u vazduhu se sada osećala toplina, a na drveću je bila zelena izmaglica. Dan je bio suviše lep da bi se sedelo u kancelariji i Mandelbaum je zažalio zbog svog položaja. Bilo bi mnogo zabavnije izaći malo na golf, ako je najbliži teren dovoljno suv. Ali kao glavni upravnik područja koje se sastojalo, grubo, od starih država Njujork, Nju Džersi i Nju England, imao je svoje obaveze.

Pa, kada u potpunosti puste u pogon ekrane sile za menjanje vremena, on će svoj štab preseliti negde u prirodu i sedeti na otvorenom. Do tada, još je bio u gradu. Njujork je umirao; više nije bilo ni ekonomske ni društvene svrhe njegovog postojanja i svakoga dana napuštale su ga stotine ljudi, ali lokacija je još bila uobičajena.

Ušao je u kancelariju, klimnuo osoblju i krenuo u lično svetilište. Čekala ga je uobičajena hrpa izveštaja, i tek što je počeo da ih pregleda, telefon je

zazvonio. Opsovao ga je dok je podizao slušalicu... Mora da je nešto prilično hitno kad mu je sekretarica prebacila vezu. "Halo", odsečno je rekao.

"Vilijam Džerom." Bio je to glas nadzornika projekta fabrike hrane na Long Ajlendu. On je pre promene bio građevinski inženjer i nastavio je da obavlja svoj posao na višem nivou. "Potreban mi je savet", nastavio je, "a čini mi se da ste u okolini vi najbolji čovek-ideja kad su u pitanju ljudski odnosi."

Govorio je pomalo čudno, kao i Mandelbaum; obojica su upražnjavali skoro razvijen, unitarni jezik. Bio je maksimalno logičan i imao minimalne viškove u strukturi; postojala je oblast preciznog značenja u nekoliko reči, i verovatno će postati internacionalni jezik nauke i biznisa, ako ne i poezije; međutim, bio je obnarodovan tek pre nedelju dana.

Mandelbaum se namrštio. Džerom je radio na trenutno najvažnijoj stvari na svetu. Dve milijarde ljudi potrebno je nekako nahraniti, a biljke za sintezu hrane omogućile bi slobodnu raspodelu odgovarajućih, mada neuzbudljivih sledovanja; ali prvo ju je bilo potrebno sagraditi. "Šta je ovaj put?" upitao je. "Još muka sa Fort Noksom?" Zlato je sada bilo industrijski metal, cenjen zbog provodljivosti i inertnosti, a Džerom je želeo mnogo toga za opite i reakcione posude.

"Ne, konačno su počeli isporuku. Radnici su u pitanju. Rade smanjenim kapacitetom i to uskoro može da preraste u štrajk."

"Zbog čega? Viših nadnica?" Mandelbaumov glas bio je podrugljiv. Problem s novcem još nije bio u potpunosti rešen i neće ni biti sve dok novi platežni standard čovek-sat ne bude prihvaćen u celom svetu; u međuvremenu, on je ustanovio svoj lokalni sistem, plaćanje potvrđama koje s mogu zameniti za robu i usluge. Ali toga je bilo taman koliko treba: više novca bilo bi bezvredno.

"Ne, to smo prevazišli. U stvari, oni ne žele da rade šest sati dnevno. Prilično je dosadno; ukucavanje eksera i mešanje betona. Objasnio sam da je

potrebno neko vreme da se izgrade roboti za takvu vrstu posla, ali oni smesta žele plandovanje. Šta da radim kad svako radije prihvata minimum standarda života, pa sedi i filozofira u slobodno vreme?"

Mandelbaum se široko osmehnuo. "I vreme za zabavu je deo standarda života. Bile, ti treba da ih navedeš da žele da ostanu na poslu."

"Aha... A kako?"

"Pa, šta smeta da postaviš ozvučenje i puštaš predavanja o ovome ili onome? Još bolje, daj svakom čoveku dugmičasti prijemnik i nek svako nađe šta hoće: razgovore, simfonije, šta bilo. Pozvaću Kolumbiju i naložiti im da za vas naprave uskotalasnu seriju."

"Misliš, radio seriju?"

"Da, ali uskotalasnu; u protivnom, ostali bi kod kuće i slušali. Ova serija tekla bi samo u radno vreme i bila odašiljana isključivo na tvoje gradilište."

"Hmmm..." Džerom se nasmejao. "To bi moglo da uspe!"

"Naravno. Otkrij šta momci hoće i obavesti me. Ja ću da se postaram za ostalo."

Kada je inženjer spustio slušalicu, Mandelbaum je napunio lulu i vratio se papirima. Poželeo je da se sve njegove glavobolje tako lako mogu rešiti. Ali evo pitanje preseljenja. Čini se da svi živi, uključujući i pseta, žele da žive u prirodi; prevoz i komunikacije više nisu bili činilac izolacije. To bi zahtevalo ogroman posao na prenošenju i uređenju pejzaža, da i ne pominjemo rešavanje vlasničkih odnosa. On nije mogao da se odupre tako snažnom zahtevu, ali nije mogao ni da to odjednom reši. Onda, tu je bilo i pitanje...

"O'Banjon", rekao je najavljiivač.

"Hm? O, da. Ima zakazano, zar ne? Pošaljite ga unutra."

Brajan O'Banjon bio je običan pandur pre promene; tokom perioda haosa radio je u građanskoj policiji; sada je bio lokalni šef Posmatrača. Uza sve to, još je bio i veliki Irac, crven u licu, pa je bilo neprikladno iz njegovih usta čuti

odrešit unitarni.

"Potrebno mi je još ljudi", rekao je. "Posao opet postaje suviše velik."

Mandelbaum je puhnuo dim i počeo da razmišlja o tome. Posmatrači su bili njegova tvorevina, iako je ideja daleko prodrila i neće proći mnogo vremena pre nego što će je, verovatno, prihvatiti međunarodna vlada. Glatko operisanje društva zahteva postojan protok fantastično ogromne količine informacija koje se svakodnevno moraju međusobno dovoditi u vezu ako se ne želi da se razvoj otrgne iz ruke. Posmatrači su ih prikupljali na različite načine: jedan od najdelotvornijih bio je naprosto lutati naokolo kao običan građanin, razgovarati s ljudima i koristiti logiku da se popune sve prećutno izrečene stvari.

"Brajane, regrutacija i obuka zahtevaju vreme", rekao je Mandelbaum. "Za šta tačno su ti potrebni?"

"Pa, prvo, tu je ovo sa slaboumnima, hteo bih da tu stavim još par ljudi. Nije to lak posao; ima ih koji još lutaju naokolo, znaš i sam, i moramo da ih pronađemo i nenametljivo navedemo na pravi put, prema jednoj od onih malih kolonija koje niču."

"A same kolonije treba brižljivije nadgledati i čuvati od uticaja... aha. Pre ili kasnije, moraćemo da odlučimo šta s njima. Ali to će biti sastavni deo odluke šta ćemo sa samima sobom, a to još prilično visi u vazduhu. U redu, još nešto?"

"Nabasao sam na... nešto. Ne znam šta, ali mislim da je veliko i da je deo toga ovde u Njujorku."

Mandelbaum je bio miran. "Šta to, Brajane?" tiho je upitao.

"Ne znam. Možda nije čak u pitanju kriminal. Ali veliko je. Imam nagoveštaje iz pet-šest zemalja širom sveta. Naučna oprema i materijali odlaze sumnjivim kanalima i gube se iz vida ... javnosti."

"Pa? Zašto bi nam svaki naučnik podnosio detaljan račun o svom radu?"

"Nema razloga. Ali, na primer, švedski posmatrački tim naleteo je na nešto. Neko u Stokholmu želeo je određenu vrstu vakuumske cevi, jako posebnu vrstu. Proizvođač je objasnio da je celokupne zalihe, koje su bile jako male, zbog slabe trađnje, kupio neko drugi. Potencijalni kupac potražio je tog nekog drugog, za koga se ispostavilo da je agent koji je kupovao za nekog četvrtog, koga nikad nije video. To je zainteresovalo Posmatrače i oni su proverili svaku laboratoriju u zemlji; nijedna od njih nije to kupila, tako da je verovatno poslato napolje, privatnim avionom ili nešto slično. Zamolili su Posmatrače u drugim zemljama da provere. Ispostavilo se da su naši carinici primetili da pun sanduk tih istih cevi stiže u Ajdelvajld. Crv sumnje mi je tu proradio i pokušao sam da pronađem kuda su te cevi nestale. Bez uspeha ... put se tamo završavao.

Tako da sam počeo da i sam zapitkujem Posmatrače širom sveta, i otkrio nekoliko sličnih slučajeva. Delovi svemirskih brodova nestali su u Australiji, na primer, a tovar urana iz Belgijskog Konga. To možda ne znači baš ništa, ali, dobro, ako je to zakonit projekat, čemu onda sva ta tajanstvenost? Želim još ljudi da mi pomognu da to ispitam. Nešto mi tu smrdi."

Mandelbaum je klimnuo. Nešto nalik na sulud, nimalo bezbedan eksperiment u nuklearci ... to bi moglo razoriti celo njegovo područje. Ili je to neki smišljeniji plan. Još se nije moglo reći.

"Videću da ih dobiješ", rekao je.

18.

RANO LETO: prvo stidljivo zelenilo lišća postalo je izobilje opčinjeno suncem, raspričano s vetrom; kiša je prestala pre samo sat vremena, i slab studen vetar stresa fine iskričave kapi, nalik na avetinjske poljubce na tvom licu uzdignutom prema nebu; par vrabaca pleše na dugim praznim ulicama; čista, tiha masa zgrada oštro se ocrtava na svetlećem plavom nebu, hiljade

prozora hvataju jutarnje sunce i vraćaju ga nazad u jednom velikom blesku.

Grad je delovao pospano. Nekoliko muškaraca i žena hodalo je između nemih oblakodera; bili su nemarno odeveni, neki gotovo nagi, a prisilne, grozničave žurbe iz starih dana više nije bilo. Tu i tamo kamion ili automobil predući bi prošao inače praznom avenijom. Svi su se oni kretali na novi pogon i vazduh bez dima i prašine bio je gotovo okrutno brilijantan. Bilo je nečega nalik na nedelju u ovom jutru, iako je bila sredina sedmice.

Šiline pete glasno su tapkale po pločniku. U tišini, stakato buka čegrtala je prema njoj. Ali mogla bi da je priguši samo tako što bi usporila korak, a to nije želela. Nije mogla.

Grupa dečaka, desetogodišnjaka, izišla je iz napuštene prodavnice, u kojoj su se igrali, i potrčala niz ulicu, ispred nje. Mlade mišiće još je trebalo vežbati, ali nju je rastužilo to što nisu vikali. Ponekad je mislila da je decu najteže podneti. Ovi više nisu ličili na decu.

Od stanice do Instituta trebalo je dosta hoda, a ona je mogla da sačuva energiju ... za šta? ... tako što bi pošla podzemnom železnicom. Ali od pomisli da bude zatvorena u metalu s novim ljudima Zemlje, zadrhtala je. Iznad tla bilo je otvorenije i slobodnije, gotovo kao u prirodi. Grad je odslužio svoje ... sad je umirao a goli slepi zidovi oko nje bili su bezlični kao planine. Bila je sama.

Senka se kretala niz ulicu, kao da ju je bacao oblak koji se brzo pomerao iznad glave. Podigla je pogled i videla da dugačak metalni oblik bezvučno nestaje iza oblakodera. Možda su zagospodarili gravitacijom. Šta s tim?

Prošla je pored dvojice ljudi koji su sedeli na dovratku, a njihov razgovor dolebdeo je do nje kroz tišinu:

"...čeznutljiva estetika-promena."

Brzo treperenje rukama.

"Wiedersehen." Uzdah.

"Negacija: makrokosmos, ne-ja, entropija. Ljudski-značenje."

Nastavila je malo brže.

Zgrada Instituta delovala je malo trošnije od džinova s Pete avenije. Možda zato što se još intenzivno koristila; nije imala monumentalno dostojanstvo smrti. Šila je ušla u predvorje. Nikoga nije bilo u blizini, ali zagonetna stvar koja se sastojala od trepćućih svetala i blistavih cevi mrmorila je sama sa sobom u jednom uglu. Prišla je liftu, za trenutak se nećkala, a onda krenula prema stepeništu. Ko zna šta su učinili s liftom. Možda je u potpunosti automatizovan, možda direktno odgovara na misaone komande, možda imaju psa da njime upravlja.

Na sedmom spratu, dišući nešto oštrije, krenula je niz hodnik. On se, bar, nije promenio... Ljudi su ovde imali druga posla. Ali stare fluorescentne cevi su nestale, sad kad je sam vazduh - ili zidovi, tavanica, pod? - sadržavao svetlost. Bilo je neobično teško odrediti razdaljinu pri tom sjaju bez senki.

Zastala je ispred ulaza u Pitovu staru laboratoriju i progutala knedlu straha. Budalo, rekla je sama sebi, neće te pojesti. Ali, šta su unutra uradili? Šta sad rade?"

Ispravila je ramena i pokucala na vrata. Jedva primetno oklevanje, a onda: "Uđite." Okrenula je loptastu kvaku i ušla.

Mesto gotovo da se uopšte nije izmenilo. To je možda bilo najteže razumeti. Neki od aparata još su stajali u uglu, prašnjavi od zanemarivanja, a ona nije razumela stvar koja je izrasla do toga da je pokrivala tri stola. Ali tako je uvek bilo u starim danima kada bi došla da poseti muža; hrpe uređaja koje u svojoj neukosti nije primećivala. Još je to bila ona ista velika prostorija, prozori otvoreni prema bezosećajno plavom nebu i pogledu na udaljene dokove i skladišta, iznošeno radno odelo visi na umrljanom zidu, slab miris ozona i gume u vazduhu. Na Pitovom stolu još su se nalazili izlizani priručnici; njegov stoni upaljač - poklonila mu ga je za Božić, oh, jako davno

- polako je gubio boju pored prazne pepeljare; stolica je bila odgurnuta unazad, kao da je na trenutak izišao i svakog časa treba da se vrati.

Grinevald je podigao pogled s onoga na čemu je radio i zatreptao u njoj poznatom maniru kratkovidih osoba. Delovao je umorno, ramena su mu bila povijenija nego ranije, ali četvrtasto plavo lice bilo je isto. Pomagao mu je crpurast mladić koga nije poznavala.

Načinio je trapav gest. Hej, gospođa Korint! Kakvo neočekivano zadovoljstvo. Pa, uđite.

Onaj drugi čovek promrmljao je nešto i Grinevald mahnu u njegovom pravcu. Ovo je "Džim Manzeli", rekao je. Upravo mi pomaže. Džime, ovo je "Gospođa Korint", supruga mog bivšeg šefa.

Manzeli je klimnuo. Ljubaznost: Drago mi je. Imao je oči fanatika.

Grinevald joj je prišao brišući masnjikave ruke. "Zašto" ste došli, gospođo Korint?

Odgovorila je polako; njena plašljivost parala joj je grlo. Samo sam želela da "Pogledam unaokolo." Ja vam "Neću smetati" jako "puno." Oči, prsti spleteni zajedno: molba za prijaznost.

Grinevald se pažljivije zagledao u nju i ona je na njegovom licu ugledala izraze. Šok: Tako si smršala! Nešto te proganja i ruke ti nikad ne miruju. Sažaljenje: Jadničku, ovo ti je jako teško palo, zar ne? Svima nam nedostaje. Uobičajena ljubaznost: Nadam se da ste prebrodili "Bolest?"

Šila je klimnula. Gde je "Johanson?" upitala je. Laboratorija ne izgleda isto bez njegovog dugačkog natmurenog lica ... i bez Pita.

On je otišao da pomaže, u "Afriku, mislim." Kolosalan posao je pred nama, suviše velik, suviše nenadan.

Suviše okrutan!

Klimajući: Da. Očima prema Manzeliju: Pitanje.

Manzelijev pogled počivao je na Šili ispitivački snažno. Ona je zadrhtala i

Grinevald je prekorno pogledao partnera.

Došla sam "Danas sa Long Ajlenda." Gorčina u njenom osmehu... otvrdnula je... i klimanje glavom: Da, čini se da misle da je u redu da me sada puste. U stvari, nemaju načina da me prisile, a ionako imaju toliko toga na vratu da bi se još brinuli zbog mene.

Kroz Grinevaldov izraz lica probijalo se neraspoloženje. Došla si da kažeš zbogom, zar ne?

Želela sam da "Vidim" ovo "mesto" još jednom, bar nakratko. U njemu je toliko njegovih dana.

Iznenadno preklinjanje u njenom glasu: "On je mrtav, zar ne?"

Sleganje ramenima, sažaljenje: Ne znamo. Ali brod kasni već mesecima, a samo velika nesreća ga je mogla zaustaviti. Možda je, tamo u svemiru uleteo u "Inhibitorsko polje" uprkos svim predostrožnostima.

Šila je polako prošla pored njega. Prišla je Pitovom stolu i prešla prstima preko naslona njegove stolice.

Grinevald je pročistio grlo. Da li "Napuštate civilizaciju?"

Nemo je klimnula. Suviše je velika za mene, suviše hladna i strana.

Ima još "Posla", rekao je.

Odmahnula je glavom. Za mene nema. To nije posao koji želim, i razumem. Uzela je upaljač, ubacila ga u torbicu i blago se nasmešila.

Grinevald i Manzeli su izmenjali još jedan pogled. Ovoga puta Manzeli je načinio znak slaganja.

Mi smo ovde "Opravljali posao" koji bi mogao da vas... zanima, rekao je Grinevald. Pruži vam nadu. Vрати vam sutrašnjicu.

Smeđe oči koje su se okrenule prema njemu gotovo da nisu bile usredsređene. Pomislio je da njeno lice liči na beo papir, pružen preko kostiju, i da je neki kineski umetnik naneo skladan plavi ornament vena preko njenih slepoočnica i šaka.

Pokušao je nezgrapno da joj objasni. Priroda inhibitorskog polja potpunije je proučena tek pošto je zvezdani brod otišao. Čak i pre toga, bilo je moguće veštački stvoriti polje i proučiti njegove efekte; sada su Grinevald i Manzeli zajedničkim snagama radili na stvaranju toga istog, u velikoj razmeri. To ne bi trebalo da zahteva mnogo aparature ... par tona, možda; a kad se jednom polje uspostavi, korišćenjem nuklearnog dezintegratora da se obezbedi neophodna snaga, Sunčeva energija trebalo bi da bude dovoljna za njegovo održavanje.

Projekat je bio krajnje neslužben: sada kad je prošao prvi pritisak da je potrebno raditi ono što se mora uraditi, oni naučnici koji su to izabrali, bili su slobodni da rade na bilo čemu što im se sviđa, a materijal nije bilo teško nabaviti. Postojala je mala organizacija koja je pomagala da se dobije ono neophodno; Grinevald i Manzeli su u Institutu radili samo testiranje, stvarna gradnja odvijala se negde drugde. Njihov rad svima se činio bezazlenim, pomalo glupav u poređenju s onim što se radilo na ostalim projektima. Niko tome nije posvećivao pažnju niti zadirao dublje od površine Grinevaldovih javnih objašnjenja.

Šila nije obraćala pažnju na njega i on se zapitao u koja područja je otišlo njeno unutrašnje ja. "Zašto?" upitala je. "Šta to stvarno radite?"

Manzeli se nasmejao; bilo je tu neke grubosti. Zar to nije očigledno? Nameravamo da "Sagradimo orbitalnu svemirsku stanicu" koja bi se kretala nekoliko hiljada milja iznad površine, sa "Generatorima polja u prirodnoj razmeri" u njoj. Vratićemo čovečanstvu "Stare dane."

Ona nije kriknula, uzdahnula, čak se nije ni nasmejala. Samo je klimnula glavom, kao da je to samo zamagljen lik bez nekog značenja.

Beg od stvarnosti ... koliko u tebi ima zdravog razuma, pitale su Grinevaldove oči.

Koje stvarnosti? blesnula je prema njemu.

Manzeli je slegnuo ramenima. Znao je da ona neće nikome reći, toliko je umeo da pročita kod nje, a na to je i računao. Ako to kod nje nije izazvalo uzbuđenu radost kojoj se Grinevald nadao, to je njegov problem.

Šila je odlutala do jednog kraja sobe. Tamošnja kolekcija aparata delovala je neobično medicinski. Videla je sto sa trakama, ladicu sa potkožnim iglama i ampulama, mašinu koja se tmurno nadnosila nad uzglavlje stola... "Šta je ovo?" upitala je. Ton njenog glasa mogao je da im ukaže da već zna šta je u pitanju, ali oni su bili suviše udubljeni u sopstvena nadanja.

"Modifikovani tretman elektrošokovima", rekao je Grinevald. Objasnio je da se u prvim nedeljama promene pokušalo proučavanje funkcionalnih aspekata inteligencije sistematskim uništavanjem ćelija cerebralnog korteksa kod životinja, i merenjem efekata. Ali ubrzo je to napušteno kao preterano neljudski i relativno beskorisno. "Mislio sam da znate" za to, završio je. Bilo je to "U biološkom i psiho odeljenju dok je Pit" još bio ovde. Sećam se da se on "snažno usprotivio" tome. Zar i "vama" nije nešto nabacio o tome?

Mutno je klimnula.

"Promena" je učinila "čoveka okrutnim", rekao je Manzeli. A "Sad" oni više "nisu" čak ni to. Postali su nešto drugo, a ne ljudi, a ovaj svet neukorenjenog intelekta izgubio je sve svoje stare snove i ljubavi. Mi želimo da vaspostavimo ljudskost.

Šila se okrenula od ružne crne mašine. "Zbogom", rekla je.

"Ja ... ovaj..." Grinevald je gledao u pod. "Javi se, hoćeš li?" Obavesti nas gde si da bismo, ako se Pit vrati...

Osmeh joj je bio dalek kao smrt. On se nikad neće vratiti. Pa, zbogom, sad.

Prošla je kroz vrata i uputila se hodnikom. Blizu stepeništa nalazila su se vrata toaleta. Nisu bila označena 'Muškarci' ili 'Žene' - čak je i zapadni svet prevazišao takvu lažnu krepost - pa je ušla unutra i pogledala se u ogledalo. Lice koje je gledalo u nju bilo je šuplje, a kosa je padala do ramena, mlitava i

bez sjaja. Pokušala je četkom i vodom da je dotera, a da nije znala, niti ju je bilo briga zašto to radi, a zatim je sišla stepenicama na prvi sprat.

Vrata direktorove kancelarije bila su otvorena i puštala da vetrić pronađe sebi put između prozora i ulaza u zgradu. Unutra su se nalazile tihe mašine koje su verovatno obavljale posao velikog tima sekretarica. Šila je prošla kroz spoljnu prostoriju i pokucala na otvorena vrata unutrašnje kancelarije.

Helga Arnulfsen podigla je pogled sa stola. I ona je malo smršala, shvatila je Šila, a oči su joj potamnele. Međutim, bez obzira na to što se oblačila neformalnije nego ranije, delovala je snažno i uglašeno. Glas, koji joj je uvek bio hrapav, usled iznenađenja neznatno se podigao: "Šila!"

"Kako si?"

"Uđi" uđi stvarno, sedi. Dugo se nismo videle. Helga se smešila dok je obilazila sto i rukovala se sa Šilom, ali prsti su joj bili hladni.

Pritisnula je dugme i vrata su se zatvorila. Sad smo "Same", rekla je. Dovukla je stolicu preko puta Šiline i sela, muški prekrstivši duge skladne noge. "Pa, drago" mi je što te vidim. Nadam se da se dobro osećaš. Ne izgledaš dobro, jadničku.

"Ja..." Šila je sklopila ruke, rasklopila ih i počela da pretura po tašni koja joj se nalazila u krilu. "Ja..." Zašto sam došla?

Oči: Zbog Pita.

Klimanje: Da. Mora da je to. Nekad ne znam zašto... Ali mi smo ga volele, zar ne?

"Ti si", bezizražajno je rekla Helga. "bila jedina do koje mu je bilo stalo." I povređivala si ga. Tvoja patnja donosila mu je bol.

Znam. To je ono najgore. Pa ipak "On nije bio isti čovek", rekla je Šila. Suvviše se promenio, kao i ceo svet. Čak i dok sam ga držala, klizio je pored mene, samo vreme ga je odnosilo. "Izgubila sam ga još pre nego što je umro."

"Ne. Imala si ga, uvek si ti bila ta koja ga je imala." Helga je slegla

ramenima. "Pa, život teče dalje", na jedan amputirani način. Jedemo, dišemo, spavamo i radimo, jer nema ničega drugog što bismo mogle da radimo.

"Ti imaš snage", rekla je Šila. Ti si istrajala tamo gde ja nisam mogla.

"Oh, guram nekako", odgovorila je Helga.

"Još imaš sutrašnjicu."

"Da, rekla bih da je tako."

Šila se nasmešila; osmeh joj je treperio na usnama. Ja sam srećnija od tebe. Ja imam jučerašnjicu.

"Možda će se vratiti", rekla je Helga. Niko ne zna šta im se dogodilo. Imaš li hrabrosti da čekaš?

"Ne", rekla je Šila. "Njihova tela mogu da se vrate", ali ne i Pit. On se suviše promenio, a ja ne mogu da se promenim kao on. A ne želim ni da mu predstavljam teret na vratu.

Helga je spustila šaku na Šilinu ruku. Kako je mršava! Čovek je mogao da oseti kosti ispod kože. "Sačekaj", rekla je. "Terapija" napreduje. Moći ćeš da se vratiš na "normalu" za ... pa ... jedno "par godina, najviše."

"Ne bih rekla."

U hladnim, plavim očima bilo je nečega od zadovoljstva, tanušno skrivenog. Želiš li da živiš u budućnosti? Duboko u sebi, da li zaista žudiš da držiš korak? "Šta drugo" čovek može "nego da čeka? Osim samoubistva..."

"Ne, ne ni to." Još postoje planine, duboke doline, blistave reke, Sunce i Mesec i zimske visoke zvezde. "Naći ću načina da se ... prilagodim."

Neprestano sam u dodiru sa "Kernesom." On "Izgleda" da "misli" da "napreduješ."

"Oh, da." Naučila sam da to prikrijem. U ovom novom svetu ima previše očiju. "Ali ja nisam došla da pričam o sebi, Helga." Samo sam došla da se "Oprostim."

"Kuda" ideš? Moram da budem u vezi s tobom ako se on ipak vrati.

"Pisaću" i obavestiću te.

"Ili pošalji poruku preko Osetljivih." Poštanski sistem je zastareo.

I to? Sećam se, kad sam bila devojčica, kako je stari gospodin Barneveltda trupkao niz ulicu svojoj plavoj uniformi. Uvek je imao neki slatkiš za mene.

"Vidi, ogladnela sam", rekla je Helga. Zašto ne odemo na "Ručak?"

Ne, hvala. Mislim da mi ne bi prijao. Šila je ustala. "Zbogom, Helga."

"Ne zbogom, Šila. Videćemo se mi opet, a do tada ćeš već da ozdraviš."

"Da", rekla je Šila. "Ozdraviću. Ali, zbogom."

Izišla je iz kancelarije, i iz zgrade. Sada je napolju bilo više ljudi, i ona se pomešala s njima. Dovratak preko puta ulice pružio joj je skrovište.

Nije se osećala kao da se opraštala. U njoj je bila praznina, kao da su bol, usamljenost i smetenost proždrali same sebe. Tu i tamo, neka senka proletela bi joj kroz um, ali one više nisu bile zastrašujuće. Gotovo ih je žalila. Jadni duhovi! Uskoro će umreti.

Ugledala je Helgu kako izlazi i usamljena hoda ulicom, prema nekom mestu gde će sama progutati ručak, pre nego što se vrati na posao. Šila se nasmešila i slabo protresla glavom. Sirota sposobna Helga!

U tom trenutku, Ginevald i Manzeli su izišli i krenuli u istom smeru, zadubljeni u razgovor. Šilino srce malo je poskočilo. Dlanovi njenih šaka bili su hladni i vlažni. Sačekala je dok ljudi nisu nestali s vidika, a zatim ponovo prešla ulicu i vratila se u Institut.

Cipele su joj odzvanjale na stepenicama. Duboko je disala jer je pokušavala da se smiri. Kada je stigla na sedmi sprat, stajala je neko vreme da bi povratila samokontrolu koja joj je bila potrebna. Onda je potrčala niz hodnik do fizičke laboratorije.

Vrata su bila odškrinuta. Dok je gledala nezavršenu mašinu, za trenutak je opet oklevala. Zar joj Grinevald nije ispričao nekakav fantastičan plan za...? Nije važno. To neće uspeti. On i Manzeli, ta cela skupinica recidivista, bili su

ludi.

Jesam li ja luda? pitala se. Ako je tako, onda poseduje neku čudesnu snagu. Za ono što je nameravala da učini potrebno je više odlučnosti nego da se stavi cev pištolja u usta i povuče okidač.

Mašina za šokove ležala je pored stola kao kakva oklopljena životinja. Brzo je radila podešavajući mašinu. Sećanje na Pitov bes zbog načina na koji se u početku koristila vratilo se, zaista, do nje, u kući gde je izdvojena boravila; a Kernes joj je sa zadovoljstvom dao sve tekstove koje mu je tražila, jer mu je bilo drago što je pronašla nešto što je zanima. Ponovo se nasmešila. Jadni Kernes! Kako ga je prevarila.

Mašina je zazujala, grejući se. Izvadila je mali smotuljak iz torbice i odmotala ga. Špric, igla, bočica anestetika, pasta za elektrode, kanap da ga veže za prekidač da bi mogla da ga povuče zubima. I tajmer za prekidač. Moraće da proceni bezbedno vreme za ono što je neophodno; biće u nesvesti u vreme kada se proces mora prekinuti.

Možda to neće upaliti. Sasvim je moguće da će joj se mozak ispržiti u lobanji. Pa šta?

Nasmešila se prema prozoru dok je sebi davala injekciju. Zbogom, sunce, zbogom, plavo nebo, oblaci, kišo, živahna pesmo domaćih ptica. Zbogom i hvala vam.

Skinula je odeću, legla na sto i pričvrstila elektrode na telo. Bile su je hladne na koži. Neke trake bile je lako pričvrstiti, ali desna ruka... Pa, došla je pripremljena, imala je dugačak kaiš koji je vodio ispod stola, oko njenog struka, katanac koji je mogla da zatvori pritiskom. Sada je bila nepomična.

Pred očima joj se zatamnilo kako je droga počela da deluje. Spavanje joj je prijalo.

Sad ... jedan brz trzaj zubima.

GRMLJAVINA I VATRA I TAMA KOJA SE RAZMRSKAVA

UNIŠTENJE, UŽAS I MUNJE
BOL BOL BOL

19.

"Zdravo, Zemljo. Piter Korint zove Zemlju sa Zvezdanog broda I, na putu kući."

Zujanje i mrmor kosmičkih smetnji, razgovor zvezda. Zemlja na pozadini noći nadimajući, plavi blistaj, njen Mesec kao biser na grudima galaksije, Sunce urešeno plamenom.

"Zdravo, Zemljo. Javi se, javi se. Čuješ li me, Zemljo."

Klik, klik, zzzzz, mmmmmm, glas preko neba.

Zdravo, Šila!

Planeta ispred njih je rasla. Pogon broda brujao je i tutnjao, svaka ploča na trupu drhtala je od potisne energije, kristali metala broda divlje su skladno pevali. Korint je shvatio da i sam drhti, ali nije želeo da se kontroliše, ne sad.

"Zdravo, Zemljo", jednolično je govorio u radio. Kretali su se dobro ispod brzine svetlosti, a njihov signal slepo se pružao ispred njih, kroz tamu.

"Zdravo, Zemljo, čuješ li me? Ovo je Zvezdani brod I, zove iz svemira, na putu kući."

Luis je promumlao nešto što je značilo: Možda su digli ruke od radija otkako smo mi otišli. Svi ti meseci...

Korint je odmahnuo glavom: "Siguran sam da još imaju neku vrstu monitora." U mikrofon: "Zdravo, Zemljo, javi se, Zemljo. Da li me bilo ko na Zemlji čuje?"

"Ako ga neki radio-amater ... neki klinac, petogodišnjak, kladim se, u Rusiji, ili Indiji, ili Africi ... pokupi, moraće da prenese glas do predajnika koji može da dosegne do nas", rekao je Luis. "Za to treba vremena. Samo se ti opusti, Pite."

"Pitanje vremena!" Korint se okrenuo s mesta na kome je sedeo. "Rekao bih da si u pravu. U svakom slučaju, za nekoliko sati spustićemo se. Ali ja želim da nam pripreme pravi doček!"

"Tuće limfjordskih ostriga u školjci, sa puno soka od limuna", sanjario je Luis, sve to glasno govoreći. "Rajnsko vino, naravno ... recimo iz '37-e. Mladi škampi u svežem majonezu, na francuskom hlebu sa sveže bućkanim buterom. Dimljena jegulja sa hladnom kajganom na crnom ražanom hlebu, ne zaboravi sitan luk..."

Korint se široko osmehnuo iako je pola njegovog uma bilo zaokupljeno Šilom, sam s njom na nekom osunčanom mestu. Bilo je to dobro, osećao je neobičnu toplinu dok je sedeo i izmenjivao uobičajene fraze, iako su one očigledno bile samo obične reči i promene izraza. Za sve vreme dugog puta kući raspravljali su se kao pijani bogovi, istražujući sopstvene intelekate; ali bio je to i način da se se otkloni golema mračna tišina. Sada su se vratili vatri čovekovog ognjišta.

"Zdravo, Zvezdani brode I."

Divlje su se bacili prema mikrofону. Glas koji je dopirao bio je slab, zatumljen bukom Sunca i zvezda, ali bio je ljudski. Bio je to dom.

"Hej", prošaptao je Luis zapanjeno, "hej, čak ima i bruklinški naglasak."

"Zdravo, Zvezdani brode I. Njujork zove. Čuješ li me?"

"Da", rekao je Korint, suvog grla, i sačekao da signal preskoči milione milja.

"Vraški smo se namučili da vas dobijemo", rekao je glas razgovorno, pošto je vremensko kašnjenje proteklo u zavijajućoj, praskavoj praznini. "Morali smo da uzmemo u obzir Doplerov efekat... Kao da vas goni sam đavo... Gori li vam pod nogama, ili šta je?" Nije pominjao inženjerski genije koji je komunikaciju učinio mogućom; sada je to bio mali posao. "Ipak, čestitamo! Sve u redu?"

"Fino", rekao je Luis. "Imali smo neke nevolje, ali vraćamo se u komadu i očekujemo prikladan doček." Za trenutak je oklevao. "Kako Zemlja?"

"Nije loše. Ali mogu da se kladim da je nećete prepoznati. Stvari se tako brzo menjaju da je pravo olakšanje opet govoriti dobri stari američki. Biće da ga poslednji put pričam. Uostalom, šta vam se, kog vruga, dogodilo?"

"Kasnije ćemo da objasnimo", kratko je rekao Korint. "Kako su naši ... saradnici?"

"Dobro, rekao bih. Ja sam samo tehničar u Brukhavenu, znate; nisam upoznat s tim. Ali preneću glas. Pretpostavljam da ćete ovde da sletite?"

"Da, za..." Korint je napravio brzu procenu simultano rešavajući jedan broj diferencijalnih jednačina. "Šest sati."

"U redu, mi ćemo..." Glas je izbledeo. Uхватili su još jednu reč: "...dužinu..." a onda samo ćutanje.

"Halo, Njujork, izgubili ste zrak", rekao je Korint.

"Ah, zaboravi", rekao je Luis. "Isključi to, hoćeš?"

"Ali..."

"Čekali smo toliko pa možemo da čekamo još šest sati. Ne vredi više se tako petljati."

"Hmmmm ... pa..." Korint se predao. "Halo, Njujork. Halo Zemlja. Zvezdani brod I završava. Gotovo."

"Želeo sam da razgovaram sa Šilom", dodao je.

"Za to ćeš imati puno vremena, stari družo", odvratio je Luis. "Mislim da bismo sada morali da obratimo malo više pažnje na pogon. Čuje se nekakav treperav ton koji bi mogao nešto da znači. Nikada nijedan nije ovoliko dugo neprekidno radio, možda postoje kumulativni efekti..."

"Možda zamor kristala", rekao je Korint. "U redu, dobio si." Predao se instrumentima.

Pred njima, Zemlja je rasla. Oni koji su za sate prelazili svetlosne godine,

sada su morali da mile sa tričavih nekoliko stotina milja u sekundi; čak i njihove nove reakcije nisu bile dovoljno brze da upravljaju transsvetlosnim brzinama ovako blizu planete. Ali njihov brod verovatno je poslednji brod ovako limitiran, pomislio je Korint. Kako se tehnologija posle promene fantastičnom brzinom razvija, sledeći brod trebalo bi da predstavlja san o savršenstvu: kao da su braća Rajt sagradili prekoatlantički klipper kao svoj drugi radni model. Zamišljao je da će za života videti inženjerstvo dovedeno do neke vrste konačnosti, dosezanje granica postavljenih prirodnim zakonima. Zato će čovek morati da nađe neko drugo polje intelektualne avanture, a on je mislio da zna šta to može da bude. Pogledao je na ljupku planetu koja je rasla pred njima s nekom vrstom nežnosti. Ave atque vale!

Srp je postao iskrzan disk prekriven oblacima dok su zaokretali prema dnevnoj strani. A onda, jedva primetno, više nije bila ispred njih već ispod njih, i začuli su prvi visok vrisak zasečenog vazduha. Projurili su preko beskaraja mesečinom obasjanog Pacifika, kočeći, i videli zoru iznad Sijera Nevade. Amerika se stvorila pod njima, ogromna, zelena i predivna, snažno izbrazdana zemlja, a Misisipi je bio srebrna nit preko nje. Onda su počeli da se koso spuštaju i vrhovi Menhetna ukazali su se iznad mora.

Korintovo srce udaralo je o kavez njegovih grudi. Smiri se, rekao mu je, smiri se i sačekaj. Sad ima vremena. Poveo je brod prema Brukhavenu, gde je sletno polje za svemirske brodove bilo siv odraz, i tamo ugledao još jedno sjajno koplje s pomičnom skelom. Znači, već su počeli da rade na sledećem brodu.

Osetio se slabašan udar kada se brod usidrio. Luis je posegnuo da ugasi motore. Kada su zamrli, Korintu su uši zazvonile od iznenadne tišine. Nikad nije razmišljao o tome koliko je to neprestano bubnjanje postalo deo njega.

"Hajde!" Napustio je sedište i prešao preko skućene kabine pre nego što je Luis stigao i da mrdne. Prsti su mu drhtali dok su leteli preko zapletene šifre

elektronske brave. Unutrašnja vrata glatko su se otvorila, a onda se otvoriše i spoljna vrata, i do njega je dopro dašak slanog vazduha, stigao s mora.

Šila! Gde je Šila? Sjurio se niz stepenice vežišta; taman oblik nasuprot metalu trupa. Bio je boginjav i posut plikovima, taj metal, isprugan čudnim obrascima kristalizacije; put koji je brod prevalio bio je suviše dug i neobičan. Kada je Korint stigao do tla, izgubio je ravnotežu i pao, ali je ustao pre nego što je bilo ko stigao da mu pomogne.

"Šila", viknuo je.

Feliks Mandelbaum je iskoračio, ispruženih ruku. Delovao je jako staro i umorno, sagoreo od naprezanja. Uzeo je Korintove ruke u svoje, ali nije govorio.

"Gde je Šila?" prošaptao je Korint. "Gde je?"

Mandelbaum je odmahnuo glavom. Sad je i Luis silazio, opreznije. Rosman je pošao ka njemu, sklanjajući pogled od Korinta. Ostali isto tako... Sve su to bili ljudi iz Brukhavena, ne bliski prijatelji, ali svi su gledali u stranu.

Korint je pokušao da proguta knedlu, ali nije mogao. "Mrtva?" upita je. Vetar je mrmorio oko njega i mrsio mu kosu.

"Nije", rekao je Mandelbaum. "Nije ni luda. Ali..." Odmahnuo je glavom i orlovsko lice se naboralo. "Nije."

Korint je uzdahnuo i vazduh u plućima mu je zadrhtao. Gledajući u njega videli su prazninu predaje volje. Neće dopustiti sebi da zaplače.

"Samo napred", rekao je. "Kažite mi."

"Bilo je to pre oko šest nedelja", rekao je Mandelbaum. "Mislim da više nije mogla da izdrži. Dokopala se mašine za elektrošokove."

Korint je klimnuo, jako polako. "I uništila mozak", završio je.

"Ne. Nije to, iako je neko vreme bilo povuci-potegni." Mandelbaum je uzeo fizičara za ruku. "Da kažemo ovako: ona je stara Šila, kao pre promene.

Gotovo."

Korint je maglovito bio svestan svežine i oštine morskog vetra u nozdrvama.

"Hajde, Pite", rekao je Mandelbaum. "Odvešću te do nje."

Korint ga je pratio s polja.

U Belviju sreli su se s psihijatrom Kernesom. Lice mu je bilo drveno, ali kod njega nije bilo osećaja stida, niti kod Korinta prebacivanja. Čovek je učinio ono najbolje što je mogao, ne raspolažući odgovarajućim znanjem, i nije uspeo; to su bile stvarne činjenice, ništa više.

"Prevarila me je", rekao je. "Mislio sam da ojačava. Nisam shvatio koliko kontrole može da ima umobolna osoba s ovako promenjenim nervnim sistemom. Niti sam, pretpostavljam, shvatao koliko joj je sve vreme bilo teško. Niko od nas koji smo izdržali promenu nikada neće znati kakva je to bila noćna mora za one koji nisu mogli da se prilagode."

Tamna krila lepeću, a Šila sama. Noć pada, a Šila sama.

"Bila je prilično bolesna kada je to uradila?" upitao je Korint. Glas mu je bio ravan.

"Šta je zdrav razum? Možda je učinila ono najmudrije. Da li je moguće izlečenje, kad naučimo kako to da izvedemo, vredno takvog postojanja.

"Kakvi su bili efekti?"

"Pa, izvela je to nespretno, naravno. Za vreme grčeva slomila je nekoliko kostiju." Kernes je stavio ruku na Korintovo rame. "Uništeno je malo cerebralnog tkiva, ali to je ipak najkritičnije područje mozga."

"Feliks je rekao da se ona ... dobro oporavlja."

"Oh, da." Kernes se kiselo nasmešio, kao da oseća gorak ukus u ustima.

"Nije nam teško da razumemo ljudsku psihologiju pre promene ... sad.

Koristio sam pristup iz tri smera koji su posle promene razvili Gravenštajn i

De la Garde. Simbolička re-evaluacija, kibernetička neurologija i tretmani somatske koordinacije. Bilo je dovoljno zdravog tkiva da preuzme funkciju uništenog dela, uz odgovarajuće vođenje, jednom kada je psihoza uklonjena. Mislim da ćemo moći da je otpustimo odavde za jedno tri meseca."

Duboko je uzdahnuo. "Biće normalno, zdravo ljudsko biće od pre promene, sa IQ od oko 150."

"Shvatam..." Korint je klimnuo glavom. "Dobro... Kakvi su izgledi za ozdravljenje?"

"Biće potrebne godine, u najboljem slučaju, pre nego što budemo sposobni da ponovo stvorimo nervno tkivo. Ono se ne regeneriše, znaš, čak ni uz pomoć veštačke stimulacije. Moraćemo da veštački stvorimo sam život i teleskopski preskočimo milijardu godina evolucije da bismo razvili ljudsku moždanu ćeliju i duplikovali tačan genetski obrazac pacijenta, a čak i onda ... nisam siguran."

"Shvatam."

"Možete da je nakratko posetite. Rekli smo joj da ste živi."

"Šta je učinila?"

"Dobro se isplakala, naravno. To je zdrav simptom. Možete da ostanete oko pola sata ako je ne budete previše uzbuđivali." Kernes mu je dao broj sobe i vratio se u kancelariju.

Korint je pošao liftom i nastavio dugim, tihim hodnikom koji je mirisao na kišom orošene ruže. Kada je stigao do Šiline sobe, vrata su bila odškrnuta i on se malo nećkao, vireći unutra. Nalikovala je na šumsku kućicu, paprati i drveće i slabašno pijukanje ptica koje se gnezde; odnegde se čuo vodopad, a u vazduhu se osećala zemlja i zelenilo. Uglavnom opsena, pretpostavio je, ali ugodna po nju...

Ušao je unutra, sve do kreveta koji je ležao ispod vrbe kroz koju je prodiralo Sunce. "Zdravo, draga", rekao je.

Najčudnije je bilo to što se nije bila promenila. Izgledala je upravo onako kao kada su se venčali, mladi i veseli; kovrdžava kosa joj je obrubljivala lice koje je još bilo bledo, a oči bile pune sjaja dok su se okretale prema njemu. Bela spavačica, baršunasta stvarčica iz njene lične garderobe, činila ju je tek napola odraslom.

"Pite", rekla je.

Nagnuo se i poljubio je, jako nežno. Njen odgovor bio je nekako dalek, gotovo kao stranca. Dok su joj ruke milovale njegovo lice, primetio je da nema burmu.

"Preživio si." Govorila je kao da se čudi. "Vratio si se."

"Tebi, Šila", rekao je i seo pored nje.

Odmahnula je glavom. "Ne", odgovorila je.

"Volim te", rekao je na svoj bespomoćan način.

"I ja sam tebe volela." Glas joj je još bio tih, dalek, i on je u njenim očima video da sanjari. "Zato sam ovo i uradila."

Sedeo je, pribirajući se, boreći se da ostane miran. U glavi mu je grmelo.

"Ne sećam te se jako dobro, znaš", rekla je. "Pretpostavljam da mi je sećanje donekle uništeno. Sve mi se to čini kao da se događalo pre mnogo godina, a ti si kao san koji sam volela." Nasmejala se. "Kako si mršav, Pite! I krut nekako. Svi su nekako postali kruti."

"Ne", rekao je. "Svi oni brinu zbog tebe."

"To nije ona stara vrsta brige. Nije ona koju sam poznavala. A ti nisi više Pit." Uspravila se u krevetu, glas joj se neznatno podigao. "Pit je umro tokom promene. Gledala sam ga kako umire. Ti si dobar čovek, boli me kad te gledam, ali ti nisi Pit."

"Smiri se, draga", rekao je.

"Ja nisam mogla s tobom", rekla je, "a tebi ... i sebi ... nisam htela da natovarim takav teret. Sad sam se vratila. A ti ne znaš kako je to divno."

Samotno, ali divno. Mirno."

"Još te želim", rekao je.

"Ne. Ne laži me. Zar ne shvataš, to nije neophodno." Šila se nasmešila preko provalije od hiljada godina. "Možeš da sediš tu tako, sleđenog lica ... što da ne, ti nisi Pit. Ali ja ti želim dobro."

Tada je shvatio šta joj je potrebno i predao se, odričući se snage i razumevanja. Klekao je pored njenog kreveta i počeo da plače, a ona ga je tešila koliko je mogla.

20.

Ima jedno ostrvo usred Pacifika, ne mnogo udaljeno od polutara, koje leži daleko od sveta čoveka. Stare brodske rute i kasnije prekookeanske vazdušne linije vodile su daleko od njegovih obzorja i atol je bio prepušten suncu, vetru i kricima galebova.

Nakratko je upozao ljudsku vrstu. Spora, slepa strpljivost koralnih polipa izgradila ga je, dani i noći pretvorili su njegovo oštro, mokro lice u zemljište, a seme biljaka dugo je putovalo dok ga nije našlo. Par kokosa izbacili su talasi i sada je od toga postalo drveće. Stajalo je tamo stotine godina, možda, dok kanu nije stigao preko ruba sveta.

Bili su to Polinežani, visoki smeđi ljudi čija je rasa putovala nadaleko u potrazi za predivnim Havaiki. Na njima je bilo sunce i so, i nisu mnogo razmišljali o tome što su prešli hiljade milja praznine, jer su imali zvezde i velike morske struje za vodiče, a ruke da veslaju, tohiha, hioha, itoki, itoki! Kada su izvukli brodove na obalu i izvršili obred žrtvovanja da umilostive Nana sa zubima ajkule, upleli su cvetove hibiskusa u duge kose i igrali po plaži; jer - pregledali su ostrvo i videli da je dobro.

Onda su otišli dalje, ali sledeće godine - ili one posle toga, ili one posle toga, jer okean je golem a vreme večno - vratili su se s drugima, doveli svinje

i žene, a te noći vatre su se visoko dizale na plaži. Posle toga, podigli su selo slamom prekrivenih koliba i gola smeđa deca valjala su se po talasima, ribari su napuštali lagunu s osmehom na licima. I ovo je trajalo stotinu godina, ili dve stotine, pre nego što su stigli bleđi ljudi.

Njihovi veliki kanui velikih jedara samo nekoliko puta zaustavili su se na ovom ostrvu, koje nije neko važno; ali, bez obzira na to, predano su isporučili uobičajeni tovar ovčjih boginja, malih boginja, tuberkuloze, tako da je malo smeđeg naroda preživelo. Pošto su uz pomoć kavkaske krvi stekli neku otpornost, došlo je vreme za plantažere kopre, religiju, Habardove sledbenike i međunarodne konferencije, da bi se odredilo da li ovaj atol, uz ostale, pripada Londonu, Parizu, Berlinu ili Vašingtonu ... velikim selima s druge strane sveta.

Konačno je postignut modus vivendi, koji je sadržao kopru, hrišćanstvo, duvan i trgovačke škune. Ostrvljani, sada već mešavina nekoliko rasa, bili su pristojno zadovoljni, iako ih je mučilo mnogo nevolja; a kada se jedan od njihovih mladića, koga je dug lanac okolnosti odveo na studije u Ameriku, vratio i zažalio za starim danima, ljudi su mu se smejali. Oni su se samo maglovito prisećali tog vremena, kroz priče niza pristrasnih misionara.

Onda je neko u nekoj kancelariji s druge strane sveta odlučio da je ostrvo potrebno. Možda za mornaričku bazu, možda za eksperimentalnu stanicu - bleđi ljudi vodili su toliko ratova, a ostatak vremena provodili pripremajući se za njih. Više nije važno zašto je atol bio potreban, jer na njemu više nema ljudi, a galebove nije briga. Domoroci su se negde preselili i proveli nekoliko mirnih godina bolesno žudeći za domom. Niko tome nije pridavao važnost, jer je ostrvo bilo potrebno da obezbedi slobodu čoveku; posle nekog vremena stara generacija je pomrla, mlađa zaboravila. U međuvremenu, bleđi ljudi malo su uznemiravali galebove, podižući zgrade i puneći lagunu brodovima.

Onda, zbog nekog nevažnog razloga, ostrvo je napušteno. Možda se to

dogodilo putem pregovora, verovatno zbog poraza u ratu ili ekonomskog kolapsa. Vetar, kiša i puzajuće lijane nikada nisu bili pobeđeni, samo zadržani. Sada su oni počeli svoj zadatak uništavanja.

Nekoliko stoleća čovek je uznemiravao bezvremenost dana i noći, kiša i sunca i uragana, ali sada ga više nije bilo. Talasi su se valjali i jeli greben, lagano studeno klizanje podvodnih struja glodalo je temelje, ali polipa je bilo puno i još ih se nadograđivalo. Ostrvo će izdržati još dobar deo sledećih milion godina, tako da žurbi nije bilo mesta. Danju su ribe iskakale iz vode, galebovi kružili iznad glava, a drveće i bambus rasli mahnitom brzinom; noću, hladan mesec ocrtao se na talasima koji su se razbijali o obalu, a fosforescentni trag kovitlao za velikom ajkulom što je stražarila u spoljašnjim vodama. I bio je mir.

Mlaznjak se uz šapat spustio iz tame i visokih jarkih zvezda. Nevidljivi radarski prsti istraživali su po zemlji i glas je mrmljao preko talasa. "Dole ... ovuda ... u redu, polako sad." Avion se odskačući zaustavio na čistini i dva su čoveka izišla iz njega.

Dočekali su ih drugi, nerazaznatljive senke u noći punoj mesečine. Jedan od njih unjkao je suvoparnim australijskim naglaskom: "Doktore Grinevald, doktore Manzeli, dozvolite da vam predstavim majora Rosovskog ... Sri Ramavaštara ... gospodina Huanga Pu-Jia." Nastavio je redom; bilo je dvadesetak prisutnih, uključujući dva Amerikanca.

Ne tako davno, bila bi to čudna, gotovo nemoguća skupina: ruski oficir, induski mistik, francuski filozof i religijski pisac, irski političar, kineski komesar, australijski inženjer, švedski finansijer - bilo je to kao da se ceo svet okupio na tajni ustanak. Ali niko od njih nije sada bio ono što je nekada bio, i zajednički sadržalac bila je žudnja za nečim izgubljenim.

"Doneo sam kontrolni aparat", žustro je rekao Grinevald. "Šta je s teškim

stvarima?"

"Sve je tu. Možemo da odmah počnemo", rekao je Irac.

Grinevald je bacio pogled na sat. "Ima još nekoliko sati do ponoći", naglas je rekao. "Možemo li da do tada budemo spremni?"

"Mislim da možemo", rekao je Rus. "Gotovo je sve sklopljeno."

Dok su hodali prema plaži, pokazao je prema masivnom objektu koji je, crn i nezgrapan, plutao u mesečinom izbeljenoj laguni. On i jedan njegov drug pre mnogo meseci nabavili su teretnjak i opremili ga tako da su njim mogli da oplove svet. To je bio njihov deo zadatka: ne suviše težak za odlučne ljude u zbrci zamiruće civilizacije. Plovili su kroz Baltik, pokupivši deo tovara u Švedskoj, a zatim su, na putu do dogovorenog cilja, pristali i u Francuskoj, Italiji, Egiptu i Indiji. Već neko vreme radovi na montiranju svemirskog broda i njegovog tovara ubrzano su napredovali.

Talasi su se valjali i tutnjali - duboka, teška buka od koje je drhtala zemlja pod nogama - i raspršivali belu penu ka sazveždima. Pesak i koral drobili su se pod nogama, palme i bambusi suvo šuštili na slabom vetru, a uznemireni dugorepi papagaj drečao u mraku. Izvan ovog malog ritmičnog zvuka bili su samo tišina i san.

Nešto dalje, ruševine jedne stare barake raspadale su se u zagrljaju lijana. Grinevald je osetio miris cveća i teške vlage trulog drveta; bio je to zadah od koga mu se zavrtelo u glavi. S druge strane ruševine nalazilo se nekoliko šatora, skoro postavljenih, a iznad njih uzdizao se svemirski brod.

Bio je to čist i predivan objekat, pod mesečinom nalik na stub sivog leda, usmeren prema zvezdama. Grinevald ga je pogledao s neobičnom mešavinom osećanja: napetim, razuzdanim ponosom zbog osvajanja, dirljivom spoznajom njegove ljupkosti, setom što uskoro više neće razumeti transcendalnu logiku koja je omogućila njegovo brzo projektovanje i gradnju.

Pogledao je Manzarelija. "Zavidim ti, prijatelju moj", prosto je rekao.

Nekoliko ljudi upravljajući njime i odvesti ga do orbite, gde će se obaviti završna montaža i puštanje detektora polja koje nosi. Onda će umreti, jer nije bilo vremena za pripremanje načina za njihov povratak.

Grinvald je osećao da mu je vreme za petama. Uskoro će sledeći svemirski brod biti spreman, a posvuda se grade novi. Onda više neće biti načina da se zaustavi napredovanje rase, i vremena. Večeras se priprema poslednja nada čovečanstva - ljudskog čovečanstva; druge neće biti, ako ova zakaže.

"Mislim", rekao je, "da će pre zore čitav svet kriknuti od olakšanja."

"Neće", praktično je rekao Australijanac. "Biće to pobesnelo leglo stršljenova. Biće im potrebno vremena da shvate da su spaseni."

Pa, imaće onda vremena. Svemirski brod opremljen je odbranom koju čovek od pre promene neće dostići ni za celo stoleće. Njegovi roboti uništiće bilo kakav drugi brod ili raketu poslatu sa Zemlje. A čovek, sav živi svet, imaće priliku da dođe do daha i seti se prvih ljubavi, a posle toga neće ni želeći da napadne svemirski brod.

Ostali su istovarali mlaznjak iz Amerike i prenosili ovamo njegov osetljiv tovar. Sad su položili sanduke na zemlju i Grinevald i Manzeli su počeli da ih pažljivo otvaraju. Neko je uključio reflektor i u njegovom oštrom belom blesku zaboravili su na Mesec i more oko njih.

Niti su bili svesni dugog bezvučnog objekta koji je kliznuo iznad njihovih glava i ostao tamo, nalik na ajkulu koja pliva na nebu, da posmatra. Tek kada im se obratio, podigli su pogled.

Pojačan glas bio je blag; u njemu gotovo da je bilo žaljenja. "Žao mi je što moram da vas razočaram, ali dovoljno ste učinili."

Mahnito zureći ka nebu, Grinevald je ugledao iznad sebe čelično svetlucanje i srce mu se sledilo. Rus je potegao pištolj i počeo da puca; pucnjevi su jalovo odjekivali u postojanoj tutnjavi talasa. Probuđene ptice začeretaše i glasno zalepetaše krilima među palmama koje su šuštale.

Manzeli je opsovao, okrenuo se i uleteo u svemirski brod. U njemu su se nalazili topovi koji su mogli da obore tu putujuću opasnost i... Grinevald je, dok je tražio zaklon, video kako se toranj na boku broda okreće i diže nos prema nebu. Bacio se na stomak. Taj top ispaljuje atomske granate.

Sa neprijatelja koji je lebdeo iznad poleteo je zrak moćnog plamena koji je pržio oči. Cev topa se oklembesila, isijavajući belu svetlost. Tanak prst je po boku broda ostavljao trag uništenja, sve dok nije dospao do konusa njegovog gravitacionog pogona. Tamo se igrao minutima, a toplota istopljenog čelika golicala je lica muškaraca.

Divovska atomsko-hidrogenska buktinja... Grinevaldov um bio je smeten. Sad ne možemo da uzletimo...

Polako, i sami zidovi obogaljenog svemirskog broda počeli su da sijaju crvenom svetlošću. Šveđanim je vrisnuo i skinuo prsten. Manzeli se iskobeljao iz broda, plačući. Polje sile je zamrlo, mašine su ponovo počele da se hlade, ali nešto se slomilo u ljudima koji su stajali i čekali. Samo se čulo teško Manzelijevo jecanje.

Neprijateljski brod... bio je to zvezdani brod, sada su to videli... ostao je gde je i bio, ali mali antigravitacioni splav isplovio je iz njegovog trupa i pošao prema Zemlji. Na njemu su stajali muškarci, i jedna žena. Niko od zaverenika nije se pomerio kada se splav spustio.

Grinevald je zakoračio prema njemu, a zatim je stao, obešenih ramena. "Feliks", rekao je samrtničkim glasom. "Pit. Helga."

Mandelbaum je klimnuo glavom. Jedan jedini reflektor bacao je crnu senku preko njegovog lica. On je čekao na splavu dok su tri tiha, stamena čoveka, koji su u starom svetu bili detektivi, zašla među zaverenike i pokupila puške koje su ovi bacili jer su bile prevruće da bi ih držali. Onda se on pridružio policiji na zemlji. Korint i Helga su ga sledili.

"Valjda nisi očekivao da će ti ovo poći za rukom", rekao je Mandelbaum.

Glas mu nije bio slavodobitan, već umoran. Odmahnuo je glavom. "Ma, Posmatrači su nadzirali vaš tugaljiv plančić gotovo od početka. Sama vaša tajanstvenost vas je odala."

"Zašto ste nas onda ovoliko pustili?" upitao je Australijanac. Glas mu je bio nabijen besom.

"Delimično da bismo vas držali podalje od gorih stvari, a delimično da uvučete u to i druge koji slično misle i da nam sami ukažete na njih", rekao je Mandelbaum. "Sačekali smo dok nismo saznali da ste potpuno spremni za pokret, i onda došli."

"To je bilo zlobno", rekao je Francuz. "To je ona hladnokrvnost koja se razvila posle promene. Pretpostavljam da je za vas sada razumno, prikladno rešenje da nas pobijete."

"Ma, ne", blago je rekao Mandelbaum. "U stvari, mi smo uz polje za zagrevanje metala koristili i prigušivač, samo da vam se naboji ne razlete i ne povrede vas. Najzad, morate da nam otkrijete ko vas je još podržavao. A zatim, svi vi ste imali dobru stvar na umu, a i mnogo energije i hrabrosti ... sasvim dobra potencijalna vrednost. Niste vi krivi što ste zbog promene poludeli."

"Poludeli!" prasnuo je Rus i drhtavo se uspravio. "Zovete nas ludacima!"

"Pa", rekao je Mandelbaum, "ako zabluda da vas nekoliko ima prava da donosi odluku u ime čitave rase, i na to je tera, nije megalomanija, onda šta je? Da ste zaista imali dokaza, mogli ste da ih iznesete pred svet."

"Svet je zaslepljen", ponosno je rekao Indus. "On više ne može da sagleda istinu. I ja sam izgubio onaj slabašan pogled na konačno koji sam nekada imao, iako bar znam šta sam izgubio."

"U stvari", hladno je rekao Mandelbaum, "vaš um je postao prejak da upadnete u onu vrstu transa koja je bila vaša posebna fetalizacija, ali još osećate potrebu za tim."

Indus je prezrivo slegnuo ramenima.

Grinevald je pogledao Korinta. "Mislio sam da si mi prijatelj, Pite", prošaptao je. "A posle onoga što je promena učinila tvojoj ženi, mislio sam da ćeš da shvatiš..."

"On nema nikakve veze s ovim", rekla je Helga; prišla je i uzela Korinta za ruku. "Ja sam ta koja te je otkrila, Grinevalde. Pit je večeras pošao s nama samo kao fizičar, da pogleda vaše aparate i pokupi ako ima nešto korisno." Terapija radom... O, Pite, Pite, toliko si povređen!

Korint je odmahnuo glavom i oštro rekao, uz bes do sada nepoznat njegovoj blagosti. "Ne moraš da me pravdaš. I ja sam bih isto ovo uradio da sam znao šta planirate. Jer na šta bi Šila ličila da se stari svet vrati?"

"Izlečićemo vas", rekao je Mandelbaum. "Vi niste teški slučajevi; mislim da će vas nove psihijatrijske tehnike brzo dovesti u normalu."

"Bolje me ubijte", rekao je Australijanac.

Manzeli je još plakao. Jecaji su ga razdirali kao kandže.

"Zar ne možete da shvatite?" upitao je Francuz. "Zar je sve ono što je čovek uradio u prošlosti bilo zalud? Zar ćete, pre nego što je čovek i otkrio Boga, pretvoriti Boga u priču za malu decu? Šta ste mu pružili u zamenu za veličanstvenost njegove umetnosti, tvorevine njegovih ruku i sitna toplja zadovoljstva po završetku radnog dana? Pretvorili ste ga u mašinu za računanje, a telo i duša mogu da usahnu sred tih novih jednačina."

Mandelbaum je slegnuo ramenima. "Promena nije moja zamisao", rekao je. "Ako verujete u Boga, onda ovo pre deluje kao delo Njegovih ruku, Njegov način da se načini korak dalje."

"To je korak dalje s intelektualne tačke gledišta", rekao je Francuz. "Za kratkovidog, trbušastog, podbulog profesora to je bez sumnje napredak."

"Ličim li ja na profesora?" progundao je Mandelbaum. "Ja sam zakivao čelik kad ste vi čitali prve knjige o lepotama prirode. Plaćeni razbijači

kompanija tukli su me u lice kada ste vi pisali o grehu ponosa i borbe. Voleli ste radnike, ali ih niste pozivali za sto, zar ne? Kada je mali Žan-Pjer, pre rata bio je student teologije, uhvaćen jer je špijunirao za našu stranu, dvadeset četiri sata izdržao je sve ono što su mu Nemci radili, da bi nama ostalima pružio šansu da pobegnemo. U međuvremenu, koliko se sećam, vi ste bili bezbedni u Sjedinjenim Državama i pisali propagandne članke. Judin svešteniče, zašto nikad ne probate one stvari o kojima teoretišete?"

Iznurujući umor podigao se s njega dok je uletao u stari užitak borbe. Glas mu se sam podigao do oštrog, mahnitog tona, nalik na čekićanje po gvožđu. "Problem sa svima vama je što se, na jedan ili drugi način, plašite da se suočite sa životom. Umesto da pokušavate da oblikujete budućnost, želeli ste prošlost koja je već milionima godina za nama. Izgubili ste svoje stare iluzije a niste se postarali da za sebe napravite nove i bolje."

"Uključujući američku zabludu 'napretka'", izletelo je Kinezu.

"Ko je to pominjao? I to je zaboravljeno, zastarela roba... Još jedno znamenje rođeno iz gluposti, pohlepe i samozadovoljstva. Naravno, celokupna naša prošlost zbačena je s nas. Naravno, to je grozno osećanje, biti ovako go i sam. Ali zar mislite da čovek ne može da postigne novu ravnotežu? Zar mislite da ne možemo da izgradimo novu kulturu, s njenom sopstvenom lepotom, užicima i snovima, sad kad smo razbili staru čauru i izišli iz nje? I zar mislite da ljudi ... ljudi koji u sebi nose snagu i veru, svih rasa, širom sveta ... žele da se vrate nazad? Ja vam kažem da ne žele. Sama činjenica da ste ovo pokušali u tajnosti govori isto.

Šta je stari svet nudio za devedeset pet procenata ljudske rase? Težak rad, prezir, bolest, rat, tlačenje, siromaštvo, strah, od rođenja u ljagi, do groba u bedi. Ako ste bili rođeni u srećnoj zemlji, mogli ste da se nadate da ćete napuniti trbuh i imati nekoliko sjajnih igračkica da se njima poigrate, ali u vama nije bilo nade, nije bilo vizije, nije bilo cilja. Činjenica da su

civilizacije, jedna za drugom, završavale u ruševinama pokazuje da nismo bili stvoreni za to; bili smo po prirodi divljaci. Sad nam se pruža prilika da siđemo s tog točka istorije i odemo negde... Niko ne zna gde, niko ne može čak ni da pretpostavi gde, ali oči su nam se otvorile, a vi ste hteli da ih ponovo zatvorite!"

Mandelbaum je prekinuo, uzdahnuo i okrenuo se prema svojim detektivima. "Vodite ih, momci", rekao je.

Zaverenička klika naterana je na splav ... nežno, nije bilo potrebe za grubošću i pakošću. Mandelbaum je stajao i posmatrao kako se splav polako diže do zvezdanog broda. Onda se okrenuo ka dugačkom metalnom objektu na zemlji.

"Kakav herojski poduhvat!" promrmljao je mašući glavom. "Jalov, ali herojski. Ovo su dobri ljudi. Nadam se da ćemo ih brzo povratiti."

Korint se obešenjački cerio. "Naravno, mi smo potpuno u pravu", rekao je.

Mandelbaum se zakikotao. "Žao mi je zbog lekcije", odgovorio je. "Stare navike su suviše jake ... činjenica mora da ima moralni pečat na sebi... Pa, mi, ljudska rasa, moramo to ubrzo da prevaziđemo."

Fizičar se uozbiljio. "Mora se imati neka vrsta morala", rekao je.

"Naravno. Kao što moraš da imaš motiv za sve što radiš. Ipak, mislim da smo prevazišli tu uskogrudu vrstu kodeksa koju su proklamovali krstaši, pa su spaljivali jeretike i bacali otpadnike u koncentracione logore. Nama je potrebna ličnija i manje javna počast."

Onda je Mandelbaum zevnuo i protegao svoju gipku figuru sve dok se nije učinilo da kosti moraju da zakrecaju. "Dugo jahanje, a na kraju ni pristojnog puškaranja", rekao je. Splav se ponovo spuštao, automatski. "Ja ću malo da odspavam. Možemo da pogledamo ovaj krš i ujutro. Ideš?"

"Ne još", rekao je Korint. "Suviše sam umoran." Želim da razmislim. "Prošetaću do plaže."

"Važi." Mandelbaum se nasmešio, s čudnom nežnošću na usnama. "Laku noć."

"Laku noć." Korint se okrenuo i otišao s čistine. Helga je bez reči išla pored njega.

Izišli su iz džungle i stali na pesak koji je pod mesečinom nalikovao na inje. Iza grebena talasi su plamsali i razbijali se, a okean je bio uzmućen i išaran hladnim iskričenjem fosforescencije. Velike zvezde bile su neizmerno visoko iznad njih, ali noćno nebo nalikovalo je na kristal. Korint je osetio na licu vetar s mora, oštar i slan, vlažan od hiljada vodenih milja preko kojih je prešao. Iza njega, džungla je šuštalala i šaputala sama sebi, a pesak je slabašno škripao pod nogama. Neprirodno jasno bio je svestan svega toga, kao da je bio ispražnjen od svega što je bio on sam, i sada je predstavljao samo nosioca slika.

Pogledao je Helgu koja je stajala i držala ga za ruku. Lice joj je bilo oštro obrubljeno na pozadini tame u daljini, a njena kosa - raspustila ju je - slobodno je poigravala na vetru, bela na slivajućoj nestvarnoj mesečini. Njihove dve senke spojile su se u jednu, dugačku i plavu na svetlucavom pesku. Mogao je da oseti ritam njenog disanja tamo gde se naslonila na njega.

Nije bilo potrebe da govore. Previše razumevanja izraslo je između njih, delili su previše posla i posmatranja, a sad su stajali neko vreme u tišini. More im je govorilo, divovsko pulsiranje talasa, bubnjanje tamo gde udara o greben, šum tamo gde ponovo struji u vodu. Vetar je zviždao i žamorio pod nebom.

Gravitacija (Sunce, Mesec, zvezde, ogromno jedinstvo prostor-vremena)

+ Koriolisova sila (okretanje planete, okretanje, na njenom putu kroz milje i godine)

+ Trenje fluida (okeansko mrvljenje, kovitlanje, tutnjanje između uskih prolaza, pena i grmljavina preko stena)

- + Temperaturna razlika (sunčeva svetlost nalik na toplu kišu, led i tama, oblaci, magle, vetar i oluja)
- + Vulkanizam (vatra duboko u utrobi planete, klizanje nezamislivih masa stena, dim i lava, podizanje novih planina sa snegom na vrhovima)
- + Hemijske reakcije (tamna rodna zemlja, ponovo oživljen uništen vazduh, stene crvene, plave i oker, život, snovi, smrt i ponovno rođenje, i sve žarke nade)

JEDNAKO JE

Ovaj naš svet, i, gle, vrlo lep.

Bez obzira na to, čovek je bio umoran i potišten, a posle nekog vremena okrenuo se da nađe utehu, kao da je žena koja je bila pored njega bila njegova.

"Lako", rekao je, a ova reč i njen ton značili su: Bilo je suviše lako, i za nas, i za njih. Ti ljudi imali su sveti duh. Trebalo je da se to završi drugačije. Vatra i bes, gnev, uništenje i nepobedivi prkos čoveka spram bogova.

"Ne", odgovorila je. "Ovako je bolje." Tiho, mirno: Milost i razumevanje. Više nismo divlje životinje da pokazujemo zube sudbini.

Da. Ovo je budućnost. Zaboravite sva radikalna razmetanja.

"Ali šta je naša budućnost?" upitao je. Stojimo s ruševinama svoga sveta pred nogama, gledajući u praznu vasseljenu, i moramo da je sami popunimo. Nema nikoga ko bi mogao da nam pomogne.

"Osim ako ne postoji usud", Bog, sudbina, ljudska hrabrost, rekla je.

"Možda postoji", promrmljao je. "Svesno ili ne, vasseljena nam je data u ruke."

Izbegavala je to saznanje jer je znala da bi on, da bi joj odgovorio, morao da skupi hrabrost koja mu je potrebna. Imamo li prava da to uzmemo? Ako od sebe načinimo čuvare planeta, da li smo bolji od Grinevalda... Slepilo

uzročnosti, bezosećajna okrutnost slučajnosti, drobilačka snaga u njegovoj ludoj glavi?"

"Neće biti tako ako budemo upravljali sopstvenom sudbinom", rekao joj je. "Bićemo neprimetni, nepoznati vođači, čuvari slobode, a ne ono koji nameću neku sumnjivu volju. Kada naša nova civilizacija bude sagrađena, to može da bude naš jedini vredan posao."

O najveličanstvenija sudbino! Zašto bih ove noći osećao tugu? Pa ipak, suze su mi u očima.

Rekao je ono što je moralo da se kaže: "Šila je puštena pre neki dan." Plačem za tobom, draga moja, u tami.

"Da", klimnuo je. "Video sam to." Istrčala je kao devojčica. Ispružila je ruke prema Suncu i nasmešila se.

"Našla je svoj odgovor. Ti još moraš da nađeš svoj."

Njegov um mučio se s prošlošću kao pas s koskom. "Nije znala da je gledam." Bilo je hladno, vedro jutro. List crvenog javora zalepršao je i zastao joj na kosi. Volela je da zbog mene nosi lišće u kosi. "Već je počela da me zaboravlja."

"Kazao si Kernesu da joj pomogne da te zaboravi", rekla je. "To je bila najhrabrija stvar koju si ikada uradio. Ali da li si sada dovoljno jak da budeš dobar prema sebi?"

"Nisam", odgovorio je. "Ne želim da prestanem da je volim. Žao mi je, Helga."

"Šilu će nadgledati", rekla je. "Ona to neće znati, ali Posmatračići će nadgledati njena lutanja. Postoji kolonija morona koja obećava..." Patnja. "...severno od grada. U poslednje vreme pomažemo im a da to ne znaju. Njihov vođa je dobar čovek, snažan i nežan čovek. Šilina krv ostaće u njihovoj rasi."

Nije ništa rekao.

"Pite", izazivala ga je, "sad moraš sebi da pomogneš."

"Ne", rekao je. "Ali i ti možeš da se promeniš, Helga. Uz pomoć volje možeš da se udaljiš od mene."

"Neću, jer sam ti potrebna, i to znam, i još se slepo držim mrtvih simbola", odvratila je. "Pite, sad si ti taj koji se plaši da se suoči sa životom."

Duga tišina, samo more i vetar odavali su glasove. Mesec je tonuo, njegovo zračenje ispunjavalo im je oči, i čovek je okrenuo lice od njega. Onda se stresao i ispravio ramena.

"Pomozi mi!" rekao je i uzeo je za ruke. "Ne mogu to sam. Pomozi mi, Helga."

Nema reči. Za ovo nikada nema reči.

Umovi su se sreli, potekli zajedno, pritekli u pomoć i na nov način podelili snage da se suoče s prošlošću.

Da se volimo, poštujemo i pazimo dok nas smrt ne rastavi.

Bila je to stara priča, pomislila je sred gromova. Bila je to najstarija i najlepša priča na Zemlji, tako da je imala pravo i na stari jezik. More, i zvezde... hej! bio je tu čak i pun mesec.

21.

Ponovo jesen, i zima u vazduhu. Opalo lišće ležalo je u hrpama pod golim, tamnih drvećem, i šuštalalo i štropotalo po zemlji sa svakim naletom vetra. Samo je nekoliko obojenih mrlja preostalo u šumi - žutih, bronzanih i grimiznih na sivoj pozadini.

Gore, divlje guske preletale su u velikim jatima prema jugu. Ove godine na nebu je bilo življe ... manje lovaca, pretpostavljao je Brok. Njihov dalek zov dolebdelo je dole do njega, pun čuđenja i usamljenosti. Tamo gore bilo je čisto plavetnilo, Sunce je kružilo, jarko i zubato, prosipajući svoju cakleću svetlost po širokoj i goloj zemlji. Vetar je bio jak - duvao mu je oko obraza i lepetao

mu odelo - drveće se glasno oglašavalo pod naletima.

Polako je išao od glavne kuće, gnječeći svelu travu čizmama. Džoi mu je tiho bio za petama. Iz spremišta dopiralo je čekićanje po limu - Mejtabel i Mek gradili su ugljeni destilator: njima je to predstavljalo veliku zabavu, a zalihe benzina su se smanjivale. Neki ljudi su otišli u grad, neki su još spavali posle nedeljnog ručka. Brok je bio sam.

Pomislio je da bi mogao da zastane i proćaska s Mejtabel. Ne, samo neka radi; s njom se i onako o malo čemu moglo razgovarati. Odlučio je da prošeta kroz šumu; već je bilo kasno popodne a dan je bio suviše lep da bi čovek ostao u kući.

Ela Me je izišla iz jedne od koliba i zakikotala se. "Zdravo", rekla je.

"Uh, zdravo", odgovorio je. "Kako si?"

"Dobro sam", rekla je. "Hoćeš unutra? Sad nema nikog unutra."

"Ne, hvala", rekao je. "Ja, ovaj, moram da proverim ogradu."

"Mogu i ja da pođem?" stidljivo je pitala.

"Bolje nemoj", rekao je. "Znaš, svinje. Možda ih još ima."

Vodnjikave plave oči Ele Me napunile su se suzama i ona je spustila svoju izobličenu glavu. "Ti nikad nećeš kod mene", optužila ga je.

"Hoću, kad budem imao vremena", žurno je rekao. "Naprosto imam grozno mnogo posla. Ti znaš kako je to." Povukao se što je brže mogao.

Moram da joj nađem muža, razmišljao je. Mora da ima još takvih kao što je ona, koji još i sad lutaju naokolo. Ne mogu da izdržim da me ovako juri; preteško je za oboje.

Iskezio se šeretski. Činilo se da je posao vođe sastavljen samo od tereta, s malo nagrada. Bio je komandant, planer, izvršilac, učitelj, doktor, ispovednik ... a sad i provodadžija!

Sagnuo se i velikom grubom rukom pomazio Džoijsu po glavi. Pas mu je liznuo zglob i veselo mahnuo repom. Ponekad čovek postane prokleta

usamljen. Čak i prijatelj kao što je Džoi ne može da ispuni sve prohteve. Ovog dana, vetrovitog, sunčanog i punog lišća koje lebdi u vazduhu, dana oproštaja, kada cela zemlja kao da ostavlja svoj letnji dom i kreće nekim nepoznatim putem, njegov osećaj usamljenosti bio je oštar kao bol.

Daj, dosta takvih misli, prekoreo je sebe. "Dođi, Džoi, 'ajde da prošetamo."

Pas se podigao na stražnje noge - bio je to divan, napet stav - i pogledao u nebo. Brokove oči su ga pratile. Blesak metala bio je tako jak da su ga zbolele oči.

Vazdušni brod ... neka vrsta vazdušnog broda. I to sleće!

Stajao je, pesnica stisnutih pored bokova, osećajući hladan vetar na koži i slušajući ga kako urliče u granama iza njega. Srce u grudima činilo mu se apsurdno velikim, tako da je zadrhtao pod teškom jaknom i osetio znoj na dlanovima.

Smiri se, rekao je sam sebi. Samo se smiri. U redu, znači to je jedan od Njih. Neće te ujesti. Niko nam još nije naneo štetu, niti se mešao s nama.

Tiho kao list koji pada, vozilo se prizemljilo u blizini. Bio je to mali ovoid, s nekom vedrom ljupkošću u čistim linijama i krivinama, ali Brok nije mogao da vidi nikakav pogon. Pošao je ka njemu, polako i kruto. Revolver obešen na struku učinio je da se oseti smešnim, kao da je uhvaćen u dečjem odelu.

Iznenada je osetio nalet gorčine. Nek nas Oni prihvate ovakve kakvi jesmo. Proklet bio ako se budem ustručavao zbog nekih vražjih turista.

Bok vazdušnog broda zasvetlucao je i jedan čovek prošao je kroz njega. Kroz njega! Brokova prva reakcija gotovo da je bila razočaranje. Čovek je delovao tako potpuno normalno. Bio je srednje visine, nabijen, s težnjom ka gojaznosti, neuglednog lica, s običnim sportskim odelom od tvida. Kad se Brok približio, čovek se nasmešio.

"Kako ste?"

"Kako mora." Brok je zastao, stružući nogama i gledajući u zemlju. Džoi

je osetio nelagodu svog gospodara i zarežao, ali sasvim slabo.

Stranac je pružio ruku. "Zovem se Luis. Net Luis iz Njujorka. Nadam se da ćete mi oprostiti zbog ovog upada. Poslao me je Džon Rosman. Ne oseća se najbolje, inače bi sam došao."

Brok se rukovao, malo ospokojen kad je pomenuto Rosmanovo ime. Starac je oduvek bio pristojna sorta, a Luisovo ponašanje bilo je udvorničko. Brok se prisilio da pogleda čoveka u oči, i predstavio se.

"Da, prepoznao sam vas po Rosmanovom opisu", rekao je Luis. "Njega veoma zanima kako se vi ovde snalazite. Ne brinite, on nema nameru da ponovo prisvoji ovo zemljište; to je samo prijateljska znatiželja. Ja radim u njegovom Institutu i, iskreno, i sam sam znatiželjan, tako da sam umesto njega došao da proverim."

Brok je odlučio da mu se Luis sviđa. Čovek je govorio prilično lagano, mora da se malo mučio da se vrati na stari način govora, ali u njemu nije bilo ničeg pokroviteljskog.

"Iz onoga što sam čuo, uradili ste čudesan posao", rekao je Luis.

"Nisam znao da ste ... pa ... da smo..." Brok je zastao, mucajući.

"Oh, da. Krajičkom oka posmatramo vas sve otkako smo izišli na kraj s našim sopstvenim nevoljama. A njih je bilo mnogo, verujte mi. I dalje ih ima, kad smo već kod toga. Evo, mogu li da vas ponudim cigarom?"

"Hmmm ... pa..." Brok je prihvatio, ali je nije zapalio. Nije imao naviku. Ali može je ponuditi nekom drugom. "Hvala."

"To nije beba", iskezio se Luis. "Bar se nadam da nije!" Sam je zapalio jednu upaljačem koji je radio čak i po jakom, bučnom vetru.

"Bez sumnje ste primetili da su gradovi u blizini evakuisani", rekao je pošto je zadovoljno povukao dim.

"Da, već nekoliko meseci", odgovorio je Brok. Prkosno: "Uzimali smo ono što nam je potrebno, a što smo mogli da nađemo tamo."

"Oh, to je sasvim u redu. Postojala je jedna ideja; u stvari, možete da se preselite u bilo koji od njih ako to želite. Komitet kolonije samo je mislio da je bolje da vas oslobodi takvih, ah, nadmoćnih suseda. Ljude nije briga; u sadašnjem stanju njihovog razvoja, za njih se jedno mesto ne razlikuje mnogo od drugog." Čežnja je preletela preko Luisovog lica. "To je naš gubitak: prisnost predavanja srca malom komadu zemlje."

Priznanje slabosti opustilo je Broka. Pretpostavljao je da je to bilo namerno, pa ipak...

"A oni koji su dolutali ovde, da vam se pridruže, često su bili nenametljivo vođeni", nastavio je Luis. "Biće i drugih, ako ih želite. A ja mislim da bi vam pomoć dobro došla, a njima bi sasvim sigurno koristio dom i bezbednost."

"To je ... lepo od vas", polako je rekao Brok.

"Ah, nije to ništa. Nemojte da mislite da ćemo vas čuvati od bilo kakve opasnosti, ili da ćemo vam obavljati sav posao. To nikada nije bilo tako, i nikada neće ni biti. Mi ćemo samo ... pa, tu i tamo pružićemo vam neku priliku. Ali na vama je da li ćete je iskoristiti."

"Shvatam."

"Mi vam ne možemo pomagati više od toga. Previše toga imamo i sami da uradimo, a premalo nas je za to. I mi to drugačije radimo. Vaša vrsta i moja vrsta došle su na raskrnicu, Brok, ali bar možemo da kažemo zbogom i rukujemo se."

Bio je to topao govor; nešto se otopilo u Broku i on se nasmešio. Nije ga privlačilo da ga satre okrutna rasa bogova, a još mu se manje sviđalo da provede dane na nečijoj grbači. Luis se nije pretvarao da su jednaki, ali nije ni snobovski pristupao tom pitanju: u onome što je govorio nije bilo ni nagoveštaja nadmoćnosti.

Dok su razgovarali, šetali su. Luis je začuo treskanje čekića u spremištu i upitno bacio pogled prema Broku.

"Unutra su šimpanza i moron, prave aparat na ćumur da bi imali gorivo za motore", objasnio je Brok. Nije bolelo kad se kaže 'moron'... ne više.

"Slobodan je dan, ali oni su navalili da ipak rade."

"Koliko ih imate, sve u svemu?"

"Oh, pa, deset muškaraca i šest žena, od petnaest do ... pa, rekao bih da je najstarijem šezdeset godina. Mentalno, od imbecila do morona. Rođeno je i par dece. Naravno, teško je reći gde prestaju ljudi a počinju životinje.

Majmuni, ili ovaj ovde Džoi, sasvim sigurno su inteligentniji i korisniji od imbecila." Džoi je mahnuo repom i delovao kao da mu je drago. "Ja ne pravim razliku; svi rade ono za šta su najsposobniji, i svi jednako doprinosimo."

"Znači, vi komandujete?"

"Rekao bih da je tako. Uvek mene gledaju kad treba da se nešto uradi. Ja nisam najbistriji ovde, ali naša dva intelektualca su ... pa ... nesposobni."

Luis je klimnuo. "Često je tako. Sama inteligencija manje se računa nego ličnost, snaga karaktera ili prosta sposobnost da se odlučuje i istraje na tim odlukama." Prodorno je gledao svog većeg sadruga. "Znate, vi ste rođeni vođa."

"Jesam li? Ja samo nekako petljam što bolje mogu."

"Pa", zakikotao se Luis, "rekao bih da je to osnovna karakteristika dobrog vođe."

Pogledao je po zgradama, i dalje, ka širokom obzorju. "Ustanovili ste srećnu malu zajednicu", rekao je.

"Ne", slobodno je odgovorio Brok. "Ona to nije."

Luis ga je okrznuo pogledom, podižući obrve, ali nije ništa rekao.

"Ovde smo suviše blizu stvarnosti da bismo bili dobro zaštićeni", rekao je Brok. "To će možda doći kasnije, kada se bolje prilagodimo; sada nas u životu drži samo težak rad. Moraćemo da naučimo da živimo s nekim prilično teškim

životnim činjenicama ... s tim da su neki od nas deformisani ili da je potrebno da koljemo ove jadne životinje..." Zastao je primetivši da je stisnuo pesnice, i pokušao da se s osmehom opusti.

"Jeste li ... oženjeni?" raspitivao se Luis. "Oprostite što guram nos u tuđe stvari, ali imam razlog zbog koga to pitam."

"Ne. Ovde nema nikoga ko bi mi odgovarao. Bez obzira na to, posla ima dovoljno da ne tugujem zbog toga."

"Shvatam..."

Luis je neko vreme ćutao. Šetajući, stigli su do spremišta za kukuruz, gde je daska preko dva bureta pravila mesto za sedenje zaklonjeno od vetra. Seli su, bez reči, i pustili da dan huji oko njih. Džoi im je skakutao kod nogu i posmatrao ih budnim, smeđim očima.

U tom trenutku Luis je izvadio svoju cigaru i ponovo progovorio. Sedeo je i gledao ispred sebe, licem okrenut od Broka, a njegov glas delovao je pomalo sanjalački, kao da govori sam za sebe.

"Vi i vaše životinje ovde izvlačite ono najbolje iz ove nove situacije", rekao je. "Do sada ona se nije pokazala baš najboljom. Da li biste želeli da se vratite u stare dane?"

"Ne, ja ne bih", rekao je Brok.

"Tako sam i mislio. Vi prihvatate ovu stvarnost koja vam je nametnuta, i izvlačite iz nje ono što je dobro. To je isto ono što i moja grana rase pokušava da uradi, Brok, samo možda vama to uspeva bolje nego nama. Ne znam. Verovatno nikada neću ni saznati ... neću to doživeti.

Ali želim da vam kažem nešto. Ja sam bio tamo u svemiru ... među zvezdama ... i bilo je i drugih ekspedicija tamo. Otkrili smo da je galaksija puna života, i svi oni izgledaju kao život na staroj Zemlji: mnogo oblika, mnogo civilizacija, ali nigde nema stvorenja kao što je čovek. Prosečni IQ cele vasseljene ne prelazi mnogo brojku sto. Prerano je da se kaže, ali imamo

razloga da mislimo da je tako.

A šta ćemo mi, takozvano normalno čovečanstvo, da radimo s našim čudnim moćima? Gde ćemo naći neki izazov, nešto dovoljno veliko da se osetimo poniznim i ko će nam ponuditi zadatak zbog koga ćemo se osetiti ponosnim? Mislim da su zvezde odgovor za nas. Oh, ne mislim da nameravamo da ustanovimo galaktičko carstvo. Porobljavanje je stvar za malu decu, koju smo već prevazišli. Niti mislim da ćemo postati anđeli čuvari svim tim nebrojenim svetovima, da ćemo ih voditi i čuvati sve dok njihove rase ne postanu tako kilave da više ne mogu da stoje na sopstvenim nogama. Ne, ništa nalik na to. Mi ćemo stvarati svoju sopstvenu novu civilizaciju, civilizaciju koja će se proširiti među zvezde, i imaćemo svoje lične ciljeve, tvorevine, borbe, nadanja... Ljudska okolina još je u prvom redu ljudska.

Ali ja mislim da će ta civilizacija imati svrhu. Po prvi put, čovek će zaista nekuda ići; a ova će nova svrha, tokom hiljada i miliona godina, obuhvatiti sav život u dostižnoj vasseljeni. Mislim da će se ostvariti konačna harmonija, kakvu sada niko ne može ni da zamisli.

Mi nećemo biti bogovi, čak ni vodiči. Ali bićemo ... neki od nas ... davači šanse. Brinućemo se da zlo previše ne nabuja i da se nada i prilika pruže kada su najpotrebnije, svim tim milionima razumnih stvorenja koja žive, vole, bore se, smeju, plaču i umiru, baš kao što je jednom čovek činio. Ne, mi nećemo biti otelotvorena Sudbina; ali možda možemo da budemo Sreća. A čak, može biti, i Ljubav."

Čovek se tada nasmešio, jedan veoma ljudski osmeh namenjen samom sebi, i svim svojim izmišljotinama. "Nema veze. Previše pričam. Jesenji vazduh kao vino, kako kaže stara izreka." Okrenuo se prema Broku. "Preciznije rečeno, mi ... naša vrsta ... nećemo ostati ovde na Zemlji."

Brok je nemo klimnuo. Vizija ispred njega bila je prevelika da bi se iznenadio.

"Vašoj vrsti neće niko smetati", rekao je Luis. "A onda, za nekoliko godina, kada sve bude spremno, mi ćemo nestati u nebu. Zemlja će biti prepuštena vašoj vrsti, i životinjama. A posle toga bićete potpuno slobodni. Biće na vama, kao i na ostalim vrstama života, da nađete sopstvenu sudbinu. A ako vam se tu i tamo sreća osmehne ... pa, to se uvek dešavalo."

"Hvala vam." Bio je to šapat iz Brokovog grla.

"Ne zahvaljujte meni, niti bilo kome drugom. To nalaže puka logika događaja. Ali ja vam želim sreću, svakome od vas."

Luis je ustao i krenuo nazad, prema svom vazdušnom vozilu. "Sad moram da idem." Zastao je. "Kada sam došao, nisam bio sasvim iskren prema vama. Nije me poslala Rosmanova znatiželja; mogao je da je zadovolji postavljajući pitanje komitetu kolonije, ili da sam skokne ovamo. Želeo sam da sam proverim ovo jer... Pa, uskoro ćete imati novog člana zajednice."

Brok ga je upitno pogledao. Luis se zaustavio pored svog vozila.

"Ona je moj stari prijatelj", rekao je. "Njena priča je prilično tragična; sama će ti je ispričati kad to bude htela. Ali ona je dobra, zaista predivna devojka, i mi koji je poznajemo želimo da bude srećna."

Metal ispred njega je zasvetlucao. Rukovao se s Brokom. "Zbogom", jednostavno je rekao i ušao unutra. Trenutak kasnije njegovo vozilo bilo je visoko u nebesima.

Brok je zurio za njim dok nije iščezlo.

Kada se okrenuo nazad prema kući, sunce je već tonulo i jeza je počela da ga steže. Večeras će morati da upale kamin. Možda bi mogli da otvore neko preostalo pivo ako dolazi pridošlica, a Džimi bi mogao da svira gitaru dok svi budu pevali. Pesme su bile grube, drugo se ne bi moglo ni očekivati od prvih naseljenika, ali u njima je bilo topline, nepokolebljivosti i drugarstva.

Onda ju je ugledao, kako dolazi pristupnim putem, i srce mu je zastalo. Nije bila visoka, ali njena figura bila je skladna i snažna pod teškom odećom,

a kosa boje bronze zaplitala joj se oko lica koje je bilo mlado, nežno i prijatno da se gleda. Na leđima je nosila zavežljaj, a sunca mnogih dana potucanja po otvorenim putevima dala su joj boju i prašnjave pegice na licu sa velikim očima. Za trenutak je nepomično stajao, a onda je potrčao; međutim, kada je stigao do nje, nije mogao da nađe reči.

"Zdravo", stidljivo je rekla.

Nezgrapno je klimnuo. Nije mu padalo na pamet da deluje snažno, ne lepo, ali s nečim što uliva poverenje.

"Čula sam da je ovo utočište", rekla je.

"Da", odvratio je. "Dolazite li izdaleka?"

"Iz Njujorka." Malo je zadrhtala i on se zapitao šta li se tamo dogodilo. Ili joj je možda samo bilo hladno. Vetar je sada britko fijukao. "Zovem se Šila", rekla je.

"Ja sam Arči ... Arči Brok." Rukovala se čvrsto. Ponašala se kao da se ne plaši a on je znao da, iako ona možda nije onoliko pametna koliko on, ipak ima dovoljno inteligencije da se suoči s ovom planetom koja tone u zimu. "Ovde ste dobrodošli. Uvek je veliki događaj kada dođe neko nov. Iako će vam se to možda učiniti čudnim, svi mi moramo naporno da radimo."

"Ne plašim se nijednog od toga", odgovorila je. "Mislim da se više ne mogu ničega plašiti."

Uzeo je njen zavežljaj i krenuo nazad. Nebo na zapadu se crvenilo, zlatilo i slabašno jezovito zelenilo. "Drago mi je što smo se upoznali, gospođice... Kako ste rekli da se prezivate?"

"Šila", odvratila je. "Samo Šila."

Išli su putem, jedno pored drugog, sa psom i vetrom za petama, prema kući. Unutra je bilo sklonište.